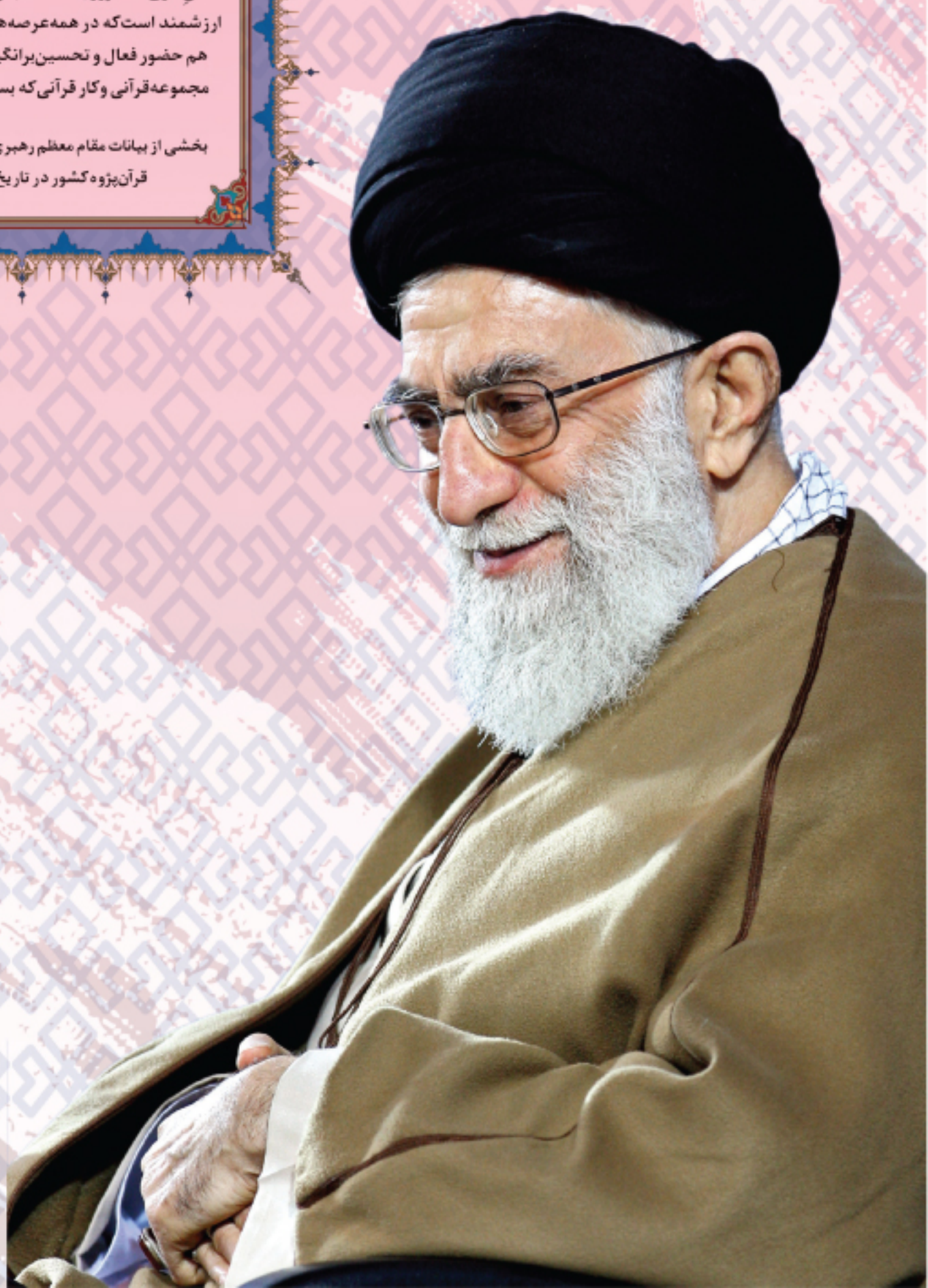

احترام به زن این است که به زن فرصت داده بشود تا آن نیروها و استعدادهای برجسته و عظیمی را که در درون هر انسانی خدای متعال به ودیعه نهاده است - از جمله زن و استعدادهایی که فقط در درون زنان وجود دارد - این استعدادها در سطوح مختلف بروز کند؛ در سطح خانواده، در سطح جامعه، در سطح بین‌المللی، برای علم، برای دانش و معرفت و تحقیق، برای تربیت و سازندگی. احترام به زن این است. من می‌بینم این در جامعه ما به توفیق الهی، به فضل الهی دارد خودش را کاملاً نشان می‌دهد. خوب، این مربوط به اساس کاری که امروز بحمدالله بانوان کشور ما دارند که خیلی ارزشمند است که در همه عرصه‌های علمی حضور دارند، آن هم حضور فعال و تحسین‌برانگیز؛ و بخصوص حضور در مجموعه قرآنی و کار قرآنی که بسیار چیز با ارزشی است.

بخشی از بیانات مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از بانوان قرآن‌پژوه کشور در تاریخ ۲۸ مهرماه ۱۳۸۸

فهرست

۴	سخن نخست
۵-۲۲	زندگی نامه بانو علویه همایونی
۲۳- ۲۸	گفت‌وگو با بانو همایونی
۲۹-۳۲	بانو علویه همایونی و استاد (مجتهده امین اصفهانی)
۳۳-۶۲	بانو علویه همایونی از دیدگاه علما و کارشناسان
۶۳-۹۴	بانو علویه همایونی از منظر شاگردان
۹۵-۱۰۶	نگاهی به آثار بانو علویه همایونی

سال پنجم - شماره هفتاد و چهارم - ۱۵ اسفندماه ۱۳۸۸
بزرگداشت خادم القرآن الکریم، بانو علویه همایونی

مدیر مسئول: رحیم خاکی

سردبیر: مرتضی رضائی زاده

دبیر تحریریه: طاهره خیرخواه

مدیر اجرایی و هنری: احسان حسینی

معاون تحریریه: غلامرضا حسین پور

هیئت تحریریه:

جواد نصیری اوانکی، سید حسین امامی، صدیقه

صادقین، فرهاد عبدلی حسین آبادی، سید میلاد اوصیاء

گروه عکس: سید محمد نمازی

نقی خوش خلق، پیام اکبری، فضیلت سوخکیان

حسن آقامحمدی

در هماهنگی و انجام مصاحبه ها و تهیه‌ی مطالب این شماره از رایحه، همکاران بزرگوارمان در خیرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) - شعبه‌ی استان اصفهان، زحمات و کوشش‌های فراوانی را متقبل شدند.

ضمن سپاس و آرزوی توفیق الهی، خصوصا از جناب آقایان حسین خاکساری هرنندی و رضا فتوح سپاسگزاری می‌نماید.

نشانی نشریه:

تهران - خیابان قدس - خیابان بزرگمهر - پلاک ۸۵

خیرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)

پست الکترونیک نشریه: Rayeh@iqna.ir

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۷۰۲۱۲-۹۸

این شماره از «رایحه» با مشارکت و حمایت شهرداری تهران (شورای عالی قرآن) تدوین و منتشر شده است.

سخن‌های کلمه

قرآن کریم کلام خداست و یگانه منبع تحریف نشده بشر که فهم آن برای هدایت انسان ضروری است و دانشمندان از ابزارهای مختلفی در بهره‌مندی از آن استفاده می‌کنند.

بدون شک قرآن کریم زبان خاص خود را دارد و نمی‌توان آن را با زبان رایج در یک واحد بشری مقایسه کرد. هماهنگی میان الفاظ، استقلال و پیوستگی مطالب، سازگاری نام مجموعه آیات و سوره‌ها، استفاده از سبک و اسلوب‌های گوناگون، داشتن مطالب و رازهای شگفت در عین سادگی زبان و وضوح بیان این کتاب، معجزه‌آسا و فوق بشر است. مباحث عمیق فلسفی، عرفانی، اخلاقی، تربیتی، فقهی، تاریخی و ... در سراسر قرآن موج می‌زند و هر صنفی از آن خوشه‌ای می‌چیند که دیگران از آن غافل یا عاجزند اما در عین حال همه آیات الهی برای همگان به شکلی قابل استفاده و بهره‌برداری است.

باید توجه کرد که توجه و تدبیر در بطن و روح قرآن و نگاه کاربردی به این متن الهی است که می‌تواند سلامت جامعه را تضمین نماید. گرچه بی‌شک قرائت و حفظ قرآن کریم مورد تأیید و تأکید اولیاء الهی قرار دارد، اما نباید در این نقطه توقف کرد؛ چراکه فراگیری روخوانی، روان‌خوانی و تلاوت زیبا و حتی حفظ قرآن، همه راهی به سوی فهم قرآن به شمار می‌روند و رسیدن به عمق کلام الهی و در نهایت

عمل به آیات نورانی قرآن به عنوان هدف اصلی باید مورد توجه بیشتر قرار گیرد.

استاد زینت‌الاسادات همایونی (علویه همایونی) از جمله خادمان قرآن کریم است که سالیان درازی از عمر خود را بنابر اذعان شاگردان، دوستان و آشنایان خود در راه پی بردن به عمق کلام وحی صرف کرده است و از این منظر موفقیت‌های چشمگیری را نصیب خود و جامعه اسلامی ایران کرده است.

وی به واسطه تأسیس مکتب فاطمه (س) و ویژه بانوان در تربیت شاگردان بی‌شماری توفیق کسب کرده است و همواره کوشش داشته تاراهای قرآن را به زبانی ساده و قابل فهم برای بانوان تشریح نماید و آثاری چند نیز در این زمینه به نگارش درآورده است که در جای خود قابل تأمل است.

به همین منظور این شماره از ویژه‌نامه «رایحه» به بررسی جوانب گوناگون زندگی بانو علویه همایونی به عنوان خادمه قرآن کریم می‌پردازد.

در این مسیر از تلاش کم‌نظیر همکاران جهادگرمان برای شناساندن ابعاد ناگفته این الگوی موفق قرآنی به جامعه صمیمانه تشکر می‌کنم و امیدوارم خداوند تبارک و تعالی توفیق عمل به آموزه‌های قرآنی را به همه ما عطا فرماید.

حواد نصیری اوانکی

دبیر گروه فعالیت‌های قرآنی

زندگی نامه بانو علویه بجاویزی

مقدمه

خیابان ابودریکی از خیابان‌های قدیمی و زیبای اصفهان است که افراد با اصالتی از قدیم در آن سکونت داشتند. هرگاه نام این خیابان را می‌شنیدم یاد این بانو برایمان متجلی می‌شد. بارها و بارها از این کوچه و خیابان گذر کرده و وارد به این خانه شده بودم. اما هیچ‌گاه با این حس و حال به این سرا قدم نگذاشته بودم. تمام اشیاء حس عجیبی داشت. از زمانی که تصمیم گرفتم زندگی‌نامه ایشان را بنویسم و به خاطر همین موضوع با ایشان قرار ملاقات گذاشتم حس خاصی پیدا کرده بودم. با مادرم که یکی از شاگردان پایدار و نزدیک بانو بود به سوی منزل «علویه همایونی» حرکت کردیم. سر خیابان مثل همیشه از ماشین پیاده شدیم. ولی این بار مثل قبل با حالت عادی وارد این خیابان نشدم. تمام قدم‌هایم حس غریبی داشت و در این اندیشه که چرا در این چندین سال بانو را بیشتر و بهتر نشناختم و نیاز جامعه به وجود ایشان را در زمان‌های قبل و حتی امروز که چه بسا نیاز جامعه به این وجود گران بهار روز به روز بیشتر شده، ولی متأسفانه رنگ و ریا و تکثرگرایی‌ها در جامعه باعث شده این چنین شخصیتی پنهان بماند و آن چنان که باید نتوان از این وجود گوهر بار استفاده کرد. چرا که این یکی از خصلت‌های ما مردم شده که تا کسی زنده

زندگی‌نامه بانو علویه همایونی

فقط از حیث راحتی و آسایش تهیه شده و ایشان مصداق کامل همان مؤمنانی هستند که خداوند می فرماید: آن‌ها از بهترین نعمت‌های من استفاده می‌کنند و در آخرت هم بهشت از ایشان است.

همان‌طور که در این تفکرات بودم، صدای مهربان و آرام ایشان با لحنی شیرین اصفهانی مرا دعوت به خوردن میوه کرد، به خود آمدم و دیدم بانو با ظرفی از میوه‌های فصل در کنار ما هستند لحظه‌ای ناخودآگاه به ایشان نگریستم و در چشمالشان برقی از امید کاملاً هویدا بود. امید و جدیتی که من در زندگی بانو دیدم در جوانان امروز که یکی از آن‌ها خودم هستم ندیده‌ام و قابل توجه این‌که ایشان با این تنهایی و سالخورده‌گی با چه نشاط و امیدی به زندگی ادامه می‌دهند و این بار هم این کلام برایم معنی گرفت که در زندگی کنید و امید داشته باشید، اما دل به این دنیا و هستی‌اش نبندید. به یک‌باره این مسئله برایم کاملاً روشن شد که چرا هرگاه به اینجای آمدم از دوران کودکی تا به حال زندگی برایم رنگی تازه می‌گرفت و به گونه‌ای دیگر به آن می‌نگریستم. نشاط در من دو چندان می‌شد و امید برایم معنایی دیگر می‌گرفت و این را حالا می‌فهمم که نحوه زندگی بانو و گفتارهای پندآموز و حکیمانه ایشان بود که مرا متحول می‌کرد. هیچ‌گاه نمی‌شد که نزد ایشان بیایم و مرا با سخنان گران‌بها و حکیمانه نصیحت نکنند. حکمت در زندگی بانو جایگاه خاصی دارد و نظم بر سرتاسر زندگیشان سایه افکنده است؛ سخن از نظم شد و ناگفته نماند هرگاه نزد ایشان می‌آمدم، حس می‌کردم نظم عجیبی در این خانه حکمفرماست، اما این بار که با دید و نگاهی متفاوت به اطرافم توجه کردم نظم و مدیریت ایشان برایم قابل تقدیر بود و مطمئن هستم که این الگویی بسیار مناسب برای بانوان خواهد بود. از این‌رو به دقت به کارهای ایشان توجه کردم و جالب این بود که ایشان در همه امور زندگی نه تنها برخی از آن مدیریت می‌کنند و تمام امور در این خانه به طور منظم و به دقت انجام می‌شود.

علویه همایونی در تمام کارهای خویش نظم و مدیریت خاصی دارند که این‌ها همه نشأت گرفته از حکمت ایشان است. حکمت یا عقل معاش که به وسیله آن نیک‌اندیشی و حس تدبیر در امور دنیایی حاصل می‌شود، به گونه‌ای که شخص در تدبیر امور منزل حکیمانه عمل می‌کند و بهترین شیوه برخورد و نهایت ظرافت و مدیریت را با دیگران بکار می‌برد. بعد از اینکه بانو در کنار ما آمدند از ایشان خواهش کردم از زندگی علمی خویش بگویند و او از همان ابتدایی که آغاز به خواندن کرد، یعنی از کودکی برایم گفت و از عشق و علاقه‌اش که به آموختن داشت از این‌که به خاطر علم چه مشکلاتی را تحمل کردند و از

است از او بهره کافی را نشناسیم. شاید هم این یکی از خصلت‌های ذاتی بشر است که تا گوه‌ری از دست نداده قدر گوهر نداند.

از خیابان ابوتر که می‌گذریم وارد کوچه‌ای می‌شویم که نه زیاد عریض است و نه زیاد طولانی، در همان کوچه وارد فرعی کوچکی می‌شویم که در آن دو، سه خانه بیشتر نیست که ساده‌ترین و با روح‌ترین آن متعلق به بانو علویه همایونی است. رنگ ساده خانه را به صدا در می‌آورم و این بار هم مثل همیشه اما با نگاهی متفاوت صدای آرام و تنها می‌پرسد: کیست؟

در باز می‌شود و چهره آرام و متسم او مثل همیشه گرمای استقبال را دو چندان می‌کند بعد از سلام و احوال‌پرسی و تشریفات عرفی، ما را دعوت به نشستن می‌کند. این بار اما با نگاهی عادی به ایشان و زندگیشان نمی‌نگرم. تمام حرکاتشان و حرف‌هایشان و سبک زیستن بانو برایم تازگی خاصی دارد. لحظه ایشان را زیر نظر می‌گیریم و تمام گوشه و کنار خانه را به دقت بررسی می‌کنم. یک خانه کاملاً ساده که از تحمل وزینت رنگ و بوی نبرده، از در که وارد می‌شویم داخل خانه چند اتاق است که یکی از آن‌ها همان مکانی است که مهمالان و مدعوین در آن پذیرایی می‌شوند و در همان جا تخت ایشان که در کنار آن کتابخانه کوچک با مقداری کتاب، یک راديو همراه با میز برای نوشتن و در کنار اتاق پذیرایی هم یک تلویزیون ساده، در حیاط هم نختی برای نشستن؛ نه از میل‌های آنچنانی خبری است نه از فرش‌های ابریشم و نه از گلدان‌های گران‌قیمت، طاقچه‌ای که هر کدام دغدغه خاص خود را دارد و انسان را از علم‌آموزی و پذیرش مردم باز می‌دارد. نکته قابل توجه برایم این بود که در این خانه هیچ چیزی پیدا نمی‌کنیم. حتی کوچک که اسمی از تحمل بتوان بر آن نهاد.

با کمی تأمل به این نتیجه می‌رسیم که تمام

اشیاء این خانه

آشنایی خود با بانو امین و رابطه عاشقانه خویش را با ایشان، علویه همایونی، عاشق استاد خویش است و تمام زندگی علمی و حتی مادی خود را مدیون ایشان می‌داند. منظره تأثر انگیزی بود، هنگامی که بانو از استاد و مرید خود گفت و دانه‌های اشک در چشمانش حلقه افکنده بود. چه چیزی این عشق را تا به حال پایدار و محکم نگاه داشته و حتی ذره‌ای از آن کم نکرده. که چه بسا آن را روز به روز افزون تر می‌کند با خود اندیشیدم که آیا در زمان کنونی هم شاگردی این چنین از استاد خویش تجلیل می‌کند و آیا رابطه‌ای این گونه عاشقانه بین استاد و شاگرد باقی مانده؟ همان طور که ایشان از استاد خویش و از خاطرات آن زمان می‌گفتند سؤالی در ذهنم ایجاد شد که این چه حسی بوده که شاگرد را عاشق استاد خویش کرده، این کلام را از زبان بانو می‌نویسم «من قسمت عمده درسم را پیش بانو امین فرا گرفتم و همیشه می‌گویم خداوند قلب بانو امین را آئینه خود کرد و قلب من را آئینه بانو و مرا شیفته او کرده». آری او حقیقتاً عاشق استاد خویش است و این شیفتگی و عشق بازی را می‌توانستم به راحتی در کلام او پیدا کنم چرا که او بیشتر از آن چه از خود بگوید از استاد خویش می‌گفت و او را گرامی می‌داشت. بانو «علویه همایونی» نه تنها شیفته علم و علم‌آموزی بود، بلکه عاشق مردم جامعه خویش نیز بود، هیچ‌گاه مردم برای او بی تفاوت نبودند و نیستند، از زمان کودکی تا به حال و به خاطر همین موضوع او نه تنها به فراگیری علم مشغول بود، بلکه به فعالیت‌های اجتماعی به خصوص برای زنان هم حساسیت خاصی نشان می‌دادند و در واقع ایشان بازوی بانو امین بوده و تمام مسئولیت‌های اجتماعی به مدیریت بانو همایونی انجام می‌شده و اگر فعالیت‌های بی‌وقفه و خالصانه ایشان نبود، مطمئناً بانو امین از عهده آن بر نمی‌آمد.

«زینت السادات علویه همایونی» ۳۰ سال عاشقانه زحمت کشیده و حال که گرد خستگی‌های زمان بر چهره بانو نشانه تلاش‌های بی‌وقفه ایشان است، باز هم دست از فعالیت‌های علمی خویش برنداشته

«زینت السادات علویه همایونی» ۳۰ سال عاشقانه زحمت کشیده و حال که گرد خستگی‌های زمان بر چهره بانو نشانه تلاش‌های بی‌وقفه ایشان است، باز هم دست از فعالیت‌های علمی خویش برنداشته و این بار هم پیروزمندان به روزگار در خانه به فعالیت‌های علمی خویش ادامه داده و نگذاشته است زمانه هر آن چه بخواهد بکند.

بانو بعد از سال‌ها فعالیت در جامعه اکنون در خانه مشغول به نوشتن کتاب هستند که نمونه‌ای از کتاب‌های ایشان از ابتدا تاکنون به

این شرح است:

- × ترجمه اربعین الهاشمیه بانوی ایرانی
- × ترجمه اسرار الآيات صدر المتألّهین شیرازی
- × زن مظهر خلاقیت الله در دو جلد
- × عشق ذوی القربی در وصف فاطمه (س)
- × نسیم ولایت ترجمه و توضیح چهل حدیث در فضائل و مناقب امیرالمؤمنین (ع)
- × زندگانی بانوی ایرانی.

آری این بانوی عشق و علم در کنار ماست و ما از او دوریم، همان گونه که حافظ سرود:

سال‌ها دل طلب جام جم از ما می‌کرد / آنچه خود داشت ز بیگانه
 تمنای می‌کرد

تعریف شخصیت

انسان دارای شخص و شخصیت است؛ شخص آدمی همان جسم و خصوصیات و شمایل ظاهری اوست، اما شخصیت انسان روح و مجموعه صفات و سکنات روحی و روانی است شخص آدمی در رحم ساخته می‌شود و انسان در شکل‌گیری اختیاری ندارد. شخصیت انسان در رحم دنیا تکوّن پیدا می‌کند و آدمی در سازندگی و رشد یا تباهی و انحطاط آن مؤثر است و در چگونگی شکل‌گیری آن اختیار دارد، سمت حرکت و مقصد جسم و شخص، روح و شخصیت نیز با یکدیگر فرق می‌کند؛ شخص انسان، مادی است و همواره متمایل به مادیات و تغذیه از آن هاست، اما شخصیت و روح، ملکوتی است و پیوسته تمایل به معنویات و

بهره‌وری از آنها دارد.

تولد و دوران کودکی

در سال ۱۳۹۶ در خانواده‌ای محترم که از لحاظ مادی و معنوی در حد متوسط و از سادات حسینی بودند به دنیا آمدند. پدرشان روحانی نبوده، ولی اجدادشان روحانی و اهل کرامت بودند. خانواده پرجمعیتی داشتند، چون اکثراً در قدیم، خانه‌ها بزرگ بوده و افراد در یک خانه با هم زندگی می‌کردند، ایشان هم در دوران طفولیت ناظر

گفتگوها و محاوره افراد خانواده بوده و شاهد مشکلات اشخاص مخصوصاً خانم‌ها بودند. خود ایشان تعریف می‌کردند که در همان ایام که درس ۴ یا ۵ سالگی بودم وقتی خانم‌ها دور هم جمع می‌شدند و از محرومیت‌های خود سخن می‌گفتند در خود می‌رفتم و ناراحت می‌شدم و چون می‌دانستم که زنان به زینت و طلا علاقه‌مند هستند با خود می‌گفتم من هر وقت بزرگ شدم و قدرتی پیدا کردم دستور می‌دهم که برای خانم‌ها طلا و زینت فراهم نمایند و البته به لحاظ همین درک بچه‌گانه که در طفولیت داشتم بعداً فهمیدم محرومیت خانم‌ها در فقر علمی آن‌هاست، نه در فقر مادی و به لطف خداوند برای رفع آن کمر همت بستم.

دوران نوجوانی

در ایام نوجوانی که در سال‌های ۱۳۰۳ بود برای پسرها هم به‌ندرت وسیله تحصیل فراهم بود چه رسد دخترها، بعداً هم که تحصیل و مسائل فرهنگی توسعه بیشتری یافت دخترها به لحاظ تعصب مردان خانواده که اجازه از خانه خارج شدن را نداشتند از تحصیل محروم می‌ماندند، ایشان هم از این قانون مستثنی نبوده، ولی علاقه شدید به تحصیل علم داشتند. نزد برادرشان تا کلاس ۹ قدیم را خواندند و چون به ریاضی علاقه‌مند بودند، درس ریاضی را خوب یاد گرفتند و کارهای هنری را نیز مثل خیاطی و گلدوزی یاد گرفتند؛ تا سن ۱۶ سالگی به این نحو در منزل سپری شده ولی به نقل خودشان راضی نمی‌شدند و به فراگیری بالاتری علاقه‌مند بودند.

آغاز و محل تحصیلات

از سن ۱۶ سالگی خدمت بانوی ایرانی شرف‌یاب شده و بنا به نقل خودشان که فرمودند از همان ساعات

معنی کردند و سپس مقدمات عربی را شروع کردم و شرح باب حادی عشر را نیز در اعتقادات خدمت ایشان خواندم، البته درس های جنبی مانند رساله عملیه و اخلاق را نیز می خواندم و هر روز از ساعت ۲ بعد از ظهر تا غروب خدمت ایشان بودم و از دریای علم و عرفانش جرعه ها می نوشیدم.

اساتید بانو

بعد از خواندن صرف و نحو نزد بانو امین در ادامه، خدمت آقای شیخ حیدر علی محقق شرف یاب شده و صمدیه و حاشیه ملا عبدالله را در منطق، خدمت ایشان می خواندند و به نقل خودشان چون به درس ریاضی علاقه مند بودند منطق را دوست داشته و روی آن خوب کار می کردند. منطق و منظومه حکمت سبزواری را خدمت حاج آقا صدر کوپایی خواندند، در سال ۲۲ که حاج آقا صدر فوت می کنند و ایشان در غم از دست دادن استاد بوده و از خداوند درخواست فراهم آمدن استاد دیگری را داشتند و سال شکل گیری انقلاب اسلامی ایران بود. خفقان دوره محمدرضا شاه که جریان مدرسه فیضیه قم بوجود آمد، در همین ایام آقای اشنی قودجانی به اصفهان می آیند و بانو همایونی که در حضور چند استاد رفته، ونی درس ایشان را در حد حاج آقا صدر کوپایی ندیده و استادی را طالب بودند که در حد ایشان یا بالاتر باشد، لذا در اجابت دعایی که در طلب استاد کرده بودند و خوابی که در این رابطه می بیند حضور آقای اشنی قودجانی شرفیاب می شوند و درس معالم و شرح لمعه و منظومه حکمت سبزواری را خدمت ایشان می خوانند.

آقای اشنی به ایشان

اولیه چنان جلوه ایشان مرا مجذوب کرد که با تمام وجودم عاشق ایشان شدم و زمان شرف یابی من در حکومت رضاخان بود و اوج بی حجابی من هم دختر جوان و آراسته زمان خود بودم، ولی جذبه الهی ایشان چنان در من تأثیر نمود که ظاهر و باطن مرا متحول نمود و ایشان را مصداق حدیث «کونوا دعاه الناس بغیر الستکم: مردم را دعوت کنید (به معروف و خوبی ها) یا غیر زبان هایتان) یافتم. شاید عشق من به بانو به این دلیل بود که مادرم هنگامی که مرا باردار بود به لحاظ نسبت سببی که با بانو داشتند بسیار خدمت ایشان شرف یاب می شدند و علاقه شدید به معظم لها داشتند و همه روحیاتشان را در خود جذب کرده، لذا وقتی مادرم مرا برای فراگیری علوم دینی و ادامه تحصیل به خدمت بانو بردند تجلیات وجود او را درک کردم و چنان محو جمال و عاشق دیدارش بودم که تمام فامیل و دوستان را رها کردم و فقط نشاطم را در رفتن خدمت ایشان بود و در عشق دیدار جمالش هر روز در حالی که

اشک می ریختم به حضورش شرفیاب می شدم.

در سال ۱۳۱۳ در خدمت ایشان قرآن و دعای کمیل خواندم و دعای کمیل را شرح و

همتو عان خود دارم قبول فرمودند، لذا با امتیاز علمی ایشان در سال ۱۳۴۴ مکتب فاطمه (س) را تأسیس کردم.

پایه گذاری مکتب علمیه بانوان به ابتکار علویه همایونی

حوزه علمیه بانوان به نام مکتب فاطمه (س) که در سال ۱۳۴۴ شمسی تأسیس شد اولین مکتبی بود که در عصر اخیر به ریاست یک بانوی مجتهد، فیلسوف، عارف و ادیب ایجاد شد و به مدیریت بانوی دیگری که ۵۰ سال شاگردی معظم لها را کرده بود، اداره می شد و به این لحاظ بود که دروس پایه ای ادبیات عرب در این مکتب عمیقاً تدریس می شد و همه اصول اعتقادی و دینی و علوم قرآنی چون در صافی نظارت این بانوان بزرگوار پالایش می شد

دست خوش هیچ انحراف و افراط و تفریط نشده و همه کسانی که به نوعی در این مکتب چه در سطح عالی قرآن و احکام و

چه در سطح عالی ادبیات عرب و منطق

برخوردار شدند، به طوری که در هر پستی

قرار گرفتند از شایستگی و مهارت و

اعتدال برخوردار بودند به گونه ای که

مایه افتخار مکتب و استادان خود

شدند در این مکتب از ابتدای تأسیس،

قرآن توسط بانوی مجتهده امین

تفسیر می شد و بعد از ایشان بانو علویه

همایونی این پست را خود به عهده

گرفتند. مکتب فاطمه (س) به لحاظ اینکه تنها مکتبی بود که با همت و ابتکار یک بانوی عالمه حاجیه خانم همایونی و امتیاز علمی و ریاست بانوی مجتهده تأسیس شده بود و دروس پایه حوزوی و تفسیر و حدیث همه توسط بانوانی که تحصیلات حوزوی داشتند عمیقاً تدریس می شد. مورد توجه علما و خطبای شهر قرار گرفت و همه جا از آن به عزت یاد می کردند و گاهی درخواست بازدید داشتند. این شخصیت ها که اغلب از علما و وعاظ شهر بودند در یادنامه مکتب بعد از تجلیل از مقام والای بانو مجتهده امین و بانوی مکرمه حاجیه خانم همایونی به تحسین و تقدیر و تشکر از این اقدام عالمانه و ارزشمند پرداخته اند.

فعالیت فرهنگی

چون بانو سلامت و سعادت زن را در این می دانستند که بیشتر

می گویند من یک رشته درس بیشتر نمی یافتم یا اسفار و چون ایشان به اسفار بیشتر علاقه مند بودند درس اسفار را خدمت استاد شروع می کنند، البته بحث آخر اسفار را که بحث عشق می باشد و خیلی جالب و چون استاد تبحر زیادی در اسفار داشتند و ایشان نیز علاقه مند بودند خوب کار می کنند، در همان ایام اسماء الحسنی و نفس شناسی را نیز خدمت بانوی ایرانی می خوانند و در مورد اسماء الحسنی نیز با آقای اشنی بحث می کردند کتاب های دیگری مانند شرح فصوص قیصری و شواهد الربوبیه را نیز خدمت آقای اشنی می خواندند.

رابطه علمی علویه همایونی با بانو امین

از ابتدای شروع تحصیل علوم دینی استاد ایشان بانوی ایرانی

بوده و تا ۵۰ سال به طور مستمر در خدمت ایشان

بودند و ایشان را مصباح الهدایه در سیر و سلوک

خود می دانستند و در تمام امور از ایشان

پیروی کرده و مریدی عاشق در جهت

مراد خود بودند، برای اینکه گوشه ای از

خلوص ایشان را نسبت به استاد خود

بیان کنیم بی مناسب نیست که شرح

کوتاهی را که از زندگی استاد خود

نوشته اند، بیاوریم.

بانو همایونی شروع فعالیت فرهنگی

اجتماعی خود را چنین بیان می دارند: اول سال ۱۳۴۲ که همسر

مرحوم «فیض» فوت شدند، به لحاظ اینکه مسئولیت خانه داری

برایم سبک شده بود به فکر افتادم امتحان تربیت مدرس بدهم. به

تهران رفتم و علی رغم تفکر آن زمان که خانم ها در دروس طلبگی

وارد نمی شدند اولین زنی بودم که در امتحان مدرسی داوطلب و با

معدل خوب قبول شدم و در سال ۴۳ هم در آزمون الهیات دانشگاه

شرکت کردم و وارد دانشگاه الهیات شدم و در حین ادامه تحصیل در

دانشگاه دهنم خلاق شد بر این که چرا خانم ها چنین دانشگاهی

نداشته باشند (دانشگاه تربیت مدرس) به اصفهان آمدم و پیشنهاد

کانون علمی رایه حاج خانم امین دادم، البته ایشان اول برای این که

یا از کم و کیف آن اطلاع کافی نداشتند یا به علت مشکلات آن قبول

نمی کردند، ولی وقتی خوب تشریح کردم و ایشان هم اصرار مرا

دیدند و می دانستند که من هم نیتی خالص در جهت رشد

حوزه علمیه بانوان به نام مکتب فاطمه (س) که در سال ۱۳۴۴ شمسی تأسیس شد اولین مکتبی بود که در عصر اخیر به ریاست یک بانوی مجتهد، فیلسوف، عارف و ادیب ایجاد شد

ظاهری ۲- مبارزه زیربنایی. بالا بردن بینش و توسعه فکری افراد در امر سیاست و آگاهی دادن به آن‌ها برای شناخت خناسان زمان خود یک مبارزه در امر سیاست بوده که این از قسم اول کارسازتر و ریشه‌دارتر خواهد بود. بانو علویه همایونی از همان زمان در امور اجتماعی و فرهنگی وارد شدند نسبت به مسائل مملکت و اموری که در آن می‌گذرد حساس بودند و با دقت نظر در اخبار مملکتی با خواندن مجلات و روزنامه‌ها و گوش دادن به اخبار رادیو و تلویزیون مسائل جاری مملکت را مورد توجه قرار می‌دادند و در حد توان از ناموس و هویت هموطنان و هم‌وعان خود دفاع می‌کردند.

یکی از آن مبارزات، پایه‌گذاری مکتبی بود که قبل از انقلاب و اوج تسلط بیگانگان که فراگیری از علوم عالییه با رعایت شئون اسلامی میسر نبود، زمینه تحصیلات عالییه را در ادبیات عربی و فارسی و معارف اسلامی فراهم آوردند و دختران و بانوان با کمال نجابت و اخلاق اسلامی در این مکتب از چنان عمق علمی برخوردار شدند که هر کدام تاکنون برای ادامه تحصیل یا آزمایش علمی یا تدریس در هر حوزه و دانشگاه و کانون علمی می‌روند مایه افتخار و تحسین و تمجید قرار می‌گیرند و در پیشرفت علمی تا مدرک دکترا و پژوهشگر و محقق رسیده‌اند. ایشان در این مکتب زمینه رشد فکری را در مسائل اجتماعی و امور سیاسی برای بانوان فراهم می‌کردند و با ایجاد گردهمایی و دعوت مهمانان خارجی و داخلی و

اوقات را در خانه باشند و به سلامت و بهداشت جسمی و روانی و حتی معنوی اهل خانه بپردازد و در آن زمان هم محیط فرهنگی که زنان بتوانند با حفظ شئون اسلامی به فعالیت بپردازند محدود بود، لذا معظم لها فعالیت فرهنگی خود را از سال ۴۲ که شاگردانی را در منزل شخصی خود پذیرفتند شروع نمودند و با سعه نظر بدون هیچ منش علمی یا استادی چون مادری دلسوز و مهربان که به پرورش جسمی و روحی فرزند خود بپردازد نه رشد و شکوفایی آنان همت گماشتند و خالصانه و عمیق برای ایشان درس می‌گفتند و با بیانات عارفانه و حکیمانه خود فکر آن‌ها را بازو پربار می‌کردند و در حین تدریس منطبق و فلسفه و حکمت و حدیث و تفسیر را خودشان برای آن‌ها تدریس می‌کردند و برای ادبیات فارسی در منزل خودشان استاد دعوت کرده بودند و برای فقه و اصول، شاگردان خود را به حضور اقلیان علما، در منازلشان می‌فرستادند، منزل ساده این استاد عزیز به دانشگاه

شبهه‌تر بود تا به منزل شخصی، زیرا محل مشاوره خانوادگی نیز بود. هر کس در امور زندگی در همه ابعاد آن با مشکلی مواجه می‌شد اگر با ایشان آشنا بود مراجعه کرده و با مشاوره مشکل خود را حل شده می‌یافت و در همان یک جلسه با دلی آرام و امیدی سرشار بر می‌گشت و به زندگی خود ادامه می‌داد در همان منزل ساده و کوچک خود با همان دالین پژوهانی که خود تربیت کرده بودند جلسات و عیاشات علمی تشکیل

برای ارتقای سطح علمی خواهران در حوزه‌ها و رسیدن به درجه اجتهاد و قدرت استنباط در امور فقهی مربوط به خودشان به علما و مسئولان مربوط نامه می‌فرستادند و درخواست می‌کردند که زمینه رشد علمی را برای آنان فراهم کنند

سخنرانی‌های متنوع بانوان را با مسائل روز آشنا می‌کردند. ایشان در جهت رشد فکری بانوان و جوانان و رفع موانع آن نهایت سعی خود را نموده، هر گاه به حضور روسای جمهور یا یکی از نافذین مملکت می‌رسیدند اول سخن در همین جهت بود، برای ارتقای سطح علمی خواهران در حوزه‌ها و رسیدن به درجه اجتهاد و قدرت استنباط در امور فقهی مربوط به خودشان به علما و مسئولان مربوط نامه می‌فرستادند و درخواست می‌کردند که زمینه رشد علمی را برای آنان فراهم کنند. برای حقوق تضییع شده بانوان به علما نامه می‌نوشتند تا آن حضرات با تجدید نظر و فتوا از حقوق آنان دفاع کنند.

می‌دادند و کتب تفسیر قرآن و احادیث مثل نهج البلاغه، محجة البیضاء مرحوم فیض کاشانی، اربعین‌الهاشمیه بانو امین و حکمت الهی محی‌الدین الهی قمه‌ای و غیره را موضوع آن جلسات قرار داده و به بحث می‌پرداختند. برای ورود به این منزل ساده ولی در حقیقت دانشکده الهیات هیچ سواد دانشگاهی یا حوزوی لازم نبود و افراد متمول یا غیر متمول برای آرامش روان و بهره‌های معنوی به حضور این معلم عاشق و راهنمای فرزانه شرفیاب می‌شدند و همه در حد توان فکری و علمی خود از نصیحت و گفتار حکیمانه ایشان بهره می‌بردند، زیرا معظم لها هر کس را با زبان خودش با او سخن گفته و راهنمایی می‌کردند.

نامه یکی از شاگردان بانو همایونی در تمجید از ایشان

بسم الله الرحمن الرحيم

خداوند در ابتدای یکی از سوره‌های بزرگ قرآن بنام سوره نساء، به

شخصیت سیاسی

حضور در صحنه‌های مهم سیاسی جامعه به دو گونه است: ۱. مبارزه

و مرد مظهر جمال و جلال حق می‌بینند، برای نمونه یکی از موحدان راستین که در همین عصر می‌زیسته در پیش توحیدی خود چنین می‌نویسد، در روز دهم دی الحجه از همان سال ذکر شده، هنگام برگشتم از قم به اصفهان دیدم به مشاهده قلبی سریان نور وجود حق عزوجل را در همه موجودات و احاطه پروردگار را به آن‌ها به طوری که هیچ جدایی و بینوایی بین حق و موجودات ندیدم و اگر چه قبل از آن هم موجودات را همین طور می‌دیدم ولی تا هرگز به این ظهور و وضوح ندیده بودم.

... آری استاد و مراد من هم از همین نمونه موحدانی است که در محضر استاد خود بانوی ایرانی سال‌های طولانی تلمذ کرده و درس توحید آموخته و در هدایت هم‌نوعان خود هر چه داشته در طبق اخلاص تقدیم نموده.

و عشق به هدایت مردم را گاهی در ایجاد مکتب و کلاس‌های درس خصوصی و عمومی و سخنرانی و جلسات تفسیر قرآن و حدیث و گاهی بانوشتن مقاله و تألیف کتب مختلف و بالاخره در سال‌های متمادی با قراردادن خانه و کاشانه و وقت شخصی خود در جهت هدایت هم‌نوعان نشان داده تا ضعیف‌ترین مردم از نور هدایتش بی‌بهره نباشند. این حقیر گرچه در آموختن درس

آری استاد و مراد من هم از همین نمونه موحدانی است که در محضر استاد خود بانوی ایرانی سال‌های طولانی تلمذ کرده و درس توحید آموخته و در هدایت هم‌نوعان خود هر چه داشته در طبق اخلاص تقدیم نموده

مدرسه از منطق و فلسفه و حکمت و تفسیر و حدیث به شاگردیش نشستیم، ولی او مرا می‌عشق نوشانید و جانم را از شهید توحید شیرین ساخت.

الا یا ایها الساقی ز می پرساز جامم را / که از جانم فرو ریزد هوای ننگ و نامم را
از آن می‌ریزد در جامم که جانم را فنا ساز / برون سازد ز هستی هسته نیرنگ و نامم را

او در درس توحید به من آموخت که همه هستی پیش یک جلوه از فروغ نور وجودش قالی است، فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَنَّةِ جَعَلَهُ دَكَّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعْقَةً (آیه ۱۴۳، سوره اعراف) و در درس ولایت او به من آموخت که اگر انسان‌ها در ضراط مستقیم حق به کمال انسانی برسند.

همه هستی طفیل وجود آنان است که نمونه کامل آن پیامبر اکرم (ص) که خدایش خطاب به او فرمود: «لولاک لما خلقت الافلاک»، و ائمه معصومین (ع) که آسمان و زمین به من آموخت که

همه جهانیان هشدار می‌دهند که تقوا پیشه کنید، شما همه از یک سزشت آفریده شده‌اید، فقط تفاوت در جنسیت شما است که به صورت زن و مرد در زمین پراکنده‌اید، خداوند جمله اتقوا لله را در همین آیه تکرار می‌فرماید شاید به این منظور که بفرماید، ای مردانی که پروردگار شما را مظهر صفت جلال خود قرار داد تا مدیریت و تدابیر امور اجتماع و کسب معاش به دست توانای شما شکل گیرد. در رعایت حقوق حق زنان که خداوند آنان را مظهر جمال خود قرار داده تا ظرافت و زیبایی‌های حیات بشر که بیشترین لذت آن هم نصیب خود شما خواهد شد به دست او (زن) صورت پذیرد، شاید متن آیه فوق بیانگر حدیث «احببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف» باشد به این معنی که خداوند اراده فرمود در دائر هستی موجوداتی بیافریند که وجودشان آئینه صفات جلال و جمال حق باشد، لذا

انسان را آفرید و با «نفخت فیہ من روحی» مرد را آئینه‌دار جلال خود و زن را آئینه‌دار جمال خود کرد. گرچه هر دو در کمون ذات از جلال و جمال هر دو برخوردارند که صدق این سخن در مصداق‌ها متجلی می‌شود وقتی لطافت‌ها و عشق و عطوفت‌هایی که در مردان عارف مشاهده می‌شود و صبر و قاطعیت‌هایی که در زنان وقتی که در پست‌های اجتماعی قرار می‌گیرند که

بهترین الگوی این گفتار علی مرتضی حیدر کرار، کننده در خیبر، شمشیر زن میدان‌های جنگ حق علیه باطل وقتی عشق خود را به همسر عزیزش فاطمه بیان می‌دارد، یا در مقابل مادری که سرپرست فرزند یتیم است بال‌های تواضع باز کرده زانو به زمین می‌زند و اشک بر گونه‌هایش می‌غلطد و زینب کبری در صحنه کربلا هنگامی که باید مردانه به میدان آید. احساس و عطوفت زنانه را کنار زده با سخنان کوبنده و قاطعیت‌های دلیرانه ظالم را رسوا کرده ابهت او را می‌شکنند.

... آری زمانی که هویت انسانی و روح الهی زن در جذر و مد شهوات و تعصب‌ها و تنگ‌نظری‌ها نابود شده گفتن این حقیقت‌ها و تعبیر و تفسیرها از آیات کریمه قرآن به زبان و قلم کسانی ظهور می‌یابد که در اسفار اربعه از حق به خلق پیوسته‌اند و در هدایت انسان‌ها رسالت یافته در انجام وظیفه الهی خود را از گفتن حق و بذل مال و جان دریغ نکرده از کثرات گذشته به وحدت رسیده‌اند و در نگرش الهی خود همه موجودات را متصل به حق و آیت و نشانه او و همه انسان‌ها را اعم از زن

می‌وزد.

...آری پرتو شمس وجودش همه را گرمی و نور بخشیده، و نصیحت‌های مادرانه و حکیمانه‌اش بسیاری دل‌ها را آرامش و زندگی‌ها را صفا و روح‌ها را جلا داده.

من ذره‌بدم ز کوه بیشم کردی / پس ملکه بدم از همه پیشم کردی
درمان دل خراب و ریشم کردی / سر مستک و دستک زن خویشم کردی
این استاد عزیز حاجیه خانم همایونی معروف به علویه همایونی
است که عمرش طولانی و پربرکت و سایه‌اش بر سر ما
مستدام باد.

شاگرد و مخلص ایشان
فخر السادات قلمکاریان

منبع: پایان‌نامه بررسی شخصیت و زندگی‌نامه
بانو علویه همایونی، نوشته «مرضیه بنایی
اصفهانی»، تابستان ۱۳۸۶

صراط مستقیم و راه رسیدنی راه ائمه معصومین (ع) و راه‌های دیگر باطل و نرسیدنی است که المتقدم لهم مارق، والمتأخر عنهم زاهق واللازم لهم لاحق؛ او در درس آموزش قرآن چنان شاهد و شیرینی معانی قرآن را به ذائقه جانم چشاند که دانستم زهر چه که بگذری سخن دوست خوش‌تر است و کلامی را به زیبایی کلام قرآن نیافتم و او در نصیحت‌های حکیمانه‌اش به من آموخت که دنیا زیبا است و نعمت خداوند و باید خوب زندگی کرد و از زیبایی‌ها آن لذت برد.

ولی اسیر تجملات جلوه‌های آن نشد، به من آموخت که ازدواج برای زن کمال است و زن می‌تواند در متن زندگی رنایشویی به کمال لایق انسانی برسد. او نه مرا به سوی صوفی‌گری و رهبانیت برد و نه در تعصب‌های دینی زندانی کرد، او نه مرا به آموخت که خلف میانه راه ائمه معصومین (ع) و پیروی از علمای راستین دین است و لغحات رحمانی و نسیم‌های عرفانی نیز از همین مسیر

زندگی نامه خودنوشت بانو علویه همایونی

فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا» (سوره شمس / آیه ۸) را دریایی و در ذهن بیروزی و سرمشق قرار دهی و بدانی خود به خود آفریده نشده‌ای و بیهوده به حرکت نیامده‌ای و متحرکی داری که هرگز از تو جدا نخواهد بود و تو را تنها نخواهد گذاشت (وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ) و چنان‌که آفرینش تو از راه لطف و ترحم او بوده است، از راه لطف راهنمایی خواهی شد و رسولان و سفرای آگاه و راهنمایان دلسوز و مهربانی سرراه تو قرار داده که صادقانه تو را متذکر می‌شوند و راه‌گشایی می‌کنند و به آن‌ها دستور فرموده «وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَى تَنْفَعُ الْمُؤْمِنِينَ» و آن‌ها نیز کوشش و حدیث دارند که تو را با خود همراه کنند و من از این پیش آمد خوشحال شده و احساس خوشبختی می‌کردم که دلسوزانی دارم و زیر پرچم آن‌ها می‌توانم از مرحله «لا تعلمون شیئا» خارج شوم و آگاهی از بعضی امور را به دست آوردم.

در زمان طفولیت گاهی دوست می‌داشتم که با خود تنها باشم و گریه کنم، مثل اینکه گرفتار محبوب و معشوقی بودم که هرگز او را نمی‌دیدم ولی قادر به فراموشی او هم نبودم. تدریجاً به کمک بزرگترها به ویژه مادرم با قرآن آشنا شدم و این آیه مبارکه توجه مرا جلب کرد که آفریننده من فرموده است: «فَإِنَّمَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى

فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» (سوره بقره / آیه ۲۸) با این تذکره و با این نوید احساس آرامشی کردم و همواره مترصد این بودم که آیا سخنی نویدبخش‌تر از این خواهم شنید؟ هدایت چیست و از چه کسی باید پیروی کنم تا این حالت وحشت‌زدگی و یأس و ناامیدی از من برطرف شود؟ به آیه دیگری برخورد کردم که می‌فرمود: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَهِئُهُ يُخَشَرُونَ» (سوره انفال آیه ۲۴) تعجب کردم و با خود گفتم: ایمان آورندگان کیانند و چه؟ تمام کلمات آیه شریفه برایم مجهول بود مگر آن جمله که فرموده بود: «أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ

بانو علویه همایونی با نگارش کتابی تحت عنوان «سفرنامه» بخشی از زندگی‌نامه خود را بیان کرده است؛ در این نوشته‌ها سیر زندگانی این خادم قرآن بویژه سفر معنوی وی به حج مورد تأکید قرار گرفته است که در ذیل بخش‌هایی از آن از نظر می‌گذرد.

سفر من، به دنیا از اینجا شروع شد که حکم «وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا» (سوره نحل آیه ۷۸) درباره من صادر شد، ولی خوشبختانه افراد دلسوز و مهربانی منتظر بودند و به پیشواز آمده و همه وسایل را فراهم کرده بودند و واقعاً محبت و دلسوزی خود را در حق این نادان تازه رسیده ایفا کردند، اگرچه من در این غربت،

از نادانی خود که هیچ راهی به جایی نمی‌بردم، متأثر و خجالت زده، گاهی به حال خود گریه و گاهی برای خوش آمد اطرافیان می‌خندیدم و ذوق و نشاط به خرج می‌دادم، زیرا از ناتوانی خود متأثر و از زحمات آنان شرمنده بودم. با اینکه آن‌ها هرگز این زحمت فوق‌العاده مرا نسبت به من روی خود نمی‌آوردند و مثل اینکه خود را مأمور به این زحمات می‌دانستند و یا مرا از خود می‌پنداشتند و شاید هم به این امید بودند که روزی من

برای آن‌ها پاسخ مثبتی داشته باشم و در مقام جبران برآیم و تلافی کنم. در هر حال حرکت من در این برهه از زمان مدت چند سالی به طول انجامید و چنان‌که گفتم گاهی با گریه حتی با صدای بلند و گاهی با خنده به پایان رسید.

کم کم به جایی رسیدم که باید بعضی امورم را خودم انجام دهم، مثل اینکه یک ندای غیبی مرا متذکر می‌کرد که انسانیت تحمیل به دیگران را شایسته نمی‌داند، دست و پای خود را جمع کن و برای حرکت سریع‌تر آماده باش و بدان که موضوع «لا تعلمون شیئا» به آخر رسید و برای موضوع دیگر آماده باش و الان موقع آن است که موضوع «فَأَلْهَمْنَاهَا

سفر من، به دنیا از اینجا شروع شد که حکم «وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا» (سوره نحل آیه ۷۸) درباره من صادر شد

کی ز مردم کم شدم
و نیز خود درک می‌کنم که مانند حیوانات فقط مشغول خوردن و

بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ» (سوره انفال / آیه ۲۴) زیرا با خود فکر می‌کردم شاید این همان باشد که همواره با او مأنوس هستم و او را دوست می‌دارم و ناخودآگاه از فرط عشق و محبتش اشک شوق می‌ریزم و ذلت و نادانیم را با او بازگو می‌کنم و آرزوهایم را با او در میان می‌گذارم و همواره با دیده گریان عرض می‌کنم: چار چیز آورده‌ام شاها که در گنج تو نیست، نیستی و حاجت و عجز و نیاز آورده‌ام.

زیرا چنین احساس می‌کردم که کسی از او به من نزدیک‌تر نیست و تا به حال از هیچ‌کس نشنیده‌ام که بگوید من در قلب تو جا دارم. بالاخره عطف تو چهی به سایر کلمات نمودم به ویژه جمله: «يُحِبُّكُمْ» که از توجه به این کلمه زنده بودم مورد تردید و شک قرار گرفت تا بالاخره با مدتی تفکر در این موضوع حدس زدم که شاید حیات دارای مراتبی است و من الان با روح بی ارزشی احساس زندگی می‌کنم و این مولاناست که می‌گوید:

از جمادی مردم و نامی شدم /

وز نما مردم به حیوان سر

زدم

مردم از حیوانی

و آدم شدم /

پس چه

ترسم

می‌رود در پا، چه غم
به هر حال با هواپیما وارد جده شدیم و با ماشین به سمت مدینه طیبه حرکت نمودیم. آن زمان کاروان معمول نبود، در این سفر، یعنی تشریف به مکه مکرمه، گروه‌های چند نفری با هم هماهنگ می‌شدند و حرکت می‌کردند، ما یک گروه ۱۰ نفری بودیم. شش نفر زن و چهار نفر مرد که یکی از آن‌ها آقای حاج آقا باقر صدیقین به عنوان معلم و راهنمای گروه، فاصله جده تا مدینه ۴۲۴ کیلومتر است که نسبتاً خسته کننده است، ولی گروه ما به ویژه خانم‌ها همه سفر اولشان بود و با شور و نشاط مخصوصی می‌گذشت و می‌گفتند:

آمدم آمدم به سوی تو باز / ای خدای کریم بنده نواز

مدینه منوره دارای روحانیت مخصوصی است به ویژه آن زمان که به حال اول خود باقی بود و جای پای پیامبر عظیم الشان اسلام (ص) و سایر اولیاء خدا از عزیزان رسول اکرم (ص) و حضرت زهرا(ص) و امیرالمؤمنین و امام حسن و امام حسین، فرزندان امیرالمؤمنین حضرت علی (ع) (روحی و روح العالمین لهم الفدا) احساس می‌شد و اصلاً این وسائل و تشریفات که امروز وجود دارد، در کار نبود و حرم مطهر صحن نداشت و همه از در جبرئیل وارد می‌شدند و فیض زیارت مرقد شریف پیامبر اکرم (ص) حیات تازه‌ای می‌بخشید، زیارت خانه حضرت زهرا(ص) خاطره‌هایی در ذهن می‌آفریند و به راحتی دور می‌زدیم بین منبر و محراب محل اجابت دعا و لمس کردن ستون توبه و ستون حنانه یادآور

بسیاری از خاطره‌های تاریخی بود و یادآور شعر منثوی که گفته است:

استن حنانه از حجر رسول / ناله می‌زد همچو ارباب عقول

البته شعرش طولانی است و اشاره به یک واقعیت تاریخی است، خلاصه قدم به قدم مدینه منوره خاطره‌هایی را زنده می‌کند که سزاوار تحقیق است زیارت مرقد شریف حضرت عبدالله پدر رسول گرامی اسلام (ص)، قبرستان بقیه که مزار چهار امام معصوم واجب‌الاطاعت ما شیعین است حضرت امام حسن مجتبی و حضرت امام زین العابدین علی ابن الحسین و حضرت امام محمدباقر و حضرت امام جعفر صادق (ع) (روحی و روح العالمین لهم الفدا) و بسیاری از فرزندان و خانواده نبوت و امامت مانند حضرت ابراهیم فرزند رسول اکرم (ص) و ام‌النین (ع) و اشخاص برجسته دیگر که شناخت آن‌ها دارای فضیلت بسیار است.

خوایدن و وُرجه وُرجه هستیم و هیچ کار حسابی از من ساخته نیست و از این جهت خودم از خودم راضی نیستم و با نگرانی به سر می‌برم، ولی می‌شوم که گفته می‌شود دوره طفولیت همین است و بزرگتر که شدند خوب می‌شوند، اما برای فراگیری قرآن یعنی جزئی از قرآن بنام اپنجلهم، که یادم می‌آید اولش نوشته بود:

یس مبارک بود چه فرهما / اول کارها به نام خدا

کم کم به سته چهل رسیدیم و قاضی الحاجات به این کنیزه خود عنایتی فرمود و نعمت بزرگ تازه‌ای بخشید و این دل شکسته بی بضاعت را به حساب آورد و به حج بیت‌الله الحرام دعوت شد، گرچه برای این حقیر غیر منتظره بود، ولی آرزوی آن در نهان خانه دل فعالانه موج می‌زد اما جرأت اظهارش را ممکن نمی‌دید و اصلاً با گرفتاری‌های ناگفتنی من در این باره فکری نشده بود ولی به خواست خدای متان تدریجاً موانع برطرف شد و آمادگی خاصی به وجود آمد.

بد نیست بدانید برای حجاج آن زمان از تشریفات که الان برای حاجیان وجود دارد خبری نبود به طوری که مکه رفتن آن زمان با مکه امروز به هیچ وجه قابل مقایسه نیست و

به جز آن‌ها که آن زمان مشرف شده‌اند کسی باور نمی‌کند که مکه معظمه و مدینه منوره در آن زمان برای حجاج چگونه بوده است زیرا اسباب و وسائل و هتل و مسافرخانه‌هایی که امروزه فراهم است، دیده نمی‌شد و حجاج باید آذوقه و مایحتاج خود را همراه داشته باشند و معمولاً حاجیان نان خشک و ماست کیسه انداخته و بعضی چیزهای

خشک همراه می‌برند و از نظر منزل نیز چنان‌که امروز مشاهده می‌شود خبری نبود و باید خود حجاج برای خود منزل پیدا کنند. در مدینه منوره باغ‌هایی بود که خود مسافران برای چند روزی که می‌ماندند اجاره می‌کردند.

ناگفته نماند که عوض همه کیبورها روحانیتی که آن روزها برای زائران پیدا می‌شد با این تشریفات فعلی برای هر کسی کمتر ممکن است به دست آید، زیرا در سفر زیارتی به ویژه حج که هدیه الهی به امت اسلامی است، اصل، تکامل ایمان است و فیض روحانیت و شناخت یگانگی پروردگار جهانیان و معرفت حقایق اولیاء خدای قادر مطلق، بنابراین باید گفت:

می‌روم در پای گل افشان و خیزان صبح دم / گر هزاران تیغ یکتا

کم کم به سته چهل رسیدیم و قاضی الحاجات به این کنیزه خود عنایتی فرمود و نعمت بزرگ تازه‌ای بخشید و این دل شکسته بی بضاعت را به حساب آورد و به حج بیت‌الله الحرام دعوت شد، گرچه برای این حقیر غیر منتظره بود، ولی آرزوی آن در نهان خانه دل فعالانه موج می‌زد

در مدینه طیبه به پایان رسید و بحمدالله از معنویت این مکان مقدس بهره‌ها و کراماتی حاصل گردید، زیرا باطن خویش را با ایمان به وعده‌های رحمت الهی پاک نمودیم و آرزوها و حاجات دنیا و آخرت خود را به عرض رساندیم و از ثواب زیارت پیغمبر عظیم‌الشان اسلام و انمه معصوم صلوات‌الله علیهم اجمعین به ویژه حضرت زهرا(س) اطهر سلام‌الله علیها و درک مظلومیت آن حضرت که یادآور خاطره‌های بسیاری شد متأثر و دلشکسته مانده‌ایم، اما مهلتی نیست و می‌بایست خود را برای رفتن به مسجد شجره آماده کنیم، یعنی غسل توبه متضمن به نیت احرام به جا آوریم و از لباس‌های تجملی و فریبنده و رنگارنگ بیرون آمده به نیت لباس احرام، لباس سفید و ساده بدون فرم که علامت صفا و صمیمت و بندگی است دربر نماییم و حتی چادر و مقنعه و کفش و جوراب نیز سفید ساده است و با ماشین بعد از دو ساعت وارد مسجد شجره که از فرط جمعیت به زحمت جا پیدا می‌شد بعد از دو رکعت نماز تحیت مسجد و نماز مغرب و عشاء به نیت احرام ۲۴ چیز را بر خود حرام کرده و

گرچه مانند امروز خانم‌ها را در بقیع راه نمی‌دادند، اما جای همه دوستان خالی که پشت دیوار قبرستان بقیع چه صفا و روحانیتی داشت از نماز و دعا و توسل و نجوا و عزاداری خانم‌ها و همچنین شب جمعه دعای کمیل را پشت همین دیوار خاکی، زن و مرد برگزار می‌کردند و با امامانشان راز و نیاز می‌کردند. صحرای احد و زیارت شهدای احد به ویژه جناب حمزه عموی پیامبر(ص) و زیارت بیت‌الاحزان حضرت زهرا(س) خاطره‌ها را زنده می‌کرد و صفا و روحانیت ویژه‌ای ایجاد می‌نمود، مثل اینکه صدای گریه‌ها و ناله‌های حضرت زهرا(س) اطهر شنیده می‌شد، خلاصه

جای همه دوستان خالی که پشت دیوار قبرستان بقیع چه صفا و روحانیتی داشت از نماز و دعا و توسل و نجوا و عزاداری خانم‌ها و همچنین شب جمعه دعای کمیل را پشت همین دیوار خاکی، زن و مرد برگزار می‌کردند

و جب به و جب مدینه طیبه آثار تاریخی خاصی از اولیاء خدای متعال و دوستان حضرت پیغمبر عظیم‌الشان(ص) احساس می‌شود و مسجد ردا الشمس محلی است که به فرمان رسول اکرم(ص) خورشید پس از غروب دوباره به وقت عصر برگشت و حضرت علی(ع) نماز عصر را به جا آوردند، مسجد ذو قلیتین و مسجد حضرت علی(ع) و فاطمه زهرا(س) و مسجد میاهله و مسجد ابودر و محل عبادت ماریه قبطیه مادر ابراهیم فرزند حضرت گرامی رسول اسلام(ص) و قبر حضرت نجمه خاتون مادر حضرت امام رضا(ع) که همه آن‌ها در اطراف مسجد النبی(ص) است و آثار زیادی از اولیاء، خدا که در زمان ظهور اسلام به وجود آمده و به حال خود باقی بود و الان در ساخت و ساز مدرنی که مشاهده می‌شود، ماندیدیم.

زیارت‌نامه حضرت رسول گرامی اسلام(ص) متضمن آیه نویدبخشی از قرآن کریم است، آن جا که می‌خوانیم: خدایا تو خود به رسول گرامی خود فرموده‌ای: آن‌ها که به نفس خویش ستم نموده‌اند اگر حضور تو آیند و طلب عفو و مغفرت نمایند و تو نیز برای آن‌ها استغفار کنی مورد توجه خدا قرار خواهند گرفت و توبه آن‌ها پذیرفته می‌شود و من اکنون در حال توبه و انابه و استغفار و توسل در حضور رسول گرامی(ص) محبوب تو آمده‌ام، توبه و استغفار مرا بپذیر و بر محمد و آل طاهرینش رحمت فرست و مرا از فیض وجود حضرت ناامید مگردان، البته زائر توجه دارد که در حضور پیامبر اعظم(ص) است و پیغمبر و امامان معصوم(ع) مرده و زنده ندارند به ویژه که آن‌ها نمرده‌اند، بلکه شهید فی سبیل الله هستند. بالاخره توقف عاشقانه ما

لیبک‌گویان به طرف مکه مکرمه در حال حرکتیم. به! به! که نماز مسجد شجره در آن هوای گرم و شنیدن لیبک گفتن حجاج چه حال خوشی دست می‌دهد و دوست داشتنی است مثل اینکه نداکننده درک می‌شود و جوابش لیبک است که گفته می‌شود: لیبک اللهم لیبک، لیبک لا شریک لک لیبک إن الحمد و نعمة لک و الملک، لا شریک لک لیبک، و تا رسیدن به شهر مکه مکرمه ذکر لیبک ادامه دارد.

به سلامتی وارد شهر مکه شدیم و از درب صفا و مروه که مستحب است وارد مسجد الحرام شدیم و فی الحال به انجام وظایف عمره تمتع پرداختیم، یعنی هفت دور طواف خانه خدا و نماز طواف پشت مقام ابراهیم(ع) و هفت مرتبه رفت و آمد بین صفا و مروه که یادآور هاجر مادر اسماعیل است که به دنبال آن می‌دوید و بعد تقصیر، یعنی چیدن ناخن یا موی سر و با انجام این عمل از احرام خارج شده و آن چه را بر خود حرام کرده بودیم اکنون حرمتش برطرف شد و دو مرتبه به طواف نساء پرداختیم، هفت دور، دور کعبه طواف کرده و دو رکعت نماز مانند اول و با طلوع آفتاب از وظایف ورود به مکه فارغ شدیم، اما در آن هوای گرم طاقت فرسا هنوز نه منزلی پیدا کرده‌ایم و نه سر و

زیارت‌نامه حضرت رسول گرامی اسلام(ص) متضمن آیه نویدبخشی از قرآن کریم است، آن جا که می‌خوانیم: خدایا تو خود به رسول گرامی خود فرموده‌ای: آن‌ها که به نفس خویش ستم نموده‌اند اگر حضور تو آیند و طلب عفو و مغفرت نمایند و تو نیز برای آن‌ها استغفار کنی مورد توجه خدا قرار خواهند گرفت و توبه آن‌ها پذیرفته می‌شود و من اکنون در حال توبه و انابه و استغفار و توسل در حضور رسول گرامی(ص) محبوب تو آمده‌ام، توبه و استغفار مرا بپذیر و بر محمد و آل طاهرینش رحمت فرست و مرا از فیض وجود حضرت ناامید مگردان، البته زائر توجه دارد که در حضور پیامبر اعظم(ص) است و پیغمبر و امامان معصوم(ع) مرده و زنده ندارند به ویژه که آن‌ها نمرده‌اند، بلکه شهید فی سبیل الله هستند. بالاخره توقف عاشقانه ما

سامانی داریم و امروز که روز اول تیرماه خورشیدی است خدا می داند هوا چگونه و به چه اندازه گرم است. اما مکه، بیت عتیق پروردگار است. عتیق در لغت به سه معنا آمده است: قدیمی ترین کانون توحید، گرمی ترین و آزاد از مالکیت که معنای «انْ أَوْلَ تَبَّتْ وَضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَيْكَةِ مَبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ» (سوره آل عمران / آیه ۹۶) است. مکه حرم امن و امان پروردگار است. مکه را ام القرا گفته اند زیرا اول نقطه از زمین است که سر از آب بیرون آورده است. ام به معنای مادر است که نزد پروردگار محبوبیت ویژه ای دارد. دل ها همواره در گروه عاطفه و جاذبه مخصوص مادر است. مکه شهری که آبادی و جنب و جودش و حیات ظاهریش از کرامت و ایمان و صبر و شکیبایی یک زن از قوه به فعل آمد. مکه بیابان سوزانی بود که نمایشگر ایمان و صبر و توکل هاجر شد. هاجر تربیت شده حضرت ابراهیم (ع) است. مکه، حکایت از اطاعت و شجاعت و بردباری یک انسان مومن به نام هاجر دارد. هاجر، زنی که بیابان بی آب و غلفی را که حتی پرنده ای در آن پر نمی زد را به برترین شهرها تبدیل کرد و خود و فرزندش در کنار کعبه آرمیدند و حجر

آب بخریم از شدت گرما باید در زیر چادرها آهنتی نماییم آب هم آسان فراهم نیست، عرب‌ها دلوهای آب را به دوش گرفته و هر دلی را یک یا دو ریال می‌فروشد.

شب روز عرفه خیلی دیدنی است، زیرا عرفان محل تجلی معرفت‌الله است و همه مشغول دعا و راز و نیاز با قاضی الحاجات حال خوشی پیدا می‌شود.

عرفه هم گذشت باید امشب برویم مشعر الحرام و برای رجم

شیطان لعنتی رنگ جمع کنیم، زیرا در عرفان

معرفتی به دست آمد که شیطان را می‌شناسیم

و باید سنگسار شود تا دیگر به سراغ ما

نیاید، البته شیطان خیلی جسور است و

باید سه روز هر بار هفت مرتبه او را

سنگ‌باران کرد بلکه دست از سر ما

بردارد این درسی است که از حضرت

ابراهیم خلیل الرحمن (ع) آموختیم.

چنان‌که تمام مناسک و وظایف انجام

شده حاجیان اعم از طواف و عرفان و

مشعر الحرام و قربانی و منا و غیره حکایت از زحمات و اعمال انجام

گرفته حضرت خلیل الرحمن پیغمبر اولوالعزم، آن قهرمان توحید

و یگانه‌پرستی از خدا خوانست و اساس خانه کعبه به امر الهی به

دست حضرت ابراهیم و فرزندش اسماعیل (ع) بازسازی شده و

جای پای آن حضرت که مقام ابراهیم گفته می‌شود نشان دهنده

آن است که زحمات و اعمال صالحه آن حضرت فراموش شدنی

نیست، چنان‌که اعمال خیر همه جهانیان در حافظه جهان هستی

محفوظ است.

بعد از مشعر الحرام قربانی و منا را داریم. دو روز و دو شب در منا

جای همه خالی زیر چادر غذا می‌بخشیم و چای درست می‌کردیم.

منا همه جای خوب و به یاد ماندنی است محل خضوع و خشوع و

دعا و نیایش و اظهار بندگی و نیازمندی به درگاه بی‌نیاز و خالق

مهربان است و از همه بالاترین به یقین می‌دانیم که با آقا ولی

اعظم حجت بن الحسن العسکری امام منتظر (عج) تعالی فرجه

الشریف در یک جا نشسته‌ایم.

اسماعیل معروف است، مکانی که قلب جهانیان متوجه آن است و منافع خود را در آن جا مشاهده می‌کنند، آن چه را که آسیه آرزو داشت هاجر به دست آورده بود.

مکه یکه و تنها و تنها دویدن هاجر بین دو کوه صفا و مروه به جستجوی آب را نشان می‌دهد.

مکه یادآور طفل معصومی است به نام اسماعیل که از شدت عطش پاهای خود را به زمین می‌کوبید تا به قدرت پروردگار چشمه

آبی از زیر قدم او به جریان آمد و تشنگان زیادی را

سیراب نمود، زیرا به دنبال جریان همین آب

بود که رفت و آمد در بیابان سوزان به حرکت

آمد و دل‌های مردم اطراف مکه به سوی

این سرزمین و هاجر و فرزندش

معطوف و مجذوب شد و دعای حضرت

ابراهیم (ع) تحقق یافت، زیرا پس از

پیاده کردن هاجر و اسماعیل، ابراهیم

عرض کرد که پروردگارا من این‌ها را در

بیابان غیر قابل کشت و زرع در کنار

خانه و حرم تو سکونت دادم تا نماز را به پا دارند پس دل‌های مردم

را متوجه آن‌ها گردان و رزق آن‌ها را وسعت بخش شاید سپاسگزار

شوند.

مکه، وطن اصلی محمد مصطفی (ص) رسول گرامی اسلام

است. کعبه زایشگاه فاطمه بنت اسد و محل و جایگاه تولد حضرت

امیرالمومنین علی (ع) وصی بلافضل رسول اکرم اسلام (ص)

عزیز است.

فاطمه بنت اسد که بر وجود مقدس علی (ع) حامله بود پای

دیوار کعبه درد زائیدن بر او عارض شد دیوار کعبه شکافته شد (که

به دیوار مستحجر معروف است) و او را دربر گرفت و دو مرتبه بسته

شد و مردم تماشا می‌کردند و حضرت علی (ع) امام اول شیعیان در

خانه خدا متولد شد و برای کعبه نور علی نور شد چنان‌که فضیلت

باطنی این مادر و فرزند نیز آشکار و اعلام شد:

در بسته بداد خانه خود به علی / یعنی که علی است خانه زاد

معبود

دهه اول ذی الحجه رو به پایان است عازم عرفات هستیم بار و

پنه را بسته و محروم شدیم، زیرا آن جا همه باید غذا تهیه کنیم هم

بعد از مشعر الحرام قربانی و منا را داریم. دو روز و دو شب در منا جای همه خالی زیر چادر غذا می‌بخشیم و چای درست می‌کردیم.

گفت و گو

اگر عقاید مردم درست شود اعمالشان هم درست می شود

بانو زینت‌السادات همایونی، خادم قرآن کریم و فردی که با وجود کهولت سن و بیماری هنوز در مسیر تعلیم و تعلم مفاهیم قرآن کریم مشغول فعالیت است، معتقد است: اگر عقاید مردم درست شود اعمالشان هم درست می‌شود.

بانو همایونی با وجود کهولت سن با روی خوش دعوت ما را برای انجام مصاحبه پذیرفت و با اشتیاق و محبت از بانو مجتهده امین و زحماتی که برای بنیان‌گذاری مکتب فاطمه (س) کشید و از مرارت‌های بانو خاموشی (طاهایی) در راه گسترش و پایه‌گذاری مکتب برجس (س) سخن گفت. وی از دغدغه خود در احیای هویت و شان بانوان گفت. گزارشی از این دیدار و سخنان بانو همایونی را پی می‌گیریم.

در جلساتی که در صد و چهل سال پیش از این در روزهای چهارشنبه بانو مجتهده امین شروع کرد، بانوان شرکت می‌کردند و این جلسات به تدریج عمومیت پیدا کرد و در زمان پهلوی حدود ۱۵۰ تا ۲۰۰ بانو در این جلسات شرکت داشتند، از اول که استقبال زیاد نبود اما به تدریج تعداد بانوان بیشتر شد و به تدریج این جلسات به حوزه علمیه تبدیل شد.

در زمان شاه، تأسیس مؤسسه آموزشی به سادگی ممکن نبود، بانو امین با برکه اجتهادش از وزارت فرهنگ آن زمان مجوز

بانوان را آورده بودند در قم تربیت کردند و بنده هم می‌رفتم به آن‌ها درس می‌دادم و این بانوان در بازگشت به چین این مکتب را تأسیس کردند و در پاکستان نیز همین طور حوزه‌های بانوان وجود دارد.

بنده از ۱۶ سالگی خدمت بانوامین رسیدم، بانوامین در سال ۱۳۶۱ در سن ۹۷ سالگی از دنیا رفت و بنده از سال ۱۳۱۳ یا ۱۳۱۴ تا زمان وفاتش خدمت بانو بودم، در زمان شاهنشاهی ظلم و ستم و بی‌حجابی بود و مملکت در دست کشورهای استعمارگر بود و خداوند یاری کرد که مادر بنده با بانوامین رابطه داشت و خدمت بانوامین رسیدم و الحمدلله هنوز در این راه هستم و هرچه دارم از ایشان دارم و هر چه گفتند برای من خیلی غنیمت بود. بنده پیش بانوامین مقدمات حوزوی را خواندم و بعد در منزل معلم گرفتم و اسرارالحکم سبزواری را شروع کردم و بعد در رشته حکمت و فلسفه بیشتر کار کردم، البته چهار نفر معلم داشتم و در فلسفه و آثار ملاصدرا بیشتر کار کردم، شش کتاب هم

نووشتم.

بانوامین يك كتاب اربعين الهاشمية به زبان عربی دارد که چهل حدیث است که این کتاب را به فارسی ترجمه کردم و بعد هم يك كتاب با عنوان زن، مظهر خلاقیت الله نوشتم. همچنین کتاب دیگر در مورد حضرت زهرا(س) با عنوان عشق ذوی القربی نوشتم. کتابی در مورد حضرت علی(ع) با عنوان نسیم ولایت نوشتم، يك

قسمتی از اسرارالایات ملاصدرا را ترجمه کردم. يك كتاب هم در مورد زندگی بانوامین نوشتم. كتاب سفرنامه‌ای نیز نوشتم که شرح زندگی بنده است.

بانوامین که مکتب فاطمه(س) را تأسیس کرد، به مدت ۳۰ سال مسئول این مکتب بودم و بانوانی که از این مکتب استقبال کرده بودند را مورد حمایت قرار دادیم. بانوانی که در این مکتب تحصیل کردند، بعضی‌ها ازدواج کردند، بعضی‌هم وارد دانشگاه شدند، بعضی‌ها به حوزه امیرالمؤمنین(ع) نزد آیت‌الله سیدکمال فقیه‌ایمانی رفتند و آن‌جا ادامه تحصیل دادند. این مکتب در سال ۱۳۴۵ افتتاح شد و بنده از مدیریت آن در سال ۱۳۷۱ به علت بیماری قلبی کناره‌گیری کردم و اکنون مدیریت آن بر عهده بانوی دیگری است.

با توجه به مشغولیت بالای بانوان با این وصف چند نفر قریب به اجتهاد در آن‌جا هستند و به حمایت آیت‌الله فقیه‌ایمانی درس خارج

گرفت و حوزه را تأسیس کرد و خانم طاهایی(خاموشی) در مشهد این حوزه‌ها را رشد داد و اکنون در تمام کشور حوزه‌های علمیه ویژه بانوان وجود دارد. بانو طاهایی جلسات زیادی را برگزار می‌کرد و حتی جلساتی را در یزد هم برگزار می‌کرد و بعضی موقع‌ها به من می‌گفت که بیا با هم به یزد برویم که بنده نمی‌توانستم و خودش می‌رفت و دوباره به اصفهان بر می‌گشت. بانو خاموشی خیلی برجسته و پاك بود؛ قرن‌ها باید که تا از لطف حق پیدا شود / پاییزی در خراسان، یا اویسی در قرن.

بانو خاموشی هم از بانوانی بود که ذاتاً پاك بود. امور شرعی و دینی با باطن انسان ارتباط دارد و با ظاهر انسان ارتباطی ندارد. کسی که با این استقامت و با این سن و حال در این راه استقامت کرد، با این کار باطن خودش را نشان داد و الا خیلی از افراد هستند که ممکن است به منظور دیگری به دنبال این‌ها باشند. دوستی بنده با بانو خاموشی قبل از انقلاب اسلامی بوده است.

وقتی به مشهد رفتم چون درباره حوزه شنیده

بودم. رفتم از نزدیک حوزه را دیدم و با بانو خاموشی رفیق و آشنا شدیم و بعد در زمان جنگ که اصفهان بمباران می‌شد، چند ماه مشهد بودم و با بانو خاموشی ارتباط داشتم و در مکتب آن‌ها تدریس می‌کردم و بعد دوباره به اصفهان برگشتم و دوباره مکتب فاطمه(س) را دایر کردم. بانو خاموشی هم دوباره به اصفهان آمد و دوستی داشت که پیش او می‌رفت و چند بار به حوزه ما آمد.

بانو مجتهدة امین نیز که مؤسس حوزه علمیه بانوان بود، همتا نداشت. هزار نقد به بازار کائنات آرند / یکی به سکه‌ای صاحب عیار ما نرسد. زنی همانند بانو امین که از هر جهت نمونه باشد کمتر پیدا می‌شود؛ هم مجتهد بود و هم عارف.

بانو مجتهدة امین، بیست و سه جلد کتاب دارد، یعنی پانزده جلد تفسیر قرآن و هشت جلد کتاب متنوع دارد، اگر کسی جست‌وجو کند يك كلام و قدم کج و ناراست در این آثار راه ندارد و خدا خواسته که چنین کسانی متولد شوند و رشد یابند و نشر را هم به او داده است. در قرآن آمده که هر کسی دانه خالصی بکارد، هر کدامش هفتصد هزار دانه می‌شود این خلوص بانوامین است که به هفتصد هزار دانه تبدیل شده و اکنون مکتب فاطمه(س) گسترش یافته است.

اطلاع دارم که در چین مکتب فاطمه(س) وجود دارد، برای این‌که

بانو مجتهدة امین نیز که مؤسس حوزه علمیه بانوان بود، همتا نداشت. هزار نقد به بازار کائنات آرند / یکی به سکه صاحب عیار ما نرسد

شاگردان می‌خواستند به درجه اجتهاد برسند، باید در ادبیت، فقه و اصول رشد می‌یافتند که اساتید مختلف می‌آمدند و ما هم در خدمت آن‌ها بودیم، ارباب مشاغل و کارسگین شد و بنده هم تنها بودم و بانو امین را از دست داده بودم و ۱۰ سال بعد از بانو امین مکتب را اداره کردم، اما بعد از آن تاب تحمل رانداشتم، پزشکان گفتند بلندقلبت را عمل کنی، اما قبول نکردم و به منزل آمدم و استراحت کردم.

یکی از رشته‌های علم، تجربه است، پس حرف تجربه‌دار دینی را بشنو و از خدا خودت را جدا نکن، ما عبد خداوند هستیم. حضرت رسول (ص) می‌فرمود که من افتخار به عبدیت می‌کنم، نه به رسالتم. امیرالمؤمنین (ع) هم می‌فرمود که افتخارم به این است که بنده خداوند باشم. این بندگی خیلی مهم است، اگر انسان بداند که بنده خداست، چون خداوند بنده‌نواز است، مورد لطف خداوند قرار می‌گیرد.

بنده هیچ چیزی نداشتم، بانو امین نایقه به دنیا آمد و الحمدلله توانایی مالی هم داشت، هر کسی را اگر بخواهد بفهمد باید با زمانش او را بشناسد؛ زمانی بانو امین پرچم تربیت و پرورش دختران را به دوش گرفت که حتی اقبایان هم امکان انجام این کار را نداشتند، یعنی استعمارگران و انگلستان نمی‌گذاشتند که حتی کالاهای اساسی وارد شهر اصفهان شود تا این که این کارها انجام گیرد، اگر زندگی بانوی امین را بخواهید متوجه می‌شوید او چقدر زحمت کشیده است.

در زمان جوانی ازدواج کردم، تابع پدر و مادر بودم و باراهتمایی آن‌ها در سن بلوغ ازدواج کردم و شوهرم فرد مؤمنی بود که شعلش تجارت بود و اولادی نداشتم، موفقیتی که بانوان توقع دارند همه با هم هیچ وقت جمع نمی‌شود. در قدیم می‌گفتند گنج در خرابه پیدا می‌شود، اگر همه زندگی مرتب و ایدئال باشد دل آدم را سیاه می‌کند. آدم باید به گونه‌ای زندگی کند که با خداوندالس بگیرد و بتواند خدا را داشته باشد. از لحاظ مالی مشکلی نداشتم و در منزل استاد داشتم و شوهرم با علما خیلی دوست بود و آن‌ها را خیلی دوست می‌داشت، موقع ازدواج شرط کرده بودم که من چیزی نمی‌خواهم و فقط می‌خواهم درس بخوانم.

شوهرم با ادامه تحصیل من موافق بود، اگر وی با من همراه نبود که نمی‌شد ادامه تحصیل بدهم و مکتب فاطمه (س) را اداره کنم، شوهرم در سال ۱۳۲۲، ۱۳۲۳ فوت کرد تا آن روز حتی طلق چند ماه از خانه بیرون

می‌خواستند، این همی که عرض کردم راه و کارم بوده است و در این مدت چند سالی که در خانه بودم هفته‌ای یک جلسه دارم و این کتاب‌ها را بوشتم و اسیدکارم با نقل و ایسان کامل و بدن سالم از این دنیا بروم.

در آن زمان باید دخترهایی حجاب وارد مدارس می‌شدند و معلم‌ها هم مرد بودند، بانوانی که اهل ایمن بودند و راضی نبودند دخترهای خود را به مدرسه بفرستند از بانو امین خواستند که به جای حوزه، دبیرستان دخترانه باز کنند، وقتی بانو مجتهده امین خواست اجازه دبیرستان را از وزارت کشور بگیرد، اجازه تبلیغ اسلامی را هم گرفت نه به این شکل که ما بنا کرده‌ایم، فقط بنا بود که قرآن و رساله تدریس شود، اما وقتی شروع کردیم به سه زبان انگلیسی، عربی و فارسی دروس تدریس می‌شد.

دخترهایی که وارد دبیرستان شده بودند از کلاس پنجم آمده بودند و ادبیات فارسی شان ضعیف بود، انگلیسی را هم بعد از چند سال به آن‌ها تدریس می‌کردیم، تدریس عربی که هم مقصود اصلی ما بود، درس‌های حتی تدریس قرآن، اخلاق و ... بود که خود بانو مجتهده امین بیان می‌کردند، اما این‌ها را مخفیانه می‌گفتیم برنامه‌ای که به وزارت فرهنگ اعلام می‌کردیم فقط قرآن بود، الحمدلله خداوند رشد و توسعه به این کار داد و وقتی انقلاب شد این نگرش به وجود آمد که مدرسه دینی و غیر دینی نداریم و همه مدارس دینی هستند، بانو امین دبیرستان را به وزارت فرهنگ بخش حوزوی را گسترش داد. در زمان جنگ مکتب فاطمه (س) بمباران شد و بعد به مشهد رفتم و بعد از چند ماه برگشتم.

در آن زمان ۴۰ تا ۶۰ نفری در کلاس‌های درس شرکت داشتند، اما در جلسات عمومی حدود ۱۰۰ نفر شرکت می‌کردند. مکتب دایر بود و خوشحالی من این است که اکنون در همه کشور از این مدارس وجود دارد، قبل از برپایی این مکتب در منزل خودم شاگردانی داشتم که پرورش پیدا کرده بودند و می‌توانستند درس بدهند، از این افراد استفاده کردیم و مکتب را گسترش دادیم.

من بیشتر قرآن و اصول عقاید درس می‌دادم، معتقدم اگر مردم عقایدشان درست شود اعمالشان هم درست می‌شود، اگر عقاید درست نباشد این کارها نتیجه‌ای ندارد. پس باید مردم دنبال همان درس تحقیق که بانو مجتهده امین به من داده بود، بروند و من نیز حدیث‌شناسی و نفس‌شناسی را تدریس کردم، اسفار و ... را نزد آقای اشقی خواندم، اگر

نمی‌آدمم و در منزل درسی می‌خواندم و حتی خانه مادرم هم نمی‌رفتم، اما کم کم زمان هم این گونه شد که به زن‌ها فرصت نظاهر می‌دهند، البته مناسب آن بد نیست برای این که اگر کسانی فکر می‌کنند که بانوان نمی‌توانند، افرادی مانند مرحوم صفارزاده، خاموشی و بانو امین را ببینند...

خداوند به طور کلی در مورد تولد حضرت مریم (س) می‌فرماید که هیچ مردی به خلقت این زن نمی‌رسیده است و به طور عموم هم گفته است، یعنی اگر به طور عمومی بگوییم هیچ مردی به مقام زن نمی‌رسد، خداوند ۹۹ اسم در قرآن دارد و می‌فرماید موجوداتی که در عالم تجلی دارند مظهر اسماء الحسنی هستند، همان طور که مظاهر رزاقیت خداوند مردان هستند، مظهر خلاقیت خداوند بانوان هستند که اگر بانوان حامل خلقت حضرت باری تعالی نباشند کدام مرد می‌تواند تولید نسل کند.

محبت را خرج زن خود بکنند. بانوان باید بتوانند تحقیقی روی قرآن و زندگی امامان داشته باشند تا بفهمند که معنای دنیا نزد قرآن و اهل بیت (ع) چه معنایی دارد. تا انسان تحقیق روی زندگی معصومین (ع) نداشته باشد معنای دنیا را نمی‌فهمد وقتی که زندگی ائمه (ع) را مطالعه کردم متوجه شدم که دانستن این‌ها چقدر برای بانوان مفید است. در قبل از انقلاب بانوان خیلی در ذلت و زیر نفوذ مردها بودند و اکنون هم زن‌ها بر مردها مسلط شدند، نه آن موقع خوب بود و نه این دوره، هر دو از عدالت به دور است. اکنون هم بانوان اشتباه می‌کنند و از وضعیت بانوان راضی نیستند برای این که در آن موقع بانوان باتقوا بیشتر پیدا می‌شدند.

امام زمان (عج) به مدت شصت سال غیبت صغری داشت که در این مدت ۴ نفر نواب خاص داشتند که معصوم نبودند، افراد

مجتهد و با تقوا بودند مثل مقام معظم رهبری. اکنون مقام معظم رهبری با این موقعیتی که دارد و ۷۰ میلیون نفر در کشور باید مدیریت شود، فکر می‌کنید که امام زمان (عج) ایشان را تنها می‌گذارند. این مردی که این گونه استوار بر روی حرف خود ایستاده است، همان طور که امام زمان (عج) از امام خمینی (ره) حمایت می‌کردند از ایشان هم حمایت می‌کنند. بنده شک ندارم و

از آغاز خلقت تاکنون مردها حق زن را نشناختند و تاکنون هم نتوانستند حق او را ادا کنند. به غیر از خداوند و معصومین (ع) کسی حق زن را نمی‌داند. در میان بانوان هم افرادی مانند بانو امین، صفارزاده و خاموشی ظهور کردند تا حق آن‌ها را به خود آن‌ها نشان دهند. درست است که انسان مالک جهان است، اما به شرط آن که

وظیفه خود را انجام دهد، درست است که زن باید شانه به شانه مرد تلاش کند، اما این امر به این معنا نیست که زن در جامعه شانه به شانه مرد تلاش کند، بلکه این است که وظیفه زن نسبت به مرد در قبال عبادت یکی است، مرد در جهاد در راه خدا شهید می‌شود و به بهشت می‌رود، زن با خانه‌داری به بهشت می‌رود، اما با عفت.

اکنون هم کمتر از دوره جاهلیت نیست، وقتی در قرآن آمده است جاهلیت اولی، علما می‌گویند جاهلیت ثانی هم می‌تواند به وجود بیاید، یعنی خداوند زر و زور را به مردها داده و محبت زن‌ها را به دل مردها انداخته است و این همان حرفی است که علامه در تفسیر خود دارد که خداوند اختیار مال را به دست مرد داده و محبت زن را به دل مرد انداخته که این پول‌ها را خرج زن بکند، حالا مردها باید این

نمی‌خواهم چیزی را تحمیل کنم، اما خودم می‌دانم افرادی که با امام زمان (عج) در ارتباط بودند هیچ کدام از مقام معظم رهبری (مدظله العالی) افضل تر نبودند و کار هیچ کدام از کار ایشان مهم تر نبوده است. گذشته از این هر کسی به سنت تقوا و خداوند حرکت کند امام زمان (عج) یاریش می‌کند. بانو امین می‌گفت: بنده از پنج سالگی احساس محبت خداوند را داشتم و همه علما آرزویشان این است. افرادی که اهل باطن و حقیقت نیستند، نمی‌فهمیدند که حقیقت غیر حسی هم وجود دارد که به آن باید توجه کنند. غیر حسیات خود را تشخیص نمی‌دهند، اما افرادی که حقیقت خود را از ابتدا پیدا کردند، به حقیقت جهان هم پی بردند و از حقایق جهان یکی امام زمان (عج) است.

بابو علویه جمالی و اسناد (محمد امین اصغری)

بانو مجتهده امین از زبان بانو همایونی

خلوص برای خدای تعالی بود. در هر صورت ایشان یک لحظه از وقت خود را بیهوده تلف نمی‌کردند، اما در بیوگرافی مجموعه عمر ایشان به طور کلی می‌توان گفت که معظم لها یکی از مصادیق آیه مبارکه «مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ لَّؤْ أُنْتَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاتًا طَيِّبَةً وَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ» (سوره نحل / آیه ۹۷) بود.

بشارت باد بندگانی را که با خلاصه کردن زندگی در اعمال صالح به داشتن حیات طیب مفتخر می‌شوند. ایشان علاوه بر اینکه اعمال شرعی از واجبات و مستحب را به احسن وجه و بدون احساس خستگی انجام می‌دادند. کسب سعادت واقعی چنان توجه‌شان را به خود جلب کرده بود که لحظه‌ای نسبت به ایشان غفلت نداشت. نظم و نظام زندگی ایشان نمودار حیات طیب بود. شوهر داری به احسن وجه، خانه‌داری به احسن وجه، از همه مهم‌تر صبر و شکیبایی در مصیبت از دست دادن فرزندان به احسن وجه، تلاش و کوشش در به دست آوردن مقام علمی و عقب نماندن از منزلت انسانی و خود را در مسیر سابقین فی الخیرات یعنی فلاسفه و علما اعلام و مجتهدین قرار دادن و کامل نمودن ملکه تقوی که عمده وظیفه انسان است و همه و همه به احسن وجه برگزار می‌شد... اگر گفته شود این همه کرامت الهی چگونه شامل حال یک بانوی خانه‌دار می‌شود، پاسخ در آیه مبارکه ۹۴ سوره اعراف است که می‌فرماید «وَلَوْلَا لَهْلُ الْقُرَىٰ اٰمَنُوْا وَاَقْوَامٌ لَّفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَاَلْاَرْضِ: اِگر مردم اهل ایمان و تقوی بودند راه نزول برکات آسمان و زمین را به سوی آن‌ها باز می‌کردیم.» بنابراین راز موفقیت ایشان دیده می‌شد.

از این جهت اگر تحمل همه سختی و مشکلات زندگی ایشان در توان معمول انسان‌ها باشد، تحمل مرگ چندین فرزند از سنین خردسالی نه سالگی و سیزده و چهارده سالگی کار آسانی نیست، لکن معظم لها تحمل این مصیبت‌ها را نیز در آئینه حکمت پروردگار آسان می‌دیدند. شاخصه روحی این حکیمه الهی حدیث در امر تحصیل بود به گونه‌ای که می‌فرمودند: هیچ چیز نمی‌تواند کلاس درس را تعطیل کند، حتی مرگ فرزندان. یکی از اساتید بانو مجتهد امین مرحوم آیت‌الله حاج میر سیدعلی نجف‌آبادی نقل کرده‌اند: روزی شنیدم فرزند ایشان فوت کرده فکر کردم خاتم دیگر درس را تعطیل خواهند کرد، ولی برعکس دوازده روز بعد کسی را نزد من فرستادند که برای تدریس به منزل ایشان بروم. من از پشتکار و علاقه ایشان به درس و تحصیل سخت تعجب کردم. در این اواخر دست خط عزیزی از خود ایشان به دستم رسید که شرح کوتاهی از زبان خودشان بود. ترجمه آن به قرار زیر است:

به نام خداوند بخشنده مهربان. شرح حال کنیزی از کنیزان خداوند معروف به بانوی ایرانی، مدعوبه حاجیه خاتم، تولد در اواخر ماه ذی‌الحجه الحرام سنه ۱۳۱۲ هجری قمری «علی‌هاجرها الصلوة والسلام والتحیة» دو اصل او یعنی پدر و مادر از این قرارند: اصل یعنی پدر بزرگوار حاج سیدمحمدعلی ملقب به امین‌التجار اصفهانی فرزند سیدمحمدحسین که هر دو از اشراف و از تجار بزرگ و سادات کرام بودند و از فرزندان سیدمحمد بن میر معصوم رحمة‌الله علیه می‌باشند که در تخت فولاد اصفهان دفن شده‌اند و همه آن‌ها از سادات حسینی و بزرگان کرام بودند.

«يَرْفَعُ اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ» (سوره مجادله / آیه ۱۱) سیده جلیله، عالمه عارفه، فاضله فقیه، حکیمه، علویه امینه دختر حاج سید محمود علی‌امین‌التجار اصفهانی و همسر عموزاده‌اش حاج میرزا آقای معین‌التجار بوده است. وی مصداق حدیث «العلماء ورثة الانبیاء» است و از آن‌جا که بانوی ایرانی علاوه بر این‌که فقیه و مجتهده در دین بود و عارفی به حق و از نظر عرفا وراثت نبوی از آن عارف آگاه است که «اخذنا علمنا عن‌الحی الذی لایموت» بدین معنا که دانش عرفا از سنخ دانش انبیاء (ع) است که از طریق درس و مدرسه به دست نمی‌آید. بانوی ایرانی همچون همه علماء شایسته تعظیم و تکریم و سزاوار هر نوع تجلیل و تمجید است، ولی هم‌چنان‌که اوصاف مخلصین با زبان و قلم فابل وصف نیست صفات مخلصین را نیز نمی‌توان با قلم توصیف کرد، زیرا آن‌ها با توشه تقوی و پرهیزکاری مورد تأیید و توجه خدای تعالی قرار گرفته‌اند چنان‌که از خود ایشان شنیدم که فرمودند: من از سن سه یا چهار سالگی محبت خدا را احساس می‌کردم و می‌توان گفت این خصلت از قبل تقوی و نماز شبهای مادرشان نصیب ایشان شده است.

مادر من که از اول جوانی با ایشان طرح دوستی و معیت داشت، نام این زن بزرگ را هرگز مانند یک زن عادی نمی‌برد. زیرا بانوی مجتهده در نظر او کمتر از یک فرشته به صورت انسان و به نام نصرت امین جلوه نداشت، اگر قسمت اول کتاب «نفحات الرحمانیه» ایشان را مطالعه کنید ذهنتان به این بانوی یگانه توسعه بیشتری خواهد یافت، اما راز موفقیت بانوی ایرانی را باید در نقش زندگی روزمره ایشان جست‌وجو کنیم. زندگی استاد معظم از دو نظر قابل توجه است: یکی از جهت عرضی یعنی برنامه شبانه‌روزی و دیگر از نظر طولی یعنی مجموعه پربرکت ایشان که دارای سه رکن اساسی بود.

رکن اول: تبعل یا شوهرداری که برخوردی همراه با نهایت عزت و احترام و محبت و دلسوزی با همسر خود داشتند.

رکن دوم: خانه‌داری و بچه‌داری ایشان که به سبب وسعت زندگی و تعدد فرزندان مشقت و گرفتاری را عنایت می‌شمردند و وسیله تهذیب نفس می‌دانستند. تحملش آسان به نظر می‌رسید و از همین جهت بود که حلم و حوصله ایشان در بین اطرافیان زبان‌زد خاص و عام بود.

رکن سوم: درس و تحصیل، ایشان در سن ۱۳ سالگی به خانه همسر رفته و در بیست سالگی درس دینی را شروع کرده‌اند و از کوچک‌ترین فرصت‌های زندگی برای مطالعه و تلمذ نزد معلمین خانگی استفاده می‌کردند، البته این ثمره نظم و نظام خاصی بودند که در زندگی ایشان حکم فرما بود.

گذشته از زندگی شبانه‌روزی - که همچون همه بانوان با حضور در آشپزخانه و نظافت و خانه‌داری و گاهی پختن مریجات و دوختن لباس‌های منزل برای خود و بچه‌هایشان و آقا همسرشان و حتی گاهی برای خدمه منزل و گاهی از نظر خیرخواهی برای زن‌هایی که در منزل رفت و آمد می‌کردند و خیاطی نمی‌دانستند یا چرخ خیاطی نداشتند. امتیاز در تهذیب نفس و عشق به الله خلاصه می‌شود، چنان‌که توصیه ایشان به مردم نیز تهذیب اخلاق و

آن‌گاه از بعضی علماء، اعلام اجازه اجتهاد خواسته آنان نیز پس از امتحان از بعضی مسائل اصولی و فروعی اجازه عمل به احکام مستنبطه خویش را به شیوه معمول برای وی صادر کردند بر آن روایت از معصومین (ع) را نیز از طریق متصل به ایشان بروی مجاز دانستند. (به اصطلاح اجازه روایی) در این هنگام بود که جانش از حسیض تقلید به اوج اجتهاد و از ذل تبعیت به عزت استقلال رسید و دو کمال ممکن، یعنی شناخت مبدأ و معاد را جمع کرد. پس از آن مشتاق آن شد که مکتوباتی که در ذهن ذخیره دارد را ابراز کند از این جهت به تألیف و تصیف پرداخت: تألیفات متعدد از اربعین الهاشمیه ۲، سیر و سلوک در روش اولیاء و طریق سعدها ۳، معاد و آخرین سر بشر ۴، مخزن اللئالی در فضیلت مولی المولی ۵، اخلاق و راه سعادت (ترجمه و اقتباس از طهارت الاعراق تألیف ابن مسکویه)

پایان مرقومه بانو مجتهده امین

اضافه می‌کنم که تألیفات دیگر ایشان که خود ذکر نکرده‌اند عبارت است از: ۱. تفسیر مخزن العرفان که تفسیری عرفانی، فلسفی و روایی بر قرآن کریم است در پانزده جلد ۲. روش خوشبختی ۳. نفلتار حمائیة فی ولادت قلبیه ۴. جامع‌الاشنته شلیسته است دانشمندان و محققان بالتفحص و کاوش در کتب این مجتهده جلیله زمینه‌های معرفتی کلمات اجازه‌نامه‌های بزرگان و مراجع به ایشان شخصیت آن بانو را به زیاترین عبارت بیان کرده و خود خطابه و گواه بزرگی بر معرفتی شخصیت آن معظمه است.

اصل دوم، یعنی مادر از علویات و صالحات و مؤمنات و از خانواده مجد و شرف و از سادات حسینی مسمی به یکی از اوصاف جدشان فاطمه (س) «زهرا» دختر حاج میرزا مهدی ملقب به حناب، پس از آن‌که به سن تمیز خوب و بد رسید پدر و مادر به تربیت وی اقدام کردند و بر تأدیب و اظهار استعدادهایی که خداوند در ضمیر و طینت او قرار داده بود مواظبت و مراقبت کردند و چون به سن درس‌آموزی و تعلم و یادگیری رسید معلم عالمه و مؤمنه و عقیقه باتقوی برایش انتخاب نمودند که در زمان خودش بی‌نظیر بود. وی با نهایت جدیت و اهتمام به تربیت و تحسین اخلاق او پرداخت و چون از فراگیری زبان فارسی و تحصیل فروع دین به طریق تقلید کامل شد و به حد رشد رسید، پدر و مادر به ازدواج او همت گماردند و بدین‌سان صاحب شوهر و فرزند شد. لکن با وجود اشتغال و تدبیر منزل در مطالعه کتب علمی شوق فراوانی داشت.

گویی قلب او به شیئی مجهول تعلق داشت که مشتاق او بود و عمر خود را در طلب آن صرف کرد، چون به سن بیست سالگی رسید به فراگیری علوم عربی از قبیل صرف و نحو و لغت و تا اندازه‌ای هئیت و هندسه و غیره متمایل شد و با نهایت شور و شوق به تحصیل آن‌ها پرداخت و به گونه‌ای در تحصیل افراط می‌کرد که در هیچ حالی حتی بیماری و بارداری، بلکه در حال درد زایمان به مدت سه سال ترک نکرد، پس از آن به تحصیل و تلمذ در علوم دینی و علوم شریف معقول و منقول عالی و علوم الهی و معارف حقه از خداوند باری طلبید تا این‌که به فضل الهی در بعضی اوقات حقایقی برایش مکشوف می‌شد و انوار علوم و حکمت بر جانش اشراق می‌شد، چون به سن چهل سالگی رسید قوه استنباط احکام فرعیه از ادله تفضیله

برایش حاصل شد.

اجازه روایی به علویه همایونی از طرف بانو مجتهده امین

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده والصلوة والسلام على من لا نبي بعده وعلى آله وحجة الناهجين وبعد، السيدة الجليلة العاملة الفاضلة زينت السادات همایونی بنت مرحوم سید رحیم قد استجازت من الحفيرة فاستقرت الله في الحجازتها و اجرت لها ابن بروی عنی جمعیت ما صحت لی زوایته من کتب التفسیر والادعیة والحديث والفقه وغير ذلك من مصنفات اصحابنا و ما رووه عن غیرنا بجمیع طرقی المعلومة المضبوطة فی محلها عن مشایخی الکرام

منها ما اخبرنی به اجازه مرحوم حجة الاسلام الشیخ محمد رضا التجفی

اصفهانى عن السيد الحسن العاملى و عن غیرهم و منها حجة الاسلام المرحوم الشیخ ابراهیم الحسینی النجفی الاصطهباناتی و منها حجة الاسلام المرحوم الشیخ محمد کاظم یزدی و غیرهم من المشایخ الکرام و المرحومین هان لا یتسنی الدعوات فی مظاتی الاحباب و قد حررت هذه الوجیزة فی السابع بشهر رمضان المبارک فی سنة هزار و سبعمد و پنجاه و پنج شمسی من الهجرة النبوی و الصلوة والسلام علیه و علی آله المعصومین الکرام

و انا الفقیرة الحقیرة بنت سید محمدعلی ملقب بامین التجار اصفهانى الامة الله الجلیة علی نفسها الموسوم به «نصرت امین» المشهور به «بانوئى ایرانی و اصفهانى»

تقریظ و تشکر بانوی ایرانی از علویه همایونی به مناسبت ترجمه کتاب اربعین الهاشمية

باسمه تعالی

محلله عالمه فاضله از سادات حسینی، بانو زینت همایونی، در عتفوان جوانی و موقع شباب که هر جوانی خصوصاً بانوان و دوشیزگان دلبال آرایش و جلوه‌گری می‌باشند، در صورتی که برای ایشان، موقع [موقعیت] هم مساعد بود مانعی در راه نبود، با آن اصالت و سیادت که خیلی ایشان بود، طریق سعادت را اختیار نمود. در اول وهله که او را ملاقات نمودم، از وحنات صورت او آثار سعادت و استعداد کمال را مشاهده نمودم و نظرم آمد قوله تعالی در سوره اعراف آیه ۵۸ که فرموده: «وَالَّذِينَ الطَّيِّبَاتِ يُخْرَجْنَ لَنَافَعٍ لَهُمْ وَآلِدِي خَيْرٌ لَّا يَخْرُجْنَ إِلَّا تَكْفًا...» آری از زمین پاک روییده نمی‌گردند مگر نباتات و اشجار طیب، همین طور از قلب و دل پاک روییده نمی‌گردند مگر گل‌های دانش و علوم، این بود که مایل گردیدم که هرچه زودتر در تربیت و تعلیم او پافشاری کنم و پس از آن که توسط معلمین و علم‌آموزان در قوانین عربی اندازهای پیش رفت نمود، راجع به اصول منطق و فلسفه و فقه اسلامی و اصول دیانت مخصوصاً اسفار ملاصدرا به وی تدریس نمودم تا اینکه پس از تعلیم گرفتن علوم از

استادان میرز در علوم و معارف در معقول و منقول مشغول به تعلیم و تربیت گردید. از جمله کارهای برجسته او مؤسسه‌ای به نام مکتب فاطمه (س) است که زیر نظر ایشان دایر گردیده و اخوات و دوشیزگان نوری تحت تربیت و سرپرستی ایشان به کمال رسیده‌اند و نیز از جمله زحمات ایشان در ترویج دین اسلام ترجمه همین کتاب حاضر، اربعین الهاشمية است که چون اربعین مشتمل بر احادیث صحیح و اصول عقاید از توحید و معارف اسلامی، عربی بوده، ایشان خواستند خدمتی به معارف اسلامی نمایند و آن را از عربی به فارسی ترجمه نمودند تا مراعات کامل که نه کلمه‌ای در اصل زیاد گردیده و نه کلمه‌ای کم شده و این خدمتی است شایان که نسبت به مومنین و موحدین اجرا نمودند. (جزاک الله خیراً)

از خدای متعال برای این بانوی فاضله عالمه توفیق خدمت علمی و دینی بیشتری مسئلت می‌نمایم و اینکه در مقام علق پلدار گردد. زیاده جز ملتزمی دعا عرض نیست.

نصرت امین ۱۳۵۲/۰۲/۰۴ ه. ش

ترجمه اجازه به علویه همایونی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله وحده و الصلوة والسلام على من لا نبي بعده و على آله و صحبة الناهجين

و اما بعد، سیده جليلة، عاملة فاضله، زينت السادات همایونی، فرزند مرحوم سید رحیم از حقیر اجازه خواست، پس در اجازه دادن به او از خدا استخاره کردم و براساس آن به او اجازه دادم که از طریق من، از مشایخ بزرگوارم به روش‌های مخصوصی که در محل خودش روشن و ثبت شده است، تمام روایاتی را که برای من صحیح می‌باشد، نقل روایت کند، از کتب تفسیر، ادعیه، حدیث و فقه و غیر این‌ها از مصنفات شیعه و روایات اهل سنت.

از جمله این طرق، آن چیزی است که در اجازه‌های زهر به من خیر داده است

الف - مرحوم حجت الاسلام والمسلمین شیخ محمد رضا نجفی اصفهانی از سید حسن عاملی و از غیر این‌ها

ب - مرحوم حجت الاسلام والمسلمین شیخ ابراهیم حسینی نجفی اصطهباناتی

ج - مرحوم حجت الاسلام والمسلمین شیخ محمد کاظم یزدی و غیر این‌ها از مشایخ بزرگوار.

از او انتظار دارم که مرا از دعای خیر در مواقعی که گمان اجابت هست، فراموش نکند.

این اجازه را در هفتم رمضان المبارک سال ۱۳۵۵ ه. ش نوشتم.

حقیر فقیر، دختر سید محمدعلی ملقب به امین التجار اصفهانی، کنیز خدا، جانی بر نفس خویش، نصرت امین، معروف به بانوئى ایرانی و اصفهانى.

بانو علویه بهائویی از دیدگاه علما و کارشناسان

آیت الله سید کمال فقیه ایمانی: بانو «همایونی» میراث دار تقوا و علم بانو مجتهده امین است

بسیار با شخصیت است و خیلی در ترویج دین و تبلیغ امور قرآنی زحمت کشید.

وی افزود: در کتابخانه امیرالمؤمنین (ع) شهر اصفهان با ما ارتباط داشت و برای تدریس می آمد و همچنین تألیفاتی دارد که حتماً می دانید. بانو همایونی واقعا بانوی شایسته ای است و از شاگردان میرزا بانو مجتهده امین است. بعد از بانو مجتهده تقریباً چشم مردم اصفهان و خصوصاً بانوان به بانو همایونی روشن است.

مترجم کتاب «دسته گلی از احادیث پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)» در مورد دیگر فعالیت های بانو همایونی اظهار کرد: بانو همایونی حتی در دوران بانو مجتهده امین، حوزه علمیه را اداره می کرد و اکنون مدتی

آیت الله «سید کمال فقیه ایمانی» در مورد ویژگی های علمی و شخصیتی بانو همایونی گفت: بانو مجتهده امین تقوا و توان علمی داشت که این صفات به بانو همایونی منتقل شد و با تقوا و علم پیشرفت کرد؛ بنابراین وی میراث دار تقوا و علم استاد خویش محسوب می شود.

آیت الله «سید کمال فقیه ایمانی»، مدیر مؤسسه پژوهش های دینی امام امیرالمؤمنین (ع) اصفهان، ضمن بیان این مطلب در مورد سابقه آشنایی خود با بانو همایونی، گفت: بنده حدود ۴۰ سال پیش با وی آشنا شدم؛ چون وی اهل ترویج قرآن و دارای حوزه علمیه ای بود و شاگردانی هم داشت و به دلایل کاری با هم آشنا شدیم. بانو همایونی

وی افزود: همسرش هم در موفقیت‌ها و تلاش‌هایش بسیار همراه، و کمک‌بار بانو همایونی بود. این‌گونه نبود که محدودیت برای بانو همایونی قائل شود و بانو همایونی هم نسبت به همسرش خیلی محبت داشت و هر دو، زن و شوهر، هم‌فکر بودند. دخترهای جوان باید بانو همایونی را الگو قرار دهند.

وی در مورد مصادیق الگو برای بانو همایونی گفت: هیچ چیزی بهتر از تقوا، طهارت، پاکی و عفت برای دخترها نیست. بعد از این تحصیل است، که برای دخترهای جوان مهم است. بانو مجتهده امین تقوا و توان علمی داشت و این صفات به بانو همایونی منتقل شد. بانو همایونی هم با تقوا و علم پیشرفت کرد. اکنون در تهران و شهرهای دیگر بانوان باسواد و با تقوا زیاد هستند که جوانان می‌توانند از آن‌ها الگوبرداری کنند.

این مترجم در ادامه سخنانش اظهار کرد: اکنون بانوان در رشته‌های مختلف به درجه‌های مختلف علمی رسیدند که متخصصان علوم قرآن و حدیث می‌توانند در پاسخگویی به شبهات هم موفق باشند. بانو مجتهده امین ۲۷ جلد کتاب در تفسیر دارد و بانو همایونی شاگرد چنین شخصیتی است و هر دو در تفسیر، نهج البلاغه، روایات و عرفانی که مورد پسند ائمه اطهار (ع) باشد خیلی زحمت کشیدند.

آیت‌الله فقیه ایمانی در مورد بهترین راه ترویج خادمان و فعالان قرآنی گفت: بهترین راه شناساندن خادمان و فعالان قرآنی، ترویج افکار و اندیشه‌ها و دغدغه‌ها و نگرانی‌هایشان است. نشان دهیم تا بانوان ما به این درجه از علم برسند. اکنون در شهرهای مختلف کشور از این بانوان بسیار داریم و حوزه‌های علمیه ویژه بانوان هم زیاد است. تکریم از این بانوان و خادمان قرآن ترویج منش آن‌هاست. باید نشان دهیم که در میان بانوان چنین گوه‌رهایی هم پیدا می‌شود. آثار بانو همایونی نشان از علمیت و توانایی علمی اوست.

یادآور می‌شود، مؤسسه پژوهش‌های دینی امام امیرالمؤمنین (ع) از اواخر سال ۱۳۸۲ فعالیت جدید خود را آغاز کرد و هم‌اکنون بسیاری از پژوهشگران جوان در طرح‌های پژوهشی آن مشغول به فعالیت هستند. انجام طرح‌ها و فعالیت‌های علمی، فرهنگی و پژوهشی در جهت شناسایی و رفع چالش‌ها و راهکارهای مناسب اسلامی و ارائه محصولات متناسب با آن‌ها از برنامه‌های مؤسسه است. این مؤسسه تاکنون بیش از ۱۵۰ نفر پژوهشگر را در طرح‌های خود استفاده کرده است. آموزش بیش از ۵۰۰ نفر در دوره‌های روش تحقیق، بیش از ۱۰۰ نفر در ۲ دوره مآخذشناسی از جمله فعالیت‌های این مؤسسه است.

است یا به سن گذاشته و به خاطر کهنولت سن دیگر قادر به تدریس و قبول مسئولیت نیست، اما قوام حوزه به وجود وی است و بانوانی وی را در این کار کمک می‌کنند.

وی، تفسیر، فقه و عرفان را گرایش اصلی فعالیت‌های بانو همایونی دانست و تصریح کرد: گرایش اصلی بانو همایونی، تفسیر و فقه و عرفان بود و شاگردان زیادی داشت و تربیت کرد و هر کدام از این‌ها در منطقه‌ای فعال هستند و کار می‌کنند و پیشروی‌هایی داشتند.

مترجم «نورالقرآن فی تفسیرالقرآن» در ادامه سخنانش تصریح کرد: بنده در رشته‌های تفسیر و... با بانو همایونی ارتباط داشتیم. بانو همایونی قبلاً وصیت‌نامه‌ای نوشته بود که بنده را وصی خودش قرار داده بود، ارادت ما بین همدیگر معنوی بود و به افرادی که در زمینه قرآن و عترت (ع) فعالیت دارند، ارادت داریم. همه بانوان اصفهانی به بانو همایونی ارادت دارند و به عنوان يك الگو به او نگاه می‌کنند و به عنوان يك بانویی با شخصیت دینی حسابش می‌کنند و ارادتمندش هستند. بانو همایونی مایه برکت و خیر برای بانوان اصفهانی هستند.

فقیه ایمانی، در مورد ضرورت تکریم از خادمان قرآن گفت: برای تکریم خادمان قرآن کریم، مسئولان در کشور باید آثار و اندیشه‌هایشان را ترویج کنند. باید زندگی‌شان برای جوانان بیان شود که آن‌ها را مورد توجه قرار دهند. اگر بانوی خادم قرآنی به بانوان و دختران معرفی شود، آن‌ها می‌توانند در این امر به تلاش بپردازند تا بدانند که زن ایده‌آل از منظر قرآن و عترت (ع) کیست. الگوسازی برای جوانان بسیار اهمیت دارد و باید الگوهایی؛ مانند بانو همایونی معرفی شوند.

وی در مورد نقش بانو همایونی در هویت‌بخشیدن به بانوان و ایجاد اعتماد به نفس در آن‌ها تصریح کرد: در رابطه با هویت‌بخشیدن به بانوان و ایجاد اعتماد به نفس به آن‌ها، بانوان باید بسیار از بانو همایونی سیاستگذار باشند. بانو همایونی در این زمینه تلاش زیادی کرد و با نگارش کتاب و سخنرانی و کلاس‌های درس به ارائه نظرات خود پرداخت. بانو همایونی خیلی تأکید داشت که بانوان هویت خود را باز یابند و بتوانند در این مسیر گام بردارند.

مدیر مؤسسه پژوهش‌های دینی امام امیرالمؤمنین (ع) تصریح کرد: بانو همایونی همچنین در مدیریت مکتب فاطمه (س) خیلی تلاش داشت و بعد از بانو مجتهده امین، او پرچم را به دوش گرفت و خیلی خوب هم مکتب فاطمه (س) را اداره کرد و بسیار خوب موفق بود و در مدیریتش شکی نیست. در تقوا، علمیت، روحانیت و عرفان بانو همایونی هیچ شکی نیست.

مجتهد زهره صفاتی:

«همایونی» آموخته‌هایش از حوزه و دانشگاه را به شایستگی به رشته تحریر درآورد

است و به طور حتم این نفس متین بانو «مجتهد» امین اصفهانی، بوده است که بر روی همایونی، به عنوانی یکی از بهترین شاگردان آن استاد اثرگذار شده و این مطلب چیزی است که خانم همایونی خود همیشه به آن معترف است و از این که در محضر بانو امین تلمذ کرد، افتخار می‌کند. ایشان سال‌ها هم‌نشین استادی با فضیلت و کرامات بود.

وی گفت: همایونی در زمانی که خانم‌ها، حتی حضور آن‌ها در مقاطع تحصیلی مشکل و غیر ممکن بود و در آن عصر شاهی که بانوان منزوی بودند، برای تحصیل در رشته فلسفه وارد دانشگاه انجمنیات شد. ایشان با پشتکاری که داشت و ضمن رعایت کردن شئون اسلامی، وارد مراکز دانشگاهی شد و در کنار آن در عرصه‌های عمل و روشنگری، همراه استادش بانو امین، تمام تلاش

مجتهد «زهره صفاتی» یکی از دوستان «زینت‌السادات همایونی» با اشاره به این که در آن عصر ستم‌شاهی که حتی حضور بانوان در مقاطع تحصیلی مشکل و غیر ممکن بود، همایونی برای تحصیل در رشته فلسفه وارد دانشگاه شد، گفت: وی دانش کسب کرده در حوزه و دانشگاه را به شایستگی به رشته تحریر درآورد.

مجتهد «زهره صفاتی»، یکی از دوستان «زینت‌السادات همایونی»، با اعلام مطلب فوق گفت: همایونی در بحث فلسفه و کلام تجربه بسیاری دارد و طی این سال‌ها که توفیق همراهی و دوستی با این خادم قرآن کریم را داشتم، او را بانویی مخلص، خوش فکر و مقید به نظم در امور زندگی‌شان یافتیم.

صفاتی تصریح کرد: ایشان دارای نفس متینی

اسلامی تبدیل کرد، وی در راستای تحصیل علوم دینی، ادبیات و مقدماتی از فقه را در زادگاه فراگرفته

و در سال ۱۳۹۹ به همراه جمعی از بانوان برای تحصیل سطوح عالی علوم اسلامی، به ویژه در فقه و اصول، به قم هجرت می‌کند.

به عنوان اولین تجربه از نوع خود و با وجود مشکلاتی که برای تحصیل بانوان در حوزه علمیه وجود داشت، وی و دیگر بانوان زیر نظر مراجع وقت، شروع به تحصیل مراتب عالی علوم اسلامی کرده و از محضر استادانی چون آیات شهیدی، حقی، مشکینی و محمدحسن احمدی فقیه بهره بردند. وی علاوه بر جریان تحصیل، به فعالیت‌های منارزاتی و تبلیغات اسلامی علیه نظام شاهنشاهی و حضور در صحنه‌های علمی و اجتماعی و مردمی پرداخت.

این دوره اگرچه با سختی‌هایی چون شهادت برادر، ممنوع‌المنبر شدن، زندانی شدن به اتفاق همسر و فرزند خردسال و... همراه است، ولی موجب استواری و غنای فکری و علمی به ویژه در ارتباط عملی و فکری با بزرگانی چون شهید آیت الله مطهری، شهید آیت الله بهشتی و شهید آیت الله قدوسی بوده است. وی همسر آیت الله محمدحسن احمدی فقیه است.

خود را کرد تا بانوان را با جایگاه حقیقی‌شان در نزد پروردگار آشنا سازد.

وی خانم همایونی را صاحب قلم شیوایی برشمرد و گفت: ایشان به شایستگی دانشی را که در حوزه و دانشگاه کسب کرده بود به رشته تحریر در آورد و در ملاقات‌هایی که هر چند وقت یک‌بار با یکدیگر داشتیم چه در سفرهایی که من به اصفهان داشتم و یا ایشان به قم تشریف می‌آوردند، توافقی مثال‌زدنی از این بانو دیدم.

این مجتهد در پایان در پاسخ به این پرسش که معرفی چنین بانوان فرهیخته چه ثمراتی را در پی دارد؟ گفت: بی‌شک، معرفی و آشنایی بانوان مسلمان با این چهره‌ها و زحماتشان عرصه‌های دینی، بی‌تأثیر نخواهد بود و به خوبی می‌توان، تأثیر مستقیم عنصر تقوا و فضیلت نفس ایشان را بر روی شاگردانشان مشاهده کرد.

یادآوری می‌شود، مجتهد «زهره صفاتی» در خانواده‌ای مذهبی و مبارز در آبادان چشم به جهان گشود و به گفته او، علاوه بر محیط خانوادگی مذهبی و به ویژه پشتیبانی فکری و فرهنگی برادرش، آشنایی او با زندگی و آثار علمی مرحومه بانو مجتهده امین اصفهانی در ابتدای نوجوانی، شور و شوق مذهبی و معنوی را به تصمیم جدی برای تحصیل علوم

مدیر حوزه علمیه الزهراء (س) شیراز:

تلاش «همایونی» در راستای رساندن بانوان به جایگاه حقیقی شان است

وی افزود: خوشبختانه خانم‌های اصفهانی این توفیق را یافته‌اند تا از محضر ایشان استفاده کنند و درب منزل ایشان همیشه بر روی دوستدارانشان باز است. تألیفات ایشان بر روی جامعه بانوان نیز اثرگذار بوده است و در زمینه مباحث فلسفی بسیار متبحر هستند، ایشان به حضرت حق تعالی توجه بسیاری داشتند و وقتی نام خانم همایونی برده می‌شود، آن حضور و معرفت همیشگی که به خداوند دارند، برای ماتداعی می‌شود. فتحی گفت: معرفی خادم‌ان قرآن و زحمتکشان در عرصه دین در زمان حیات این افراد ثمرات بیشتری دارد تا علاقه‌مندان بتوانند از محضر این افراد بهره‌مند شوند.

شاگرد همایونی در پایان تصریح کرد: سال ۶۴ به دلیل اشتیاق فراوان برای کسب معارف دینی، وارد مکتب فاطمه (س) شدم، هم‌زمان تحصیلاتم را در دانشگاه نیز دنبال کردم و در حال حاضر مدیر حوزه علمیه الزهراء (س) شیراز هستم که این حوزه در سال ۱۳۴۳ توسط بانو «مؤیدی» تأسیس شده است؛ در زمان رژیم طاغوت، بانوان شهر شیراز علاوه بر فراگیری علوم دینی از مقطع دبستان تا دبیرستان در این مرکز حضور داشتند و از سال ۱۳۸۷ این حوزه جزء حوزه‌های مصوب و زیر نظر مدیریت حوزه علمیه قم فعالیت خود را ادامه می‌دهد.

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی» خادم قرآن کریم با اشاره به این‌که ایشان پیوسته متذکر این مطلب بودند که اگر زن جایگاه خود را در جهان خلقت بشناسد، می‌تواند به اهداف بلند و کمالات انسانی دست پیدا کند، گفت: تلاش «همایونی» در راستای رساندن بانوان به جایگاه حقیقی شان است.

«مخترم فتحی» مدیر حوزه علمیه الزهراء (س) شیراز، در راستای معرفی «زینت‌السادات همایونی» خادم قرآن کریم با بیان این مطلب گفت: مکتب فاطمه (س) در زمان حیات «بانو مجتهده امین» تأسیس شد و مدیریت آن بر عهده خانم همایونی بود و ایشان در کنار سایر استادان برخی از دروس را تدریس می‌کردند. وی تصریح کرد: ایشان همیشه به داشتن معرفت نفس تأکید داشتند که اگر انسان خود را بشناسد از پروردگار خود و نیز نسبت به جهان هستی، شناخت بهتری را پیدا می‌کند و ایشان پیوسته متذکر این مطلب بودند که اگر زن جایگاه خود را در جهان خلقت بشناسد، می‌تواند به اهداف بلند و کمالات انسانی دست پیدا کند و ایشان در همین راستا قدم‌های بسیاری برداشتند و سعی داشتند تا شاگردان خود را به ارزش و جایگاه خودشان واقف سازند و به ویژه در تألیفات خود مانند «زن مظهر خلاقیت‌الله» به این مسئله به جد پرداخته‌اند.

این مدرس حوزه تصریح کرد: ایشان انسان الهی است که به ما یاد دادند در مقابل مشکلات و در بحث همسررداری صبور و یا گذشت باشیم، خود همایونی مظهر صبر و استقامت بود. وقتی می‌گویم، زن می‌تواند به جایگاه حقیقی اش دست یابد، بانوان در برابر این جمله می‌گویند، چگونه می‌توان همانند فاطمه زهرا (س) بود و ما نمی‌توانیم به جایگاه چنین بانویی دست یابیم، اما وقتی چنین افرادی همانند خانم همایونی بتوانند همت عالی داشته باشند، پس می‌توان به جایگاه بالا دست یافت.

محمد رضا ستوده نیا:

خادمان قرآن دوستدار گمنامی اند، در معرفی شان تلاش کنیم

«محمد رضا ستوده نیا» از داوران بین‌المللی کشورمان، بر این باور است که خادمان قرآن کریم در پی این نیستند که شناخته شوند و دوستدار گمنامی اند، اما مسئولان فرهنگی و شاگردان ایشان نباید در زمینه معرفی این افراد کوتاهی کنند.

«محمد رضا ستوده نیا» از داوران بین‌المللی کشورمان و یکی از فعالان قرآنی شهر اصفهان، با اعلام مطلب فوق گفت: معرفی چهره‌های علمی از میان قشر بانوان به ویژه بانوان پژوهشگر و مدرس قرآن کریم و افرادی که عمری را برای فراگیری دروس حوزوی گذرانده‌اند و سپس دلسوزانه به تعلیم آن به مشتاقان علوم دینی پرداختند، باعث می‌شود تا بانوان با عمق زندگی و سلوک این افراد آشنا شده و نسبت به الگوگیری از این مجاهدان اقدام کنند.

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان افزود: در میان بانوان کشور تعداد افرادی که به لحاظ علمی شاخص بوده و در حد اجتهاد باشند به نسبت آقایان اندک است.

ستوده نیا با اشاره به این که معرفی چنین افرادی کار بسیار سازنده و خوبی است، گفت: این‌ها الگوهای قرآنی کشور هستند، البته خود این افراد در پی این نیستند که شناخته شوند و دوستدار گمنامی اند، به هر حال مسئولان فرهنگی و شاگردان ایشان نباید در زمینه معرفی این افراد کوتاهی انجام دهند.

این داور بین‌المللی اظهار کرد: شاید شنیدن فراز و نشیب‌هایی که امثال بانو همایونی در زندگی متحمل شده‌اند، بتواند دختران نوجوان و جوان را در تعیین مسیر زندگی شان هدایت کند، اما این الگوها به طور شایسته معرفی نشدند و دختران ما اطلاعی از وجود این افراد ندارند و معرفی این بزرگواران توسط رسانه‌هایی مانند ایکنای باعث می‌شود که نوجوانان و جوانان متوجه وجود افرادی شوند که علاوه بر توجه به برپایی کلاس‌های علمی، در زمینه ابعاد فرهنگی نیز کارهای بسیار بزرگی انجام داده‌اند و سیرهایی را طی کردند که توانستند چنین توفیق‌هایی را پیدا کنند که این توجه و معرفی جای قدردانی دارد.

وی تصریح کرد: بانو همایونی از شاگردان بانو مجتهده امین اصفهانی بود و وجود بانو امین در زمان رژیم گذشته بسیار مؤثر بود؛ آموزش‌هایی دینی که بانو امین ارائه دادند، فوق‌العاده در شکل دادن فرهنگ مذهبی در میان بانوان اصفهانی اثر داشت و سپس بهترین شاگرد ایشان بانو همایونی ادامه دهنده راه استاد شد و همچنان با برپایی جلساتی به ترویج علوم دینی و قرآنی می‌پردازد.

این داور بین‌المللی اظهار کرد: مسئولان و شاگردان هر چه می‌توانند در راستای معرفی این افراد برای جوان‌ها به عنوان الگوهای عملی زندگی تلاش کنند، مثلاً با بخش برنامه‌هایی در رادیو و ساخت فیلم‌های مستند و معرفی این خادمان قرآن کریم در فضای مجازی، می‌توان رمز و راز پیشرفت زندگی این افراد را برای دیگران بازگو کرد تا حداقل نوجوان‌ها بدانند که اگر بخواهند این مسیر را طی کنند، باید چگونه حرکت کنند.

این مدرس دانشگاه در پایان گفت: در زمان رژیم طاغوت وضعیت فرهنگی مناسبی وجود نداشت به ویژه در میان بانوان، و بانو مجتهده امین و بانو همایونی با تعلیم افرادی که دور خود جمع کرده بودند، بر روی بانوان اصفهانی تأثیر بسزایی داشتند.

غلامرضا شاه‌میوه:

خادمان قرآنی مانند بانو «همایونی» هنوز در کشور ناشناخته مانده‌اند

زندگی بانو همایونی حکمت‌ها، درس‌ها و وقایعی وجود دارد که این‌ها می‌تواند به نوعی سرمشق در مسیر زندگی افراد جامعه باشد.

وی در ادامه افزود: ما از این شخصیت‌ها مانند بانو همایونی که از شاگردان میرزا مرحوم بانو امین هستند و سال‌ها در شهر اصفهان مشغول فعالیت‌های قرآنی هستند

و جلسات متعددی را در سطوح بسیار بالا در بخش تفسیر قرآن کریم برای بانوان اصفهانی داشته‌اند، در جامعه قرآنی زیاد داریم.

این قاری بین‌المللی اظهار کرد: به نظر بنده بانو همایونی یکی از مفسرین بسیار زبردست قرآن کریم است که توانسته با برگزاری جلسات قرآنی، تاثیر عمیقی در فعالیت‌های دینی شهر اصفهان داشته باشد.

شاه‌میوه در پاسخ به این سوال که مهمترین دلیل مطرح

یکی از داوران بین‌المللی مسابقات قرآن کشورمان با اشاره به این‌که بزرگداشت خادمان قرآن می‌تواند گوشه‌ای از ابعاد شخصیتی آنان را برای مردم به نمایش گذارد، اظهار کرد: خادمان قرآنی مانند بانو «همایونی» هنوز در کشور ناشناخته مانده‌اند.

غلامرضا شاه‌میوه، داور بین‌المللی مسابقات قرآن کشورمان، با بیان این مطلب گفت: در

نشدن

چنین شخصیت‌هایی به طور وسیع در جامعه چیست؟

قرآنی

تصریح کرد: بانو همایونی جز، بانوان جامعه هستند و کمتر در محافل عمومی که آقایان و بانوان حضور دارند، شرکت می‌کنند، ولی ارزش و قدر ایشان هنوز در سطح کشور ناشناخته مانده است.

این قاری بین‌المللی در پاسخ به این سوال که معرفی خادمان قرآن، مانند بانو همایونی در جامعه چه تاثیری خواهد داشت؟ گفت: این‌گونه بزرگداشت‌ها می‌تواند گوشه‌ای از ابعاد شخصیتی ایشان را به نمایش گذارد و برای کسانی که با این‌گونه شخصیت‌ها آشنا نیستند، بسیار مفید است.

وی عنوان کرد: متأسفانه با وجود این که ۳۰ سال از پیروزی انقلاب اسلامی می‌گذرد و فعالیت‌های بسیار زیادی در زمینه قرآن کریم در کشور در حال انجام است، همچنین موسسات متعددی دست‌اندرکار فعالیت‌های قرآنی هستند، اما هنوز نظیر این شخصیت‌ها در کشور زیاد هستند که لازم است در مورد آن‌ها تحقیق و کند و کاوی شود و شخصیت آن‌ها برای مردم بیان شود.

این داور بین‌المللی مسابقات قرآن در پاسخ به این سوال که وظیفه جامعه قرآنی و مسئولان در قبال چنین افرادی چیست؟ و چگونه می‌توان از مقام شامخ این افراد قدردانی کرد؟ اظهار کرد: تجلیل از خادمان قرآن کریم نظیر بانو همایونی در جامعه بسیار موثر است، زیرا وظیفه انسانی ما حکم می‌کند از این افراد تقدیر و تشکر کنیم و نتیجه یک عمر زحمت آن‌ها را به نوعی قدردان باشیم.

شاه‌میوه تصریح کرد: قدردانی از این افراد باعث یک نوع الگوسازی برای کسانی می‌شود که وارد عرصه فعالیت‌های

می‌شوند و متوجه می‌شوند که جامعه مادر مورد این افراد قدرشناس هستند، البته خادمان قرآن کریم برای خداوند فعالیت می‌کنند و هیچ چشم‌داشتی از دیگران ندارند.

وی گفت: این افراد همین قدر که بدانند در جایی یا موسسه و سازمانی این‌گونه تلاش‌ها و زحمات دیده می‌شود و از آن‌ها تقدیر می‌شود، خیلی می‌تواند در افراد دیگر جامعه انگیزه ایجاد کند.

این قاری بین‌المللی در پاسخ به این سوال که ساخت مجموعه‌های تلویزیونی و یا فیلم‌های مستند از زندگی این افراد تاجه حد در نشان دادن ویژگی‌های اخلاقی این افراد موثر است؟ عنوان کرد: ساخت مجموعه‌های تلویزیونی از خادمان قرآن کریم به شرطی می‌تواند موثر واقع شود که از نوشته خوبی برخوردار باشد، متأسفانه بعضی از کارهای مذهبی به دلیل ضعف در نگارش، خوب از آب در نمی‌آیند، اگر از این‌گونه شخصیت‌ها قرار است فیلم ساخته شود باید اول نویسندگی خوبی داشته باشد و بعد کارگردان‌هایی وارد عرصه ساخت این برنامه‌های تلویزیونی شوند که تجربه نشان داده است، با هنر خود بهترین کیفیت را از این برنامه‌ها تولید می‌کنند.

حسین خاکساری هرندی:

احیای نقش بانوان در جامعه

از دغدغه‌های جدی بانو

«همایونی» است

به جهان ثابت کند که بانوان هم می‌توانند هم پا به پای مردان در عرصه مربوط به فقاہت و اجتهاد وارد شوند و بانو همایونی هم این گام را برداشت. در آن زمان بانو امین شاگردان زیادی تربیت کرد که یکی از مهم‌ترین و برجسته‌ترینشان که اکنون هم در قید حیات است و بانوان اصفهان و حتی سرتاسر کشور می‌توانند از ایشان استفاده کنند، بانو همایونی است.

وی تأکید کرد: جلسات، برنامه و فیوضاتی که بانو همایونی دارد، زمینه اصلی در ترویج فرهنگ قرآنی و علوم اهل بیت (ع) است و مانع از در جلساتی که با عنوان محافل قرآنی داریم با واسطه و یا بی‌واسطه از بانو همایونی استفاده می‌کنیم، چرا که بیشتر برنامه‌هایی که ما در زمینه قرآنی در استان اصفهان داریم متعلق به واحد بانوان مهد قرآن کریم است که از شاگردان بانو همایونی بهره می‌بریم و ان‌شاء الله خداوند به او عمر طولانی عطا کند تا هر چه بهتر و بیشتر بتوان در اصفهان از ایشان در زمینه ترویج فرهنگ قرآنی بهره‌برداری کرد.

خاکساری هرندی در ادامه سخنانش تصریح کرد: عمده استفاده‌ای که ما از بانو مجتهده امین و بانو همایونی داریم در زمینه

مسئول مهد قرآن کریم استان اصفهان در مورد دغدغه‌های بانو همایونی گفت: تأکید بانو همایونی این است که بانوان خود را دست‌کم نگیرند و در ابعاد مختلف به ویژه دینی و قرآنی حرکت کنند؛ وی در این زمینه بسیار فعالیت کرد و کتاب‌های مختلفی نگاشت.

«حسین خاکساری هرندی» مسئول مهد قرآن کریم استان اصفهان، ضمن بیان این مطلب گفت: اصفهان یکی از مرکز اصلی پرورش نخبگان و علمای دینی و مشاهیر قرآنی است که در ایران و جهان تأثیرگذار بوده‌اند.

وی افزود: در مورد بانوان افتخاری که استان اصفهان داشت، تربیت شخصیتی مانند بانو مجتهده امین است که تنها بانوی مجتهده کامل و هم‌مباحثه آیت‌الله مرعشی نجفی بود و البته سن ما اجازه نمی‌داد که خدمت وی بررسی و از نزدیک با او آشنا باشیم، ولی کتاب‌ها و آثار بانو امین نشان‌دهنده عظمت علمی وی است.

مسئول مهد قرآن کریم استان اصفهان در ادامه سخنانش اظهار کرد: بانو مجتهده امین در کنار خانه‌داری و شوهرداری توانست این‌را

وی تلاش بانو همایونی را برای شناساندن هویت بانوان ستود و افزود: تأکید بانو همایونی این است که بانوان خود را دستکم نگیرند و در مسیری که تعیین شده حرکت کنند و در ابعاد مختلف خصوصاً دینی و قرآنی فعالیت داشته باشند، الان اکثریت مخاطبین جامعه قرآنی بانوان هستند، اگر شما تسببی را مد نظر قرار دهید، اکثراً در همه جوامع و مواردی که عزیزان در فعالیت‌های قرآنی شرکت دارند، بانوان وارد شدند و این نشان از علاقه و پتانسیلی است که بانوان دارند.

وی در مورد اثرات این نگرش بانو همایونی اظهار کرد: همواره در مسابقات مختلف می‌بینیم که بیشتر شرکت‌کنندگان از بانوان هستند که امیدوارم بتوانیم در این زمینه از میان

آنها ده‌ها بانو محظوظه امین و همایونی پرورش دهیم. بهترین تکریم از این خادمان و فعالان قرآنی، شناساندن آن‌ها به مردم است تا زحماتی که این‌ها در عرصه‌های مختلف از جمله پژوهش‌های قرآنی کشیدند را به جامعه بشناسانیم چراکه بانوانی که در این عرصه پیشرفته و در فقاقت و مرجعیت باشند، کم هستند و وظیفه رسانه‌های جمعی است که تا این‌ها در قید حیات هستند این افراد را بشناسند و باید توجه کرد که بحث مادی نیز قابلیت تقدیر از این‌ها را ندارد.

خاکساری‌هرندی در مورد بهترین راه تکریم و تجلیل از خادمان قرآن گفت: بهترین راه تکریم و تجلیل از خادمان قرآن این است جامعه بتواند از آن‌ها استفاده کند؛ انتشار کتاب، قرار دادن زندگی‌نامه و شخصیت این بزرگواران در کتاب‌های درسی و جمع‌آوری اطلاعات مختلف در مورد شخصیت و همه این‌ها باید به گونه‌ای باشد که جنبه‌های مختلف شخصیت این افراد شناخته شود و حوزویان و دانشگاهیان و نیز افرادی که آن‌ها را می‌شناسند اظهار نظر کنند تا جنبه‌هایی از شخصیت آن‌ها معلوم شود.

آثار مکتوبی است که از آن‌ها بر جای مانده است، خصوصاً در بحث تفاسیری که ما از این عزیزان داریم، بسایر مورد توجه است، وی در مورد دیگر آثار بانو همایونی گفت: آثار دیگری را که این بزرگواران داشتند بسیار مهم و اثرگذار بوده است، اما به نظرم بیشتر اثرگذاری این دو بانو در بخش تفسیر بوده است که توانستیم

هم به صورت مستقیم و هم غیرمستقیم در کلاس‌ها و محافل قرآنی به ویژه در بخش بانوان از آن استفاده کنیم. متأسفانه یک عیبی که در جامعه ما وجود دارد این است که تا این عزیزان در قید حیات هستند، تجلیل لازم از این‌ها به عمل نمی‌آید، اما وقتی که این افراد از این دنیا رحلت کردند به فکر تجلیل از آن‌ها می‌افتیم و واقعاً این کاری که خبرگزاری

ایکنا همت کرده در مورد بزرگداشت بانو همایونی و خاموشی و دیگران که تا زمانی که در قید حیات بودند به این کار اقدام کرده است، کار ماندگاری است، اما همه مسئولان و عزیزانی که سکندار یک بخشی از فعالیت‌های فرهنگی در کشور هستند باید تا این خادمان قرآن در قید حیات هستند، تقدیر لازم را از آنان به عمل آورند و اندیشه‌هایشان را نشر دهند و کاری کنند تا این آثار به سهولت در دست علاقه‌مندان قرار گیرد که هم مردم این‌ها را در قید حیات بشناسند و هم از آثارشان بهره‌برداری بیشتر به عمل آورند.

مسئول مهد قرآن کریم استان اصفهان در ادامه سخنانش اظهار کرد: متأسفانه قبلاً این برداشت وجود داشت که بانوان این توانمندی لازم را ندارند و به همین علت خیلی از ظرفیت‌ها شناخته نمی‌شد و از آن‌ها استفاده لازم به عمل نمی‌آمد، اما به حمدالله بعد از پیروزی انقلاب اسلامی این توهم شکست و همان‌طور در دانشگاه‌ها و در خیلی از فعالیت‌های دیگر می‌بینیم که بانوان خود را نشان دادند و این همان تأکیدی است که بانو همایونی داشت.

جلسات، برنامه‌وفیوضاتی که بانو همایونی دارد، زمینه اصلی در ترویج فرهنگ قرآنی و علوم اهل بیت(ع) است و ما نیز در جلساتی که با عنوان محافل قرآنی داریم با واسطه و یا بی‌واسطه از بانو همایونی استفاده می‌کنیم

تأکید بانو همایونی این است که بانوان خود را دستکم نگیرند و در مسیری که تعیین شده حرکت کنند و در ابعاد مختلف خصوصاً دینی و قرآنی فعالیت داشته باشند

محمد رضا خالقی: بانو همایونی از مهم‌ترین ثمرات بانو مجتهدہ امین است

همایونی علاوه بر این‌که درک محضر بانوی ایرانی را کرد و برجسته‌ترین شاگرد مکتب وی است، چه از نظر علوم ظاهری و چه از نظر معرفتی رشد و درجات سیرو سلوک را طی کرد.

این فعال قرآنی در ادامه سخنانش در مورد بانو همایونی اظهار کرد: علاوه بر این بانو یک سری فعالیت‌هایی را پی‌گیری کرد و این خود یک جهت‌دهی را اعمال کرد. مثل تأسیس مدرسه‌ای که ویژه بانوان است، چون در آن زمان خانواده‌های مذهبی اگر اه داشتند که دخترهای خود را به هر مدرسه‌ای نفرستند که تحصیل کنند، بانو همایونی همت کرد و مدرسه‌ای را تأسیس کرد و در این مسیر بانو مجتهدہ امین و آیت‌الله خادمی به او کمک کردند و بسیاری از کسانی را که از جلسات روضه‌های زنانه از محضر بانو همایونی و مجتهدہ امین استفاده کرد، اکنون زندگی موفق‌تری دارند.

خالقی تأکید کرد: بانو همایونی را به واسطه این‌که مدتی در همان خبابان محل سکونت وی زندگی می‌کردیم، می‌دیدم، خیلی فروتن است، مخصوصاً در زمانی که بچه بودم بیشترین خاطره من از وی، مربوط به تواضع بانو است که خودش شخصاً کارهایش را انجام می‌داد

یکی از فعالان قرآنی استان اصفهان در مورد بانو همایونی گفت: بانو همایونی برجسته‌ترین و شاخص‌ترین شاگرد بانو مجتهدہ امین است، می‌توانیم بگوییم از مهم‌ترین ثمرات عمر بانو مجتهدہ امین، بانو همایونی است.

«محمد رضا خالقی» فعال قرآنی استان اصفهان و نفر برتر بخش مفاهیم در مسابقات بین‌المللی قرآن کریم سال ۸۵، ضمن بیان این مطلب گفت: بانو همایونی شاگرد بانو مجتهدہ امین است، می‌توانیم بگوییم از مهم‌ترین ثمرات بانو مجتهدہ امین، بانو همایونی است، چون بزرگان و علما همیشه تألیفاتشان به صورت مکتوب نبوده است، گاهی کتاب چاپ می‌کردند و گاهی هم نه، شخصی را مستعد می‌یافتند و او را پرورش می‌دادند.

وی افزود: مثلاً «محمدعلی انصاری» مفسر قرآن نتیجه تلاش‌های چندین ساله آیت‌الله شیخ محمدصادق سعیدی است، از آیت‌الله سعیدی هیچ‌گونه تألیفی در دست نداریم، ولی وی عمرش را وقف تربیت چنین شاگردی کرد و این شاگرد صاحب تألیفاتی است، بانو

و برای خرید خودش می‌رفت و بنده هیچ غرور علمی در وجودش ندیدم، یعنی با وجود این‌که توفیق بهره‌گیری از محضر وی را نداشتم، اما همین سکنتات و رفتار او نشان‌دهنده و بیانگر وجود او بوده است.

برگزاری همایش‌های بزرگداشت، مقدمه‌ای برای تحلیل از خادمان قرآن است

این فعال قرآنی در ادامه سخنانش در مورد چگونگی تکریم از این خادمان و فعالان قرآنی تأکید کرد: برگزاری

همایش‌های بزرگداشت، مقدمه است، این‌که چنین شخصیتی را به افراد معرفی کنیم مخصوصاً در میان بانوان ضروری است. بانو امین با وجود این‌که مشغله‌های زیادی داشت، این‌گونه نبود که در گوشه عزلت و گوشه‌نشینی چه از نظر علمی و چه از نظر عملی به این درجه رسیده باشد، ازدواج کرد و فرزند داشت و داغ فرزند دید، ولی کار علمی رازها نکرد، مصیبت‌هایی به بانو امین رسید که از نظر داغ اولاد اگر به هر کسی می‌رسید تحصیلش رازها می‌کرد.

خالقی در مورد ویژگی‌های بانو امین اظهار کرد: آیت‌الله سید محمد رضا نجف‌آبادی گفته بود که بعد از این‌که فرزند بانو امین از دنیا رفته بود، به جلسه تدریس که در منزل بانو برگزار می‌شد ترفتم، بانو پیغام فرستاد چرا برای تدریس نیامدید و گفت مصیبت من دلیل نمی‌شود که درس رازها کنم، اگر بتوانیم این ویژگی‌ها را برای بانوان و همه مردم جا بیاندازیم که زن با این‌که وظایف خانواده را انجام می‌دهد، در خانواده می‌تواند به جایگاه بالایی برسد و هیچ‌گونه محدودیتی وجود ندارد و اصلاً هیچ فرقی در این زمینه نیست، آن وقت انگیزه‌ای برای بانوان می‌شود که در این مسیر حرکت کنند.

وی با اشاره به آیه ۱۹۵ سوره آل عمران یادآور شد: خداوند در قرآن

تألیقاتی را که خود بانو همایونی مستقلاً تهیه کرد شرح مباحث استاد خودش است و آن یافته‌هایی است که در مراحل سیر و سلوک به دست آورد و نشان‌دهنده عشق و محبت وافر بانو به قرآن و اهل بیت (ع) است.

تألیقاتی را که خود بانو همایونی مستقلاً تهیه کرد شرح مباحث استاد خودش است و آن یافته‌هایی است که در مراحل سیر و سلوک به دست آورد و نشان‌دهنده عشق و محبت وافر بانو به قرآن و اهل بیت (ع) است.

وی در مورد دیگر ابعاد شخصیتی بانو همایونی گفت: بانو همایونی ظرفیت وسیع و شرح صدر بالایی دارد، چون افراد ممکن است تا یک سری اطلاعاتی پیدا کردند حالت غرور کاذبی به آن‌ها دست دهد، ولی بانو همایونی با آن وسع علمی هیچ وقت دچار غرور و تکبر نشد. مهم‌ترین نشانه آن هم رفتار و نحوه گفتارش است، اگر تألیفات بانو همایونی را کسی مطالعه کند، می‌بیند که خیلی شباهت‌های زیادی به تألیفات بانو امین دارد و حتی بعضی از تألیفات بانو امین را بانو همایونی همت کرد و به چاپ رساند، یعنی اگر توانستیم از آثار بانو مجتهده امین خوشه‌چینی کنیم، درصد بسیار زیادی از آن به همت بانو همایونی برمی‌گردد.

وی در مورد تألیفات خود بانو همایونی تصریح کرد: تألیقاتی را که خود بانو همایونی مستقلاً تهیه کرد شرح مباحث استاد خودش است و آن یافته‌هایی است که در مراحل سیر و سلوک به دست آورد و نشان‌دهنده عشق و محبت وافر بانو به قرآن و اهل بیت (ع) است، همچنین درباره امیر مؤمنان (ع) کتابی را نوشت و روایاتی درباره ایشان را جمع‌آوری کرد و از اشعار آیت‌الله میرجهانی بهره گرفت که معلوم است که ذوق ادبی بالایی دارد و درک عرفانی‌اش هم بالاست، یعنی اطلاعات عرفان نظری‌اش بسیار بالاست. در عرفان عملی هم به هر حال پا، جای پای استاد خود گذاشت و از مکتب استاد خود بانو امین بهره گرفت. آثار بانو همایونی خیلی قابل استفاده است، نه فقط

اگر الگوهای قرآنی را به جامعه معرفی کنیم، مخصوصاً جامعه بانوان که از این افراد الگو و درس بگیرند و استفاده کنند، تألیقاتشان را بشناسانیم و ایجاد انگیزه کنیم، بسیار مفید است.

اگر الگوهای قرآنی را به جامعه معرفی کنیم، مخصوصاً جامعه بانوان که از این افراد الگو و درس بگیرند و استفاده کنند، تألیقاتشان را بشناسانیم و ایجاد انگیزه کنیم، بسیار مفید است.

مردم جا بیاندازیم که زن با این‌که وظایف خانواده را انجام می‌دهد، در خانواده می‌تواند به جایگاه بالایی برسد و هیچ‌گونه محدودیتی وجود ندارد و اصلاً هیچ فرقی در این زمینه نیست، آن وقت انگیزه‌ای برای بانوان می‌شود که در این مسیر حرکت کنند.

وی با اشاره به آیه ۱۹۵ سوره آل عمران یادآور شد: خداوند در قرآن

منقبت ائمه (ع) است. به مسابقه بگذاریم. اگر عشق و محبت به اهل بیت (ع) را مادران مان در دل ما قرار دادند. به خاطر جلسات درس امثال بانو همایونی و بانو امین بود که باید از این‌ها بیشتر بهره ببریم. اکنون اگر کسی بخواهد می‌تواند مثل بانو امین شود. این‌گونه نیست که این‌ها افراد خاصی باشند و راه معرفت بسته باشد. اگر کسی بخواهد به جایی برسد. حتی اگر مشغله‌های زیادی داشته باشد. می‌رسد.

خالقی تأکید کرد: اگر این الگوهای صحیح را در جامعه معرفی کنیم و تألیفاتشان را بشناسانیم هم جوان‌ها می‌توانند الگو بگیرند و هم تبلیغ افرادی که صلاحیت لازم را ندارند بسته می‌شود. اکنون افرادی هستند که در جلسات روضه زنانه شرکت می‌کنند که به هیچ وجه صلاحیت علمی ندارند. مباحث فقهی و معارف اعتقادی را نادرست بیان می‌کنند. اگر الگوهای درست را به جامعه نشانسانیم. بدل آن‌ها وارد جامعه می‌شود و بعدها باید تأسف بخوریم. چه عرفان‌های کاذبی که در بین صوفیه و اهل تصوف و درویش‌خانه و... که در بین مردان رشد کرده و هم جلساتی که در روضه‌های زنانه که خرافات و حرف‌های بی‌پایه و اساس را به بانوان القامی‌کنند که این امور خیلی خطرناک است. اگر الگوی صحیح را خوب ارائه نکنیم به جای آن‌ها الگوهای نادرست جایگزین می‌شود. نسل جوان اگر الگوها و بزرگان خود را بشناسانند مجذوب آن‌ها می‌شوند و راه سعادت را طی می‌کنند.

می‌فرماید: «أَتَى لَا أُضِيعُ عَمَلٌ غَابِلٌ مِنْكُمْ مَن ذَكَرَ أَوْ أَتَى» چه زن و چه مرد اگر بخواهند و تلاش کنند می‌تواند به موفقیت دست یابند. بانوانی بودند که به جایگاهی می‌رسیدند که پیامبر زمانشان تعجب می‌کرد. حضرت زکریا (ع) وقتی وارد اتاق حضرت مریم (س) می‌شد. می‌دید که میوه‌ای که مربوط به غیر از فصل است در اتاق وجود دارد. تعجب می‌کرد و از او می‌پرسید که این‌ها را از کجا آوردی و حضرت مریم (س) جواب داد که این از جانب خداوند است.

خالقی با بیان این‌که باید الگوهای قرآنی را به جامعه معرفی کنیم. تصریح کرد: اگر الگوهای قرآنی را به جامعه معرفی کنیم. مخصوصاً جامعه بانوان که از این افراد الگو و درس بگیرند و استفاده کنند. تألیفاتشان را بشناسانیم و ایجاد انگیزه کنیم. بسیار مفید است. همه باید تفسیر مخزن العرفان را یک دور بخوانند. این همه مفسر بزرگ در اصفهان داشتیم. تفسیر اطیب البیان آیت‌الله طیب را بخوانیم و نگذاریم که گرد فراموشی بر روی این کتاب‌ها بنشینند. هر کس به هر شیوه‌ای که به ذهنش می‌رسد باید وارد عمل شود و دیگران را هم تشویق کند که در این عرصه‌ها قدم بردارند.

وی در مورد روش‌هایی که بهتر و بیشتر بتوان اندیشه‌های خادمان قرآنی را فعال کرد. افزود: مثلاً برای گرامی‌داشت بانو همایونی کتاب «عشق ذوی القربی» را که در مقام و

بزرگوار است، از جمله می‌گفتند که یکی از اساتید دیگر ما سید عبدالله فاطمی بود که وی بسیار آدم عجیبی بود که حقایقی را درک می‌کرد و صورت باطنی و شکل باطنی افراد را می‌دید، وقتی ما صحبت کردیم، وی گفت که در یک جلسه روضه‌ای من رفتم، وقتی توی این جلسه روضه شرکت کردم نور امیرالمؤمنین (ع) را دیدم و متوجه شدم که حضرت به این جلسه عنایت دارند.

خالقی در پایان سخنانش گفت: آیت‌الله سیدشهاب‌الدین صفوی قمی می‌گفت وقتی که من خدمت بانو امین رسیدم، به وی گفتم که استاد ما سید عبدالله فاطمی می‌گفت که همچنین صحنه‌ای برایم پیش آمده، بانو امین گفت: دیدن نور ائمه اطهار (ع) مربوط به اوایل سلوک است و من در اوایل نور حضرت امیر (ع) و حضرت فاطمه (س) و حضرت ملک الموت (ع) را می‌دیدم. آیت‌الله سیدشهاب‌الدین صفوی قمی می‌گفت که من به بانو گفتم که بیشترین نورانیت کنی برای شما حاصل می‌شود، گفت: وقتی

در قرآن تدبیر می‌کنم.

روح عرفانی بانو مجتهده امین، استاد بانو همایونی خالقی با بیان مطلبی در مورد بانو امین اظهار کرد: از بزرگانی که در اصفهان محضرش را درک کردم آیت‌الله سیدشهاب‌الدین صفوی قمی بود که وی اهل سیر و سلوک بود و اساتید زیادی داشت، از جمله اساتید وی بانو مجتهده امین بود که می‌گفت که در کتاب «نفحات رحمانیه» مکاشفاتی هست که مربوط به یافته‌های خود بانو امین است، شرح یافته‌ها و مکاشفات بانو به صورت کتابی است که خیلی دقیق است و درک و فهمش به این سادگی‌ها نیست، باید افراد اهل سیر و سلوک باشند و مقدماتی از عرفان نظری بدانند تا نفحات و نکاتی را که در این کتاب آمده را متوجه شوند.

وی افزود: آیت‌الله سیدشهاب‌الدین صفوی قمی می‌گفت که بنده خدمت بانو امین کتاب نفحات رحمانیه را می‌خواندم و از پشت پرده به من درس می‌داد، البته با وجود این که ستنشان بالا بود این کار را می‌کردند، صفوی قمی می‌گفت که من اساتید زیادی را در عرفان دیدم از جمله شیخ جواد انصاری همدانی را دیده بودند که شرح این مطلبی که می‌خواهم بگویم در کتاب «کوی

بی‌نشان‌ها» چاپ شده که در شرح حالات این

مدیر حوزه علمیه حضرت امیرالمؤمنین (ع) اصفهان:

پرورش اساتید حوزه‌های علمیه بانوان، مهم‌ترین خدمت بانو «همایونی» است

مدیر حوزه علمیه حضرت امیرالمؤمنین (ع) ویژه بانوان در استان اصفهان با اشاره به میزان اثرگذاری بانو همایونی بر شاگردان خود گفت: اکنون تمام اساتید خبره حوزه‌های بانوان استان اصفهان شاگرد بانو همایونی هستند که می‌توان گفت مهم‌ترین خدمت وی نیز همین کار بوده است.

خانم «خراسانی» مدیر حوزه علمیه حضرت امیرالمؤمنین (ع) ویژه بانوان در استان اصفهان، ضمن بیان این مطلب در بررسی میزان تأثیرگذاری بانو «علویه همایونی» بر پرورش بانوان حوزوی به ویژه اساتید حوزه گفت: تأثیر بانو «علویه همایونی» بر بانوان استان اصفهان به ویژه بر بانوان حوزوی بسیار مهم بوده است، به طوری که هر چه اکنون در سطح استان اصفهان استادان خانم برای حوزه‌های علمیه داریم، شامل اساتید خبره و ماهره که اکنون در سطح حوزه‌های بانوان مشغول به کار هستند، شاگرد وی بوده‌اند.

وی افزود: برنامه اصلی و تخصصی بانو همایونی، تدریس در حوزه بوده است و گمان نمی‌کنم که در رشته‌های دیگری مشغول به کار بوده‌اند، بعد از این‌که بانو مجتهده امین رحلت کرد، بانو همایونی مدیریت حوزه را به عهده گرفتند و به ادامه تحصیل و فعالیت شاگردان بانو مجتهده امین کمک کردند و مدیریت آن‌جا را داشتند.

خراسانی تصریح کرد: بانوان استان اصفهان و خصوصاً حوزه‌های علمیه و مراکز و نهادهای دینی و مذهبی بانو همایونی را می‌شناسند، اما در استان‌های دیگر مانند استان قم ایشان کمتر شناخته شده است و ضرورت دارد که این بانوان که عمری را در ترویج جهت معارف دینی و قرآنی صرف کردند، بیشتر شناخته شوند. وی در پاسخ به این سؤال که بانو همایونی از بانو مجتهده امین چقدر تأثیر پذیرفته بود؟ اظهار کرد: تأثیر بانو مجتهده امین بر بانو همایونی زیاد بود، به حدی که خانم علویه همایونی بعد از فوت بانو امین در میان شاگردان به عنوان کسی که می‌تواند مدیریت حوزه را بر عهده بگیرد، شناخته شد و آثار زیادی هم نوشت.

مدیر حوزه علمیه حضرت امیرالمؤمنین (ع) استان اصفهان اظهار کرد: با توجه به مشغله کاری و مسئولیت‌هایی که بر عهده دارم، تا حدودی که آثار بانو همایونی را مطالعه کردم نوشته‌های ایشان تأثیرگذار بود، مثلاً کتاب «زن مظهر خلاقیت الله» که یکی از کتاب‌های بانو همایونی به شمار می‌رود، خیلی برای طلاب مفید است.

وی در بررسی میزان تأثیرپذیری بانوان استان اصفهان از بانو همایونی تأکید کرد: اعتقادات و اندیشه‌های بانو همایونی در جهت‌دهی فعالیت‌های بانوان در جامعه بسیار تأثیرگذار است، اکنون تمام بانوانی که در حوزه‌های علمیه و خارج از آن در فعالیت‌های قرآنی پیشرفت داشتند، مدیون بانو همایونی هستند و زیر نظر وی بودند.

وی تصریح کرد: اساتید حوزه ما بیشتر شاگرد بانو همایونی بودند، اکنون ۵ نفر از اساتید این حوزه علمیه از شاگردان بانو همایونی هستند بانوان و دختران جوان در جامعه خیلی زیاد می‌توانند از بانو همایونی الگو برداری کنند، اما این‌که آیا این اتفاق می‌افتد یا نه اطلاعی ندارم.

خراسانی اظهار کرد: در حال حاضر تنها چند نفر از شاگردان بانو همایونی در این حوزه حضور دارند، بانو همایونی شاگردان زیادی دارد که در حوزه‌های علمیه سراسر استان اصفهان در حال تدریس هستند، که از این طریق بانوان می‌توانند با اندیشه‌ها و اخلاقشان آشنا شوند و او را به عنوان الگو انتخاب کنند.

مدیر حوزه علمیه حضرت امیرالمؤمنین (ع) استان اصفهان در پایان سخنانش تأکید کرد: بنده در حدود دو سال در کلاس‌های بانو همایونی حضور داشتم، اخلاق بانو همایونی خیلی طلاب را جذب می‌کرد، وی با جوان‌ها بسیار در ارتباط بود و آن‌ها را مورد نصیحت قرار می‌داد و با عمل و اخلاق نیکو آن‌ها را جذب می‌کرد، به این دلیل حاضران در کلاس‌های وی بیشتر بانوان جوان بودند.

جیل عاملی:

بانو «همایونی» مسیر اجتهاد را برای آموزش اخلاق رها کرد

یکی از مسئولان حوزه علمیه ابراهیم‌مؤمنین (ع) اسفهان با تأکید بر دغدغه بانو همایونی، گفت: اگر بانو همایونی می‌خواست، می‌توانست مجتهده شود، اما وقتی احساس کرد که جامعه به اخلاق، سب و سلوک و فقه نیاز دارد، دیگر درس و تحصیل را رها کرد و دنبال تربیت شاگردان رفت.

اجیل عاملی، مسئول شیفت بعد از ظهر حوزه علمیه ابراهیم‌مؤمنین (ع) اسفهان ویژه بانوان، ضمن بیان این مطلب، فرمود: نقش معلم و مدرس در تربیت شاگردان گفت: نقش معلم و آموزگار در تربیت شاگردان و موفقیت آن‌ها بسیار مهم است، بنده بیش از بیست سال است که در حوزه علمیه ابراهیم‌مؤمنین (ع) مشغول به کار هستم، هم تحصیل کردم و هم مسئولیت پذیرفتم و این امر را به تجربه و عین دیدم.

وی افزود: در این میان کلاس‌ها، شاگردان و اساتیدی موفق بودند که خودشان اول خودسازی کرده بودند، وقتی که خودشان خودسازی کرده بودند و تزکیه داشتند، توانستند بر جوانان اثر بگذارند، اگر کسی

خودش

خودسازی نکرده باشد و هدف و تیش حاصل نباشد و برای اهداف دیگری در این مسیر قدم برداشته باشد، مخصوصاً در مسیرهای معمولی، هیچ وقت رشد نمی‌کند.

جیل عاملی در ادامه سخنانش در مورد بانو همایونی اظهار کرد: بانو همایونی یکی از حسن‌ترین شاگردان بانو مجتهده امین است، شاید از میان شاگردان بانو مجتهده امین اکنون کسی به تئوری و مثال بانو همایونی نباشد، و این نشان دهنده این است که وی از قدیمی‌ترین شاگردان بانو مجتهده امین است. بانو همایونی را هفته‌ای یک مرتبه در کتابخانه ابراهیم‌مؤمنین (ع) دعوت می‌کردیم و کلاس اخلاق و تفسیر برای ما برگزار می‌کرد و شاگردان از کلاس او بهره‌ها می‌بردند. بعداً به خاطر کمبود سن و کسالتی که داشت این کلاس‌ها ادامه پیدا نکرد و این توفیق را نداشتیم.

وی اخلاق را مهم‌ترین صفت بانو همایونی دانست و تأکید کرد: در همان مدت زمان کم که با بانو همایونی بودم و به تدریس می‌پرداخت، واقعا چند نکته از وی دیدم و یاد گرفتم که در زندگی خودم مثمر ثمر بود: اخلاقی و خلق و خوی نیکویش بود، همچنین آداب معاشرت خیلی خوبی داشت و خیلی با محبت بود و دیگران را جذب می‌کرد، واقعا اگر کسی با او نشست و برخاست داشته باشد دیگر او را رها نمی‌کند.

جیل عاملی تصریح کرد: سن بانو همایونی بالاست و نمی‌تواند افراد مختلف را دیدار کند، اما در گذشته هر کس که برخورد جزئی با او داشت جذب وی می‌شد و هنوز هم این صفات حسنه را دارد. ساده‌زیستی بانو همایونی هم خیلی مهم است، همیشه وقتی که برای تدریس به کتابخانه امیرالمؤمنین (ع) می‌آمد یا این سطح علمی با لباس ساده‌ای می‌آمد و همچنین خوراکش هم ساده بود و هیچگونه ریاضت‌کارها و سختی‌ها نداشت.

وی، غرور و خودپسندی را نتیجه تحصیل بعضی از افراد دانست و گفت: بعضی از افراد ممکن است وقتی به سطح علمی بالایی برسند، دچار غرور و خودپسندی شوند، اما بانو همایونی اصلا این‌گونه نیست. اگر کسی وی را نمی‌شناخت متوجه نمی‌شد که وی یک معلم و مدرس حوزه است و این سطح سواد علمی را دارد.

این مسئول حوزه علمیه امیرالمؤمنین (ع) اصفهان، قناعت و ساده‌زیستی بانو همایونی را از دیگر ویژگی‌های اخلاقی وی دانست و اظهار کرد: ساده‌زیستی وی الگویی برای شاگردان است و همچنین بسیار متواضع و قناعتش در زندگی هم زبانزد است، همیشه این نکات را به شاگردان در کلاس درس توصیه می‌کرد، از مواردی که همیشه بانو همایونی توصیه می‌کرد: قناعت در زندگی بود و می‌گفت که اگر قانع باشید، هیچ وقت دستتان پیش شخص دیگری دراز نیست، آن چیزی که خداوند به شما داده است، همان را در

نظر داشته باشید و نمی‌خواهد بلندپروازی کنید، به شاگردان توصیه می‌کند که به اندازه وسع خود خرج کنید، مطلب دیگری که همیشه مورد سفارش بانو همایونی بوده و هست، اخلاق است، می‌گفت که پیامبر (ص) خودشان دستور دادند که با مردم خوش اخلاق باشید و مردم را جذب کنید و خوش رفتار باشید و خودش هم این صفات را داشت.

جیل عاملی در ادامه سخنانش توصیه به ازدواج را یکی از مهم‌ترین سفارشات بانو همایونی به شاگردانش عنوان کرد و افزود: یک حوزه و مکتبی داشت که بعد از بانو مجتهد امین این مکتب را دایر کرد، وقتی دختران وارد این مکتب می‌شدند، بعضی‌هایشان به صرف این‌که می‌آمدند حوزه، ازدواج نمی‌کردند، بانو همایونی ناراحت شد و بعد از چند سال مکتب را تعطیل کرد و یکی از سفارشاتش هم این بود که وقتی دختران خواستگار خوبی داشتند، باید ازدواج کنند. مکتب را تعطیل کرد و گفت که این مکتب و تحصیل فرع است، اصل زندگی و ازدواج است و این باید در کنار ازدواج باشد.

جیل عاملی در ادامه سخنانش گفت: بانو همایونی در مورد ازدواج به دختران توصیه می‌کرد که وقتی خواستگار دارای اصالت و نجات بود، بقیه امور را خداوند فراهم می‌کند و بنابراین ملاک شما اصالت و نجات باشد، خداوند رزق و روزی همه موجودات را می‌دهد. همچنین در رابطه با مسائل فقهی تأکید داشت، بعضی‌ها در این مورد خیلی وسواس داشتند و در امور سخت‌گیری می‌کردند، اما بانو همایونی این‌گونه نبود و همیشه سفارش می‌کرد که دین اسلام این مسائل را ساده گرفته است، شما چرا این قدر سخت‌گیری می‌کنید که موجب ناراحتی روحی و جسمی در شما می‌شود و خودتان را از دین زده می‌کنید. مسائل را خیلی راحت برای مخاطبان بازگو می‌کرد که باعث می‌شد دیگران جذب شوند.

وی در مورد سفارش همیشگی بانو همایونی اظهار کرد: مهم‌ترین نکته‌ای که بانو همایونی در کلاس‌های اخلاق و تفسیرش در کتابخانه امیرالمؤمنین (ع) مکرراً بیان می‌کرد، سفارش به خوش خلقی و همسرداری به بانوان بود، همیشه توصیه می‌کرد که وقتی یک زن و دختر مسئولیت زندگی را قبول می‌کند قبل از این‌که ازدواج کند باید مسئولیت‌پذیر باشد، این‌ها را بدون تعهد و مسئولیت نپذیرد و برای رفع نیازهای جسمی ازدواج نکند، باید واقعا مسئولیت‌پذیر باشد و بداند که می‌خواهد نسلی را وارد اجتماع کند. اکنون هم شاگردان بانو همایونی در این کلاس‌ها، اساتید حوزه علمیه امیرالمؤمنین (ع) هستند و الحمدلله در این امر موفق هم بودند و در زندگی خودشان هم مشکلی نداشتند.

این مدرس حوزه در مورد ضرورت تکریم از خادمان قرآن تصریح کرد: بهترین تکریم از خادمان قرآن این است که صفات، ویژگی‌های اخلاقی و برنامه‌های این خادمان برای جوانان بیان شود و به جوان‌ها بگوییم که راه درست مورد نظر خداوند و پیامبر (ص) و ائمه (ع) همین مسیری است که این خادمان قرآن رفتند و گرنه هیچ راه دیگری برای شما مفید نیست، این راهی که جوانان رفتند و وارد حوزه علمیه شدند، همان راه مورد نظر پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) است، اگر وارد مسیرهای دیگر شدید هیچ وقت در دنیا و آخرت موفق نیستید.

وی در مورد دغدغه بانو همایونی تأکید کرد: بانو همایونی اگر می‌خواست درسش را ادامه دهد، می‌توانست، و حتی می‌توانست مجتهده شود، اما وقتی احساس کرد که جامعه به اخلاق، سیر و سلوک و فقه نیاز دارد، دیگر درس و تحصیل را رها کرد و دنبال انسان‌سازی رفت و به قول ما اصفهانی‌ها که می‌گوییم انسان زندگی کنیم، انسان بپریم و انسان هم محشور شویم، هدف بانو همایونی در زندگی تربیت دیگران بود، نه این‌که

نمی‌توانست ادامه تحصیل دهد و به درجه اجتهاد برسد، می‌توانست، ولی تشخیص داد که نیاز جامعه چیست و در این زمینه هم آثاری را منتشر کرد و هم شاگردانی را تربیت کرد، اگر جوان‌ها قدر بدانند و از این‌ها استفاده کنند به نفع‌شان است، اما این‌که تا چه اندازه مردم استفاده می‌کنند اطلاعی ندارم.

وی در ادامه سخنانش افزود: بانو همایونی در حوزه علمیه اصفهان شناخته شده هستند و از او آثارش استفاده می‌کنند، اما همه بانوان این‌گونه نیستند و بسیاری فقط به دنیا و ظواهر توجه دارند و هیچ وقت نخواهند که رشد کنند، البته ظرفیت را خداوند به آن‌ها داده، ولی خودشان در این مسیر گام بر نمی‌دارند.

جیل عاملی در بیان خاطره‌ای از بانو همایونی گفت: در جلسه آخری که بانو همایونی در کلاس اخلاق حضور یافت، با توجه به این‌که حالش مساعد نبود و بانو «چوبچین» یکی از شاگردانش وی را کمک کرد و بانو همایونی با لباس و کفش ساده وارد کلاس شد و هیچ کس باور نمی‌کرد که این بانو مدرسی در این سطح باشد، وقتی بانو همایونی شروع به حرف زدن کرد، شاگردان تازه متوجه شدند که بانو همایونی از نظر سطح سواد چگونه‌اند و شاگردان ناراحت بودند که این کلاس‌ها ادامه نداشت.

وی در پایان سخنانش در مورد سفارش همیشگی بانو همایونی اظهار کرد: بیشترین سفارش بانو همایونی هم در این کلاس‌ها در رابطه با دخترها بود که در زمان مناسب ازدواج کنید و خواستگار مناسب را رد نکنید و جواب منفی ندهید، اگرچه تحصیل را مهم می‌دانست، ولی دوست نداشت که به خاطر تحصیل، ازدواج به تأخیر بیفتد و به دخترها سفارش می‌کرد اگر ازدواج کردید و همسرتان دوست نداشت که شما ادامه تحصیل بدهید، شما وظیفه‌تان این است که احکام مبتلا به را یاد بگیرید و بقیه آن باید طبق اجازه همسرتان باشد.

تحقق خواسته‌های خادمان قرآن کریم بهترین قدردانی از مقام شامخ آن‌هاست

معرفی این افراد تلاش می‌شود، صدا و سیمای استان اصفهان در برنامه‌های مختلف و به بهانه‌های متعدد و در قالب مستند، مصاحبه و سخنرانی، از وجود ایشان بهره‌مند شده و حتی این برنامه‌ها در شبکه‌های سراسری سیمالیز پخش شده است.

کلباسی عنوان کرد: قبل از پیروزی انقلاب اسلامی از معرفی چنین افرادی در جامعه جلوگیری می‌شد و بیشتر بانوان را به سمت بحث‌های مادی و خوش‌گذرانی‌ها سوق می‌دادند، اما در حال حاضر چنین نیست، افراد شایسته و قابل تقدیر معرفی می‌شوند، اما شاید حق مطلب درست ادا نمی‌شود و باید به صورت جامع به آن پرداخت و برای معرفی این افراد سیاست‌گذاری انجام شود.

وی در ادامه وظیفه مسئولان را در معرفی بهتر از خادمان قرآن کریم این چنین برشمرد: معرفی این حاملان قرآن وظیفه بزرگی بر دوش مسئولان فرهنگی کشور است؛ زیرا این افراد خواسته‌های وسیعی دارند و افق‌های بسیار بلندی در ذهنشان است. انتشار وسیع کتاب‌های حاجیه خانم امین اصفهانی از آرزوهای بانو همایونی است که به زودی توسط حضرت آیت‌الله مقتدایی، مدیر حوزه علمیه قم انجام می‌شود که این می‌تواند نوعی قدردانی از این خادم قرآن کریم باشد.

وی نحوه آشنایی خود را بانو همایونی را چنین بیان کرد: از ابتدای دهه ۶۰ به عنوان برنامه‌ساز مشغول فعالیت بودم و اولین آشنایی من با ایشان زمانی بود که درباره ویژگی‌های شخصیتی بانو امین اصفهانی با بانو همایونی مصاحبه انجام دادم که دریافتیم ایشان به حق از بزرگترین شاگردان بانو مجتهده امین هستند و با نقطه نظرات ایشان آشنا شدم و به دلیل این‌که همسر من نیز از شاگردان این خادم قرآن کریم است، آشنایی من با ایشان مضاعف شد.

مدیرکل صدا و سیمای استان اصفهان در پایان تصریح کرد: ایشان شخصیت بی‌نظیری دارد و کارهای بزرگ و مؤثری انجام داد. به عنوان یک الگویی می‌تواند برای بانوان مورد استفاده قرار گیرد. ایشان دارای عزم و اراده و تیزبینی‌های قوی هستند و در مباحث حکمت الهی بسیار متبحرند و هنوز عده زیادی از بانوان مشتاقانه در کلاس‌های ایشان حضور دارند.

«علی کلباسی»، مدیرکل صدا و سیمای استان اصفهان بر این باور است که فرهیختگان جامعه و از جمله خادمان قرآن کریم خواسته‌های وسیعی دارند و افق‌های بسیار بلندی در ذهنشان است که تحقق خواسته‌های آن‌ها می‌تواند بهترین قدردانی از مقام شامخ‌شان باشد.

«علی کلباسی»، مدیرکل صدا و سیمای استان اصفهان، با بیان این مطلب گفت: ایشان یکی از میرزترین شاگردان مرحوم بانو مجتهده امین اصفهانی هستند و با ایشان بسیار مأنوس بودند و بهره‌های فراوانی از این بانوی فاضله و عالمه بردند.

وی ادامه داد: در زمان رژیم گذشته که فعالیت بانوان در عرصه‌های دینی و قرآنی امری بسیار مشکل بود، ایشان موفق به ورود به دانشگاه شد و مباحث مطرح شده در حوزه علمیه را همزمان با ورود به دروس کلاسیک دانشگاهی دنبال می‌کرد سپس در آموزش و پرورش به فعالیت مشغول شد. کلباسی با اشاره به همت و مدیریت بی‌نظیر بانو همایونی در اداره مکتب فاطمه (س)، گفت: بسیاری از بانوان اصفهانی افتخار شاگردی در محضر وی را داشتند و چه در زمان رژیم طاغوت و حتی پس از پیروزی انقلاب اسلامی کارهای زیادی را انجام داد.

مدیرکل صدا و سیمای استان اصفهان بیان کرد: معرفی این خادم قرآن کریم می‌تواند در روحیه بانوان و ایجاد اعتماد به نفس در آن‌ها برای شروع و یا ادامه مسیر، مؤثر باشد تا بانوان بدانند که چنین افرادی هستند که با وجود مشکلات فراوان، دست از تلاش در راه رسیدن به اهدافشان بر نداشتند؛ به طور حتم معرفی چنین افرادی منشأ اثر در جامعه خواهد بود.

وی ادامه داد: خوشبختانه در نظام جمهوری اسلامی ایران، برای

مسئول ستاد نماز جمعه اصفهان: شناخت بانو «همایونی» اعتماد به نفس را در دختران بالا می‌برد

مسئول ستاد نماز جمعه اصفهان با تأکید بر لزوم معرفی فعالان، خادمان و مفسران قرآن به جوانان، گفت: معرفی بانوانی مانند بانو همایونی باعث احساس هویت و ارتقاء روحیه اعتماد به نفس در دختران می‌شود و از این طریق جوانان می‌توانند الگوی مناسب خود را بیابند.

حجت‌الاسلام و المسلمین «سیدحسین هاشمی» مسئول ستاد نماز جمعه اصفهان، ضمن بیان این مطلب در مورد اهمیت تحلیل از خادمان و فعالان قرآنی گفت: همه می‌دانیم که در شرایط خاص فرهنگی، سیاسی و در شرایطی که دشمن علیه ادیان الهی در حال فعالیت است، باید به قرآن بیش از پیش توجه کنیم و تمسک بجویم. وی افزود: برای در امان ماندن از فتنه‌هایی که دشمن در هر زمانی علیه ادیان، خصوصاً علیه اسلام ایجاد می‌کند، باید به قرآن پناه برد. قرآن بهترین کتابی است که از آن می‌توان نسخه‌های شفابخشی برای بیماری‌ها و فتنه‌هایی که دشمن ایجاد می‌کند، یافت و این در سفارش نبی مکرم اسلام (ص) بارها به اشکال مختلف تکرار شده است که زمانی که فتنه‌ها به اشکال مختلف به شما روی می‌آورد «فعلیکم بالقرآن».

هاشمی تأکید کرد: آن چیزی که نبی مکرم سفارش کردند و نسخه شفابخشی که برای بشریت و جوامع بشری در مواقع تهاجم (همان تهاجم فرهنگی که مقام معظم رهبری و شخصیت‌ها و مسئولان دیگر تأکید دارند) وجود دارد، قرآن مجید است که با الهام و استفاده از او باید با تهاجمات و فتنه‌های عصر مقابله کرد. اگر بتوانیم کتاب آسمانی مان را به جامعه اسلامی و به نسل جوان خوب آموزش بدهیم که در این امر نه فقط آموزش قرائت، تجوید و حفظ قرآن بلکه موضوعاتی که در قرآن است باید تشریح شود، بسیار مهم و خوب است.

این فعال جوزوی اظهار کرد: در جلسات فرهنگی، دانشگاه‌ها و حوزه‌ها قرآن و مفاهیم آن تشریح شود، طبیعی است که بهترین راه

مقابله و مبارزه با تهاجماتی که به ادیان الهی می‌شود، عمل به آیات قرآن است که خداوند فرستاده است، یعنی امروزه دشمن با تهاجم خود در صدد است جامعه را به فساد بکشانند و این چیز تازه‌ای غیر از آن چیزی که در گذشته دشمنان انجام می‌دادند نیست، بلکه شکل و رنگش عوض شده است. تهاجم علیه تو حید، نبوت، معاد و مهدویت در طول تاریخ به اشکال مختلف وجود داشته است و بهترین راهی که می‌توانیم از کانال آن با تهاجم‌ها مقابله کنیم «فعلیکم بالقرآن» است و هر چقدر بیشتر قرآن در زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی و حکومتی نقش پیدا کند طبیعی است که در مقابله با تهاجم دشمن موفق‌تر خواهیم بود.

هاشمی در ادامه سخنانش تصریح کرد: افرادی که در رابطه با قرآن و ترویج فرهنگ آن در تلاش هستند بدانند که بیشترین اجر را در پیشگاه خداوند خواهند داشت و برای معرفی قرآن در جوامع نیاز است که از خادمان و فعالان و مفسران و مبلغان قرآن و اساتید قرآن در جمعیت آقایان و بانوان به شکل خوب تحلیل شود و این شخصیت‌های قرآنی معرفی شوند، چون قرآن بدون مفسر و مبین قابل استفاده نیست، صرفاً همان بُعد قرائت آن استفاده می‌شود، اما آن چیزی که می‌تواند بیماری‌های جامعه و افراد را شفا دهد مفاهیم قرآن و تبیین و تفسیر قرآن است، در اینجا به طور قطع به اساتید و خادمان قرآن احتیاج پیدا می‌کنیم که شما در همین راستا دارید تلاش می‌کنید.

مسئول ستاد نماز جمعه اصفهان تصریح کرد: شخصیت‌های گمنامی در میان بانوان و آقایان هستند، که اگر بین مردم معرفی شوند آنقدر نورانیت قرآن و انسان‌های قرآنی جذاب است که خود مردم به سراغ این اساتید می‌روند، متأسفانه همه این تلاش‌گران عرصه قرآن معرفی نشدند و توانایی‌ها، محسنات و ویژگی‌هایشان بیان نشده است. گاهی اوقات یک استاد قرآنی در یک محله و شهری زندگی می‌کند و تنها خواص از حضور آن‌ها اطلاع دارند، اگر جوان‌ها مطلع شوند که در شهر، منطقه و استان آن‌ها اساتید قرآنی با آن ویژگی‌های گسترده حضور دارند، خود به خود جوان‌ها به سمت آن‌ها خواهند رفت و این کار بزرگی است که شما دارید انجام می‌دهید.

وی در ادامه سخنانش معرفی بانو همایونی را ناکافی دانست و تأکید کرد: در استان اصفهان هم اساتید برجسته علوم قرآن حوزوی و غیر حوزوی حضور دارند که کاملاً معرفی نشدند و بانو همایونی از جمله این افراد است که بنده به همان اندازه‌ای که از بزرگان شنیدم و افرادی که با وی ارتباط علمی داشتند، ایشان از شاگردان میرزا بانو مجتهده امین است. بانوی سیدهای که در علوم مختلف اطلاعاتش در سطح بالایی است، بانو همایونی هم مجتهده هستند و کتاب‌های متعددی در رشته‌های مختلف نوشتند. در رشته‌های مختلف قرآن، اصول، عقاید و تفسیر که آن چنان در دسترس همگان نیست و شاید اکنون در استان اصفهان افرادی که مدت‌ها هم در حوزه فعالیت دارند، وی را نشناسند.

حجت‌الاسلام هاشمی افزود: بانو مجتهده امین و بانو همایونی و شخصیت‌های دیگر قرآنی گاهی در خود حوزه‌ها هم غریب هستند و در حوزه‌ها آن‌گونه که بایسته و شایسته است شناخته نشدند، این‌را از این جهت عرض می‌کنم که در حوزه‌ها و دانشگاه‌ها از قرآن و

فعالان، خادمان و مفسران قرآن باید بیش از بقیه شخصیت‌های علمی در فقه، اصول، کلام، حکمت و... تجلیل شود، این قدر که اساتید اصول، فلسفه، فقه و... مطرح می‌شوند، اساتید قرآنی شناخته نمی‌شوند و این آفتی است که دشمن هم از این نقطه وارد شده است. ما بهترین نسخه شفا بخش همه دردها را داریم و می‌توانیم بدون تردید و بدون این‌که شبه‌های در آن باشد، به جامعه بشری ارائه کنیم که همان قرآن مجید است.

وی در پاسخ به این سوال که وظیفه مسئولان فرهنگی و دینی برای معرفی این افراد چیست؟ گفت: اولاً برای این‌که حکومت ما یک حکومت دینی است باید در ترویج قرآن به قرائت قرآن اکتفا نشود، از هیئت دولت تا سطح دانشگاه‌ها و حوزه در شروع جلسات فقط قرآن تلاوت می‌شود، چه بهتر است در این محافل فرازی از تفسیر قرآن را حتی در زمان ۱۰ دقیقه متناسب با موضوع جلسه بیان شود، با قرائت قرآن فقط از قرائت آن لذت بهره می‌بریم، اما محتوای آن را متوجه نمی‌شویم. خوب است به تناسب جلسه نکات علمی قرآن بیان شود و در مدت ۱۰ دقیقه تفسیر توسط مفسران قرآن بیان شود، اگر این چنین شد بقیه مردم هم توجه پیدا می‌کنند.

هاشمی افزود: «الناس علی دین ملوکهم» مردم همیشه چشمشان به دست دولتمردان و بزرگان حکومتشان است، اگر ببینند که در جلسات و همایش‌های مختلف موضوعات قرآنی به تناسب جلسه به صورت تفسیر علمی توسط مفسران برجسته بیان می‌شود، آن‌ها هم رجوع می‌کنند، اگر جلسات ویژه بانوان است از بانوان متخصص در این عرصه مانند بانو همایونی استفاده شود که با این کار هم حضار از فعالیت علمی آن‌ها مطلع می‌شوند که این یک راه برای معرفی فعالان و خادمان و مفسران قرآن است و هم مطالب و

اصول عقاید، فقه و... بازگوشود.

مسئول ستاد نماز جمعه اصفهان در ادامه سخنانش معرفی اندیشه این بانوان را مهم دانست و تصریح کرد: بانو همایونی در ابعاد مختلف کتاب و سخنرانی داشته است. اما حق مطلب این است که وی به طور کامل معرفی نشده است. وی در دوره طاغوت تربیت شده است، امروز اگر در جمهوری اسلامی بانویی باسواد و محجبه است و درباره مسائل دینی سخنرانی می‌کند، اگرچه خوب و مفید است، اما بسترش فراهم بوده است، اما بانو همایونی در فضای طاغوت رشد یافت و تربیت دینی و اسلامی پیدا کرد، این افراد باید به جامعه خواهران معرفی شوند.

این فعال حوزوی اظهار کرد: بانو همایونی دارای معرفت والایی نسبت به قرآن و دین بودند که در زمان طاغوت مجتهد شده است، هرچه از نظر رشد علمی و فقاہت و ارزش‌های دینی و مسائل حوزوی دارد قبل از انقلاب بوده است. در آن زمان به بیراهه نرفتند و چنین تربیت یافتند. معرفی این‌ها به جامعه بشری و خصوصاً جامعه بانوان هویت زنان رایه خودشان برمی‌گرداند، بانو مجتهده امین و بانو همایونی و دیگر بانوان قرآنی حضرت فاطمه (س) را الگوی خود قرار دادند که توانستند به این مقام برسند.

حجت‌الاسلام هاشمی در پایان تأکید کرد: اگر زنان ایرانی بخواهند از میان خود الگو و نمونه‌ای را معرفی کنند باید بانو مجتهده امین و بانو همایونی را معرفی کنند که مقام معظم رهبری به عظمت از آن‌ها یاد کرده است و اگر بخواهیم فرهنگ قرآنی در جامعه پیاده شود باید شخصیت‌های برجسته قرآنی را به جامعه معرفی کنیم تا جوان‌ها جذب آنان شوند، بی‌هویتی باعث شده که جوانان به بیراهه بروند، اگر دختران جوان بانو همایونی را خوب درک کنند، آن وقت او را به عنوان الگو انتخاب می‌کنند.

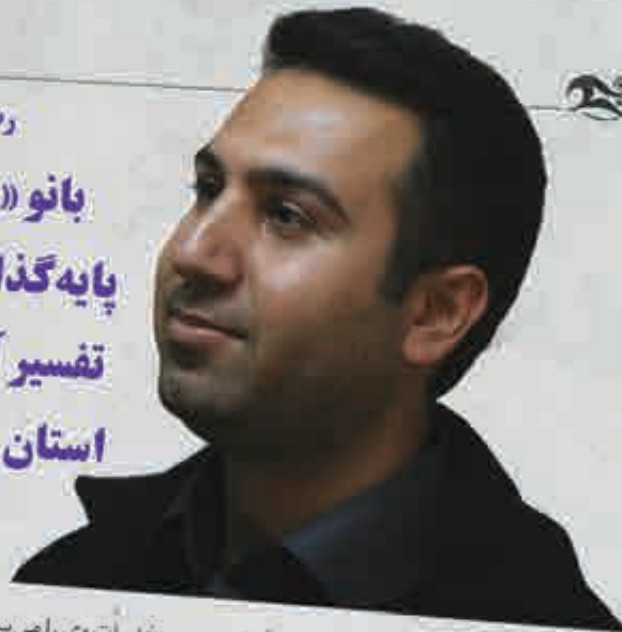
تفسیری که مفسر بیان می‌کند، مورد استفاده حضار قرار می‌گیرد. بهترین راه این است که قرآن را فراتر از قرائت قرآن در جلسات اداری و همایش‌ها، مدارس، دانشگاه‌ها و حوزه‌ها اجرا کنیم که توجه ایجاد شود.

این محقق و مدرس حوزه در ادامه سخنانش تصریح کرد: تأثیر فعالان و خادمان قرآن همانند بانو همایونی بر بانوان فعال حوزه دینی و قرآنی بسیار خوب بوده است، البته این خوب بودن نسبی است، یعنی حق مطلب ادا نشده است. بانو همایونی همواره مشغول تحقیق و تدریس بوده و معمولاً این افراد سعی در مشهور شدن و معرفی خود ندارند. باید مسئولان این کار را به عهده بگیرند و جوان‌ها را به دیدارش ببرند که این کار انجام می‌شود و از مباحث ایشان استفاده کنند و او را الگوی خود قرار دهند. این پیرشانی که از نظر فرهنگی در میان جوانان و بانوان جامعه وجود دارد و از نظر حجاب و عفت عمومی به سمتی می‌روند که باید واقعاً احساس خطر کرد به خاطر این است که این شخصیت‌های علمی برجسته معرفی نشدند.

حجت‌الاسلام هاشمی تأکید کرد: امثال بانو همایونی وقتی که در همیشگی معرفی شوند و از مطالب علمی آن‌ها برای جوان‌ها استفاده شود خود به خود حضور فیزیکی این بانو و امثال وی و بیان معارفی از قرآن و اهل بیت (ع) برای بانوان، بانوان را متوجه دین و ارزش‌های دینی می‌کند، و خود بانو همایونی برای استان اصفهان برکات زیادی داشته است، اما شاید ۱۰ درصد وجود این زن در این استان استفاده شده است و حیف است که اکنون در سن کهولت و بازنشستگی ایشان معرفی شود. البته باز هم فرصت داریم، اکنون بانو مجتهده امین در جمع مردم نیست و در حسرت هستیم، بنابراین باید از بانو همایونی بیش از این‌ها استفاده کنیم و کتاب‌ها و مباحث مختلف علمی وی در مورد حجاب،

رضا فتوح:

بانو «همایونی» پایه‌گذار کلاس‌های تفسیر آکادمیک در استان اصفهان است

خدمات وی را می‌ستایند و کارهایش در این حوزه بسیار مثبت بوده است و هنوز هم جلسات خصوصی دارند.

فتوح در ادامه سخنانش همت بانو همایونی را ستود و اظهار کرد: با توجه به این‌که اکنون بانو همایونی در دوران کهنولت سن به سر می‌برد، هنوز مشتاقان فراوانی برای کلاس‌هایش وجود دارد و دوست دارند که موضوعات دینی و قرآنی، تفسیر و اخلاق را از زبان او بشنوند.

وی بانو همایونی و همه خادمان و فعالان قرآنی را در جامعه گم‌نام دانست و تأکید کرد: با وجود همه آشنایی و ارادت مردم اصفهان به بانو همایونی معتمد که هنوز شخصیت بانو همایونی گم‌نام و ناشناخته است و همتی را می‌طلبد که از طریق رسانه‌ها، مطبوعات و خبرگزاری‌ها در مورد شخصیت وی تولید محتوا کنند و وی و دیگر خادمان قرآن را به جامعه بشناسانند.

فتوح تصریح کرد: علاقه‌مندان و جوانان و افرادی که بخواهند راه بانو همایونی را طی کنند

مدیر روابط عمومی مؤسسه مهد قرآن کریم و ولایت استان اصفهان با تأکید بر نقش بانو همایونی و اثرگذاری او بر ترویج فرهنگ قرآنی گفت: همه کسانی که در حوزه تفسیر قرآن کار می‌کنند شناختی از بانو همایونی دارند چرا که وی پایه‌گذار کلاس‌های تفسیر آکادمیک در اصفهان است.

رضا فتوح، مدیر روابط عمومی مؤسسه مهد قرآن کریم و ولایت استان اصفهان، ضمن بیان این مطلب در مورد بانو همایونی گفت: همه کسانی که در حوزه تفسیر قرآن کار می‌کنند شناختی از بانو همایونی دارند چرا که وی بانوی برجسته‌ای است و اولین شاگرد بانو مجتهده امین به حساب می‌آید که در حوزه تفسیر و علوم قرآن کتاب‌های مختلفی دارد.

وی افزود: بانو همایونی پایه‌گذار کلاس‌های تفسیر در اصفهان است، اکثر بزرگانی که در اصفهان هستند از او به نیکی یاد می‌کنند و تدریس و تأسیس مکتب فاطمه (س) و دیگر

باید بدانند که وی در چه شرایطی و با تحمل چه سختی‌هایی به این موقعیت علمی دست پیدا کرده است، هم دوره‌های‌ها و اساتید وی چه کسانی بودند و شاگردانی که بانو همایونی تربیت کرد به کجاها رسیدند و جایگاهشان در چه حدی است و برای خود، خانواده و جامعه‌شان چقدر مفید است.

مدیر روابط عمومی مؤسسه مهد قرآن کریم و ولایت استان اصفهان در مورد اثرگذاری و نقش بانو همایونی در عرصه ترویج قرآن گفت: بانو همایونی تاکنون توانسته که حوزه بحث تفسیر قرآن را گسترده و فعال کند، تاثیرگذاری که بانو همایونی در بحث‌های کلام هم مهم است، همچنین روابطی که با شاگردان خود داشت می‌تواند الگویی برای دیگران باشد، از لحاظ بحث آموزشی خیلی مؤثر است که رابطه خوب شاگرد و استاد مطرح شود، بانو همایونی به صورت دوستانه با شاگردان خود برخورد می‌کرد و شاگردانش را تکریم می‌کرد.

وی با تأکید بر این که کارهایی که برای معرفی بانو همایونی انجام گرفته کافی نبوده است، اظهار کرد: کارهایی که برای معرفی بانو همایونی به اقشار مختلف جامعه انجام گرفته خوب بوده، اما کافی نبوده است، به نظرم می‌طلبید که از طرق مختلف مثلاً با تهیه مستندی از زندگی بانو همایونی بتوان که این معرفی را انجام داد، همچنین می‌توان زندگی‌نامه‌ای از فعالان و خادمان قرآنی تهیه شود و به صورت‌های مختلف در اختیار مردم قرار گیرد.

فتوح در ادامه سخنانش معرفی بانو همایونی به اقشار مختلف جامعه خصوصاً بانوان را ضروری دانست و تأکید کرد: معرفی بانو همایونی به اقشار مختلف جامعه به ویژه بانوان ضروری است، وی در عرصه بانوان و نقش آن‌ها و احیای هویت آن‌ها خیلی تلاش کرد. در مطبوعات مختلف هم می‌توان بانو همایونی و دیگر خادمان

قرآن را معرفی کرد. بیشترین انعکاسی که می‌توان داد در حوزه بحث آموزش و پرورش است که می‌توان از طریق آن به شاگردان از سنین پایین چنین شخصیت‌هایی را معرفی کرد که این کودکان و نوجوانان بتوانند این ویژگی‌های این شخصیت‌ها را متجلی کنند و گسترش دهند.

مدیر روابط عمومی مؤسسه مهد قرآن کریم و ولایت استان اصفهان تصریح کرد: همچنین در قالب پرورش و جزوه و کتاب‌هایی می‌توان زندگی‌نامه و بخش‌هایی از زندگی و فعالیت خادمان قرآن را معرفی کرد که از طریق مراکز قرآنی در سطح کشور توزیع شود و همه قرآن‌آموزان با این فعالان قرآنی آشنا شوند و جایگاه خاص آن‌ها را درک کنند.

وی در مورد بهترین راه تکریم از خادمان و فعالان قرآنی گفت: بهترین راه تکریم از خادمان قرآنی و بانو همایونی این است که آثارشان گردآوری و چاپ و معرفی شود تا مورد استفاده قرار گیرد، این بهترین کار است که خودشان هم راضی هستند که در واقع این تکریمی است که بیشتر از تقدیرنامه، همایش بزرگداشت و ... می‌تواند تأثیرگذار باشد.

فتوح در پایان سخنانش در مورد شخصیت بانو همایونی تأکید کرد: بانو همایونی خیلی راحت و خودمآنی با همه برخورد می‌کند، حتی کسی را که برای اولین بار می‌بیند به طوری با او برخورد می‌کند که گویی یکی از افراد خانواده‌اش است و خیلی راحت با شاگردان خود برخورد می‌کند و شاگردان خود را برای تدریس به منزل خود دعوت می‌کند و به شاگردان در حد مهمان برخورد و پذیرایی می‌کند و با توجه به شرایط سنی خود به این مسائل بی‌تفاوت نیست و خیلی حضور ذهن خوبی دارد و نسبت به مسائل روز مسلط است و اخبار و حوادث روز را پیگیری می‌کند.

اسماعیل دست افکن: تکریم خادمان قرآن در زمان حیاتشان سفارشی مقام معظم رهبری است

مسئول روابط عمومی دفتر نماینده ولی فقیه در استان اصفهان با تأکید بر اهمیت تجلیل و تکریم از فعالان و خادمان قرآن، گفت: تجلیل و تکریم از فعالان و خادمان قرآن در زمان حیات آن‌ها بی‌گیری و انجام دستورات مقام معظم رهبری است.

حجت‌الاسلام و المسلمین «اسماعیل دست‌افکن»، مسئول روابط عمومی دفتر نماینده ولی فقیه در استان اصفهان و دبیر اجرایی هیأت بین‌سلسله‌ای غدیر این استان، ضمن بیان این مطلب در مورد ضرورت تجلیل و تکریم از خادمان و فعالان عرصه قرآن و دین گفت: معتقدم که خادمان و فعالان قرآن و دین متأسفانه در زمان حیات خود مورد تکریم قرار نمی‌گیرند، البته اجرای فرمایشات مقام معظم رهبری و مراجع و علمای دیگر باعث شده که اخیراً در زمان حیات این افراد از آن‌ها تجلیل و تکریم می‌شود.

وی افزود: این تجلیل و تکریم الگویی برای جوانان می‌شود که با زندگی، اهداف و تلاقی‌های خادمان قرآن آشنا شوند، لسل جوان با دیدن این افراد متوجه می‌شود که برای انجام کارهای بزرگ نیازی به داشتن امکانات و موقعیت خاصی نیست و با تلاش و کوشش می‌توان به اهداف بزرگ رسید و این انگیزه‌ای می‌شود که خود در این مسیر گام بردارند.

این مدرس حوزه و دانشگاه تصریح کرد: وقتی که فعالان و خادمان قرآنی بازگشته شدند و با همانند بانو همایونی تدریس را از ما می‌کنند و به علت کمبودت‌سن دیگر قادر به انجام فعالیت‌های علمی و آموزشی نیستند، قدری انجام کار تجلیل و تکریم دیگر دیر است، ولی اگر به دنبال افراد فعال در عرصه‌های مختلف که خدماتی را برای کشور ارائه دادند، برویم و سعی در معرفی و تجلیل از آن‌ها داشته باشیم، بسیار مفید است.

وی با تأکید بر این که تکریم و تجلیل از بزرگان ضروری است، اظهار کرد: تکریم و تجلیل از بزرگان ضروری است، خصوصاً بزرگان و خادمان قرآنی، هر چقدر بیشتر بتوانیم در رابطه با قرآن و قرآن‌پژوهان کار کنیم و این افراد را به نسل جوان معرفی کنیم بسیار خوبی است و عامل و انگیزه‌ای برای زود جوانان به این عرصه می‌شود، البته این تأکید

هم وجود دارد که در زمان حیات این افراد هم این تجلیل و تکریم انجام شود.

مسئول روابط عمومی دفتر تبلیغاتی ولی فقیه در استان اصفهان در ادامه سخنانش گفت: وقتی که کسی مانند بانو همایونی و یا افراد دیگر يك عمر با قرآن همراه بوده و در علوم قرآن و با در بخش‌های دیگر فعالیت داشته است، بركات فراوانی در انتقال فعالیت‌ها و اندیشه‌هایشان وجود دارد که می‌تواند در جهت‌دهی افکار عمومی جامعه به سوی قرآن و دین مؤثر باشد، اگر تجلیل و تکریم انجام شود بزرگانی هم شامل جامعه می‌شود و خصوصاً نسل جوان هم به این امور روی می‌آورند.

وی تأکید کرد: در معرفی کارهای خوب مانند فعالیت‌های قرآنی باید تبلیغات گسترده‌ای انجام شود، اکنون فعالیت‌های قرآنی در کشور توسط سازمان‌های مختلف انجام می‌شود، اما باز هم کم است و جا دارد که روی این گونه فعالیت‌ها کار کنیم، هر چقدر بر روی قرآن و

دنبال این افراد بروند و آن‌ها را برای نسل جوان معرفی کنند تا رمز موفقیت آن‌ها بیابان شود تا جوانان آنان را به عنوان الگو برگزینند. وی در ادامه سخنانش ساخت فیلم‌های مستند از زندگی این افراد را هم مهم خواند و افزود: اگر فیلم‌های مستندی از زندگی خادمان قرآن ساخته شود و با بخش‌هایی از زندگی و با زندگی نامه این افراد در کتاب‌های درسی دانش‌آموزان بیاید تا آن‌ها افراد بزرگ و برگزیده کشور را ببینند، بسیار مؤثر است. مردم نشسته حقایق هستند، این افراد هم به دنبال حقایق رفته و رحمت بسیار در این امر کشیده‌اند. اگر این گونه اقدامات برای شناساندن و معرفی شدن انجام شود بسیار مفید است.

دبیر اجرایی بنیاد بین‌المللی غدیر در استان اصفهان در مورد بانو همایونی اظهار کرد: تا آن حدی که بنده بانو همایونی را می‌شناسم، بانو همایونی جاذبه زیادی برای جذب دختران به مسائل روز، حجاب و ... داشت. بسیاری از مسائل می‌تواند از زبان افراد مختلف برای بانوان بیان شود، اما اگر از طرف خود بانوان برای دیگران بیان شود، خیلی مفید و پرفایده است. این است که معتمد بانو همایونی و امثال ایشان برای بانوان به ویژه بانوان استان اصفهان خوب کار کردند و الحمدلله برکات این کار را در سطح استان دیدیم.

وی افزود: محاسن روضه در گذشته به صورت مشترک میان آقایان و بانوان برگزار می‌شد، اما اکنون جلسات بی‌در پی ویژه بانوان به مناسبت‌های مختلف برگزار می‌شود. احساس می‌کنم این جلسات اثرات زیادی بر روی زندگی بانوان و دختران جوان دارد. از جمله کلاس‌های مسیری که بانو همایونی و شاگردانش دارند، اثرات مفیدی بر روی زندگی آن‌ها و خانواده‌هایشان داشته است.

حجت‌الاسلام دست‌افکن در پایان گفت: بانو محجته‌اسن (استاد خانم همایونی) کتاب تفسیری نوشته است که اگر کسی بخواهد این تفسیر را بخواند، این قدر حقایق قرآنی، معاد، توحید و ... به صورت جذاب در آن آمده است که واقعاً انسان شگفت‌زده می‌شود. خیلی کم اتفاق می‌افتد که بانوان به درجه اجتهاد برسند و صاحب نظر باشند که بانو محجته‌اسن موفق به اخذ درجه اجتهاد شد که شاگردان بزرگی مانند بانو همایونی را تحویل اجتماع دادند.

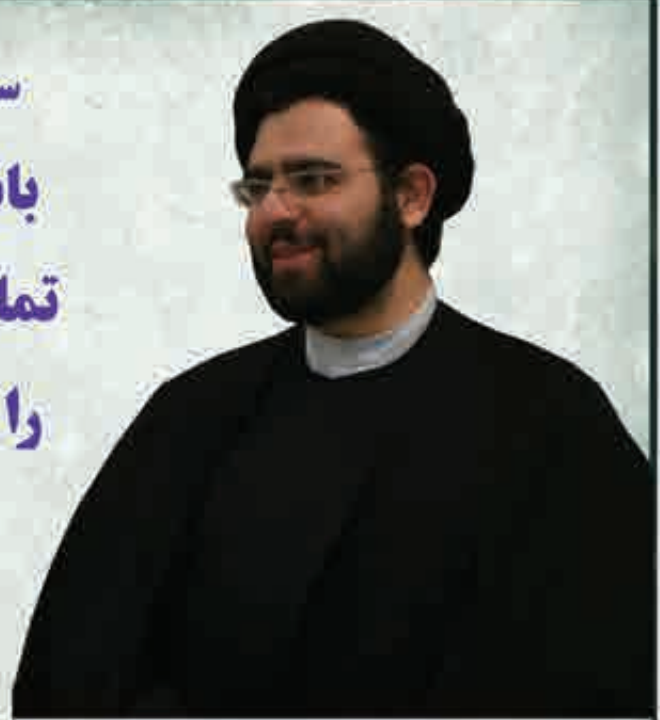
تفسیر کار کنیم، قابلیت وجود دارد. اکنون نه تنها جامعه بلکه دنیا نشسته قرآن است چرا که هر مشکل و دردی که انسان داشته باشد دواي آن در قرآن وجود دارد. اگر قرآن را با تدبیر و تفکر بخوانیم، جواب مشکلات خودمان را از آن می‌گیریم.

وی در مورد وظیفه مسئولان در مورد تحلیل و تکریم از این فعالان و خادمان قرآنی گفت: فعالان و خادمان قرآنی باید شناخته شده شوند که البته شناخته شده و مشهور هستند. تأکید می‌کنم که این افراد در سطح کشور و جهان باید بیشتر شناسانده شوند. مسئولان فرهنگی باید همت کنند تا این افراد را در صدا و سیما و رسانه‌های دیگر معرفی کنند.

دست‌افکن تصریح کرد: افرادی مانند بانو همایونی و شخصیت‌های دیگر که فعالیت‌های مختلفی در امور قرآنی داشتند شاید از این تحلیل و تکریم راضی نباشند که در سطح صدا و سیما و یا جاهای دیگر معرفی شوند، ولی وظیفه مسئولان فرهنگی است که به

سید ایمان مصلحی:
بانو «همایونی»
تمام زندگی خود
را صرف تحصیل
علم کرد

این‌گونه نبود. به هر حال تقریباً می‌توان گفت که بانو همایونی زندگی خود را فدای تحصیل علم کرد. وی افزود: ویژگی دیگر بانو همایونی این است که وی شاگرد مفید و مؤثر بانو مجتهده امین بوده است. شاگرد خوب بودن از ویژگی‌هایی است که اگر کسی این ویژگی را داشته باشد نیمی از راه تحصیل را رفته است. بانو همایونی شاگرد بسیار خوبی برای بانو مجتهده امین بود. چون بانو مجتهده امین جلساتی داشت و بانوان زیادی در درس‌هایش شرکت می‌کردند، اما این‌که یک نفر این قدر از بانو امین استفاده علمی کند مهم است. بانو امین شاگردان مختلفی داشت و علمای مختلفی به منزلت می‌آمدند و از کلاس‌های درسش استفاده می‌کردند.

مصلحی در ادامه سخنانش اظهار کرد: بانو مجتهده امین غیر از این‌که اولین بانوی مجتهده بود، سطح علمی و عرفانش هم خیلی بالا بود و علمای طراز اولی از بانو امین اجازه اجتهاد و روایت دارند. بنابراین شاگرد

مسئول مرکز قرآن ثامن الائمه (ع) اصفهان یا ناکید بر ویژگی‌های عشق به تحصیل و اهل بیت (ع) گفت: از ابتدای زندگی عشق به علم و فراگیری دانش تمام زندگی بانو همایونی را تحت الشعاع قرار داده بود. به هر حال می‌توان گفت که بانو همایونی تمام زندگی خود را صرف تحصیل علم کرد.

حجت‌الاسلام و المسلمین سید ایمان مصلحی، مسئول مرکز قرآن ثامن الائمه (ع) شعبه زینبیه اصفهان، ضمن بیان این مطلب در مورد میزان و نحوه آشنایی خود با بانو همایونی گفت: یکی از ویژگی‌های مهم بانو همایونی، عشق به علم و تحصیل آن است، از اول زندگی عشق به علم و فراگیری دانش تمام زندگی بانو همایونی را تحت الشعاع قرار داده بود. حتی بحث ازدواجشان و جزئی‌ترین مسائل زندگی‌اش را طوری تنظیم می‌کرد که حتماً تحصیل ادامه پیدا کند و این در شرایطی است که سطح فرهنگ جامعه در آن زمان

همایونی به این مسائل دارد، بحث عشق و محبت به اهل بیت (ع) محوریتی در تحقیقات و تألیفاتش دارد که می‌توان گفت عشق ذوی القربی که کتاب بسیار زیبا و خیلی دقیق و گویایی است در این زمینه، به نظر این حقیر که البته در این حد نیستم می‌توان گفت که یکی از مهم‌ترین تألیفات بانو همایونی است که خیلی کاربرد دارد. معارف اسلامی که در عشق به ذوی القربی و محبت و مؤدت آن‌ها به عنوان مزد رسالت پیامبر (ص) خداوند اعلام می‌کند. خوب در این مورد انسان باید تلاش کند که وظیفه خود را نسبت به این امر بداند و این امر قابل توجهی است که بانو همایونی تحقیقات مفصلی و جداگانه‌ای در این زمینه دارد.

حجت‌الاسلام مصلحی در مورد چگونگی آشنایی خود با بانو همایونی گفت: بنده به خاطر این‌که در حوزه علمیه هستم و بانو همایونی تنها شاگرد زنده بانو مجتهده امین است، از دور با ایشان آشنایی داشتم، ولی به جهت این‌که بانو همایونی در منزلت تنها زندگی می‌کند، چند نفر از بانوان هستند هم در جلسات سخنرانی بانو همایونی شرکت می‌کنند و هم در منزل به او کمک می‌کنند که یکی از بانوان دختر عموی مادر من است که بیشتر از همه هم با بانو همایونی نزدیک است.

وی تصریح کرد: از این جهت بنده بیشتر در جریان احوالات بانو همایونی قرار گرفتم تا این‌که تصمیم گرفتیم در مؤسسه ثامن الائمه (ع) که هر ساله همایش اساتید قرآن را برگزار می‌کنیم و از اساتید و مربیان ثامن الائمه (ع) تقدیر می‌کنیم و به عنوان تکریم خادمان و پیشکسوتان هم چند نفری را مورد تجلیل قرار می‌دهیم، چون که مسئولیت بخشی از این کار بر عهده من بود، بنده بانو همایونی را معرفی کردم تا از بانو همایونی در ویژه‌برنامه‌ای تجلیل به عمل آید که این‌گونه هم شد. به این خاطر بیشتر خدمت بانو همایونی رسیدم و از نزدیک‌تر با ایشان آشنا شدم.

مفید بودن چنین شخصی مهم است، بعد از درگذشت بانو مجتهده امین، بانو همایونی خیلی خوب توانست نام و یاد ایشان را زنده نگه دارد.

مسئول مرکز قرآن ثامن الائمه (ع) اصفهان تأکید کرد: بانو امین یک پسر بیشتر نداشت و این بانو همایونی است که این رسالت را بر عهده گرفت و پرچمدار نگرهبانی از آثار بانو مجتهده امین و نشر نام و یاد این عالمه بزرگ است. اکنون هم این‌گونه است و بانو همایونی همه چیز را رصد می‌کند که کسی درباره بانو امین چیزی نگوید و ننویسد که با شخصیت او تطبیقی نداشته باشد و یا به کزاف باشد و این موارد هم اتفاق افتاده که بانو همایونی به سرعت جلوی آن‌ها را گرفته است.

مصلحی در ادامه سخنانش در مورد دیگر ویژگی‌های بانو همایونی اظهار کرد: یک ویژگی دیگر بانو همایونی، برکار بودنش است، اکنون که در سن بیش از نود سالگی خیلی پرکار است و یکی، دو سال قبل آخرین اثر خود را نوشته است. بانو همایونی حتی اکنون هم دغدغه تربیت و هدایت بانوان و دختران را دارد و سعی می‌کند که در منزل خود شاگردان خصوصی را راهنمایی کند تا آن‌ها حرف‌های او را به گروه شاگردان خود منتقل کنند. بانو همایونی مصداق ضرب‌المثل «ز دانش دل پیر برنا بود است»^۱

وی در ادامه سخنانش در مورد تألیفات بانو همایونی اظهار کرد: در مورد تألیفات بانو همایونی، بخشی مربوط به شخصیت زن است، چون بانو همایونی نگاه ویژه‌ای به شخصیت و مقام زن دارند و خیلی از مسائلی که در گذشته در مورد بانوان وجود داشت و مورد پایین آمدن شخصیت اجتماعی‌شان بود نراحت بود و سعی تمام در رفع مظلومیت مقام زن داشت و از استفاده ابزاری که از زن در جهان می‌شود، نراحت است و دیدگاه انتقادی نسبت به این مسائل دارد.

این فعال قرآنی تصریح کرد: غیر از حساسیتی که بانو

مدیر مکتب القرآن الکریم اصفهان:

چهره‌های ماندگار قرآنی در

همایش چهره‌های ماندگار معرفی شوند

دارند مهم و هم می‌تواند منشأ اثر باشند.

وی تأکید کرد: سعی ما این است که از همان ابتدای فعالیت کاری‌مان از مراکز حوزه‌های علمیه بانوان استفاده لازم را ببریم و در شروع کار ما در استان اصفهان ریال مربیان قرآنی را از این طیف انتخاب کردیم و بیشتر نیروهایی را به کار گرفتیم که زمینه لازم دینی و مذهبی را داشتند. در جلسات و همایش‌های مختلفی که داشتیم سعی ما بر این بود که افرادی را انتخاب کنیم که در جلسات و همایش‌ها تجارب خود را بازگو کنند تا الگوی دیگران قرار گیرند.

مدیر مؤسسه فرهنگی مکتب القرآن الکریم استان اصفهان تصریح کرد: اکنون روز پنج‌شنبه را صرفاً برای بازآموزی و ارتقای سطح علمی مربیان در نظر گرفته‌ایم که در این امر از اساتید مختلف استفاده کنیم و برای تحقق این اهداف از نیروهایی مشابه بانو همایونی استفاده می‌کنیم که منشأ اثر خیر باشند.

وی افزود: برای شناساندن این فعالان و خادمان قرآنی مثل همین مباحثی که به عنوان چهره ماندگار مطرح است. چهره‌های ماندگار قرآنی را هم می‌توان معرفی کرد و یادنامه‌ای را برای آن‌ها تهیه کرد و در محافل و مجالس به مردم شناسانده شود و در این بخش هم می‌توان فقط بانوان را در نظر گرفت که باعث ایجاد حرکتی در این قشر شود.

سلطانی در مورد ضرورت آشنایی با آثار بانو همایونی پیشنهاد کرد: به مناسبت‌های مختلف مسابقاتی در مراکز فرهنگی مانند وزارت آموزش و پرورش برگزار شود و تألیفات و آثار بانو همایونی مورد مسابقه گذاشته شود و عاملی شود که جوانان این کتاب‌ها را بخوانند و ترغیب شود.

وی افزود: تا آن جایی که بنده اطلاع دارم بانو همایونی از شاگردان بانو مجتهده امین است که زبان زد عام و خاص است و از چهره‌های علمی و معنوی استان و کشور هستند که متأسفانه در کشور و خصوصاً در میان قشر بانوان شناخته شده نیست و ضرورت دارد که وی به عنوان یک چهره موفق و کسی که سال‌ها در امور دینی و مذهبی فعال بوده به مردم معرفی شود. مؤسسه مکتب القرآن الکریم می‌تواند در زمینه حضور بانو همایونی و استفاده از وجود او در محافل مختلفی که داریم فعال باشد و در برنامه‌هایی که برای مربیان قرآنی داریم از وی دعوت به سخنرانی کنیم.

مدیر مؤسسه فرهنگی مکتب القرآن الکریم استان اصفهان با تأکید بر ویژگی‌های اخلاقی بانو همایونی گفت: برای شناساندن فعالان و خادمان قرآنی همانند چهره ماندگار می‌توان چهره‌های ماندگار قرآنی را هم معرفی کرد و یادنامه‌ای را برای آن‌ها تهیه کرد.

«سلطانی» مدیر مؤسسه فرهنگی مکتب القرآن الکریم استان اصفهان و مشاور رئیس سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان، ضمن بیان این مطلب در مورد بهترین راه تکریم از خادمان و فعالان قرآنی گفت: بهترین راه تکریم از خادمان و فعالان قرآنی که عمری را در راه ترویج قرآن گذرانده‌اند، این است که آن‌ها را حمایت کنیم.

وی افزود: متولیان اصلی امور قرآنی که در حوزه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است، تعاریف خاصی در بحث قرآن دارند که در این چارچوب باید بگنجد حمایت از خادمان قرآن را انجام دهند. اگر کسی در مورد فعالیت‌های قرآنی قدم بر می‌دارد، شاید اصلاً مورد نظر مسئولان قرار نگیرد و کمتر از بُعد مالی و حمایتی به او توجه شود، البته جدیداً فکر می‌کنم با تغییراتی که صورت گرفته شرایط بهتر از قبل شده باشد.

مشاور رئیس سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان در مورد تأثیرپذیری بانوان اصفهانی از بانو همایونی گفت: در چارچوب کاری خودم به لحاظ این‌که مربیانی که انتخاب می‌شوند، صرفاً مربیان بانو هستند و با توجه به شرایط خاص روحی و روانی که دارند و نوع ارتباطی که می‌توانند با بچه‌ها ایجاد کنند، امثال بانو همایونی به عنوان یک اسوه و الگویی می‌تواند برای بانوان به ویژه بانوانی که فعالیت‌های دینی و قرآنی

بانو علویه همایونی از نگاه شاکردان

بانو «همایونی» جان شاگردان خود را با قرآن

و ولایت عجین کرد

درباره قرآن کار می‌شد در حاشیه بود و تفسیر قرآن جزو برنامه درسی‌شان نبود، اگر هم وجود داشت به این گونه بود که علما، تفسیر را می‌نوشتند و در برنامه متن درسی‌شان نبود.

این شاگرد بانو همایونی با بیان این‌که بانو مجتهده امین شخصیت استثنائی داشت، اظهار کرد: استثناء در وجود بانو امین بود، چون بنده تخصصی در حالات ایشان داشتم، فرصت‌ها می‌خواهد که شخصیت بانو امین را معرفی کنیم و بشناسیم چون ایشان یک عالم تقریباً گم‌نامی بود که دوست هم نداشتند، ظاهر شوند و به دیگران معرفی شوند. قرآن را بسیار عالمانه، ادیبانه و عارفانه تفسیر می‌کرد و خیلی استثنائی بود، و خیلی عاشقانه شاگردان در کلاس‌هایش شرکت می‌کردند.

قلمکاربان در ادامه سخنانش گفت: در آن زمان که جوان هم بودیم، تقریباً ۵۰۰ نفری در روزهای چهارشنبه در حضور بانو مجتهده به تفسیر ایشان گوش می‌دادند و با توجه به این‌که سطح سواد شاگردان متفاوت بود، اما همه از آن فیض می‌بردند. روز چهارشنبه و جلسات تفسیر بانو مجتهده امین برای ما یک روز طلایی بود، از این کلاس‌ها علاقه‌مند شدم که در رشته معارف تحصیل کنم.

این مدرس حوزه تأکید کرد: در آن زمان، محیط‌های دبیرستان برای دخترهای محجبه و خانواده مذهبی مناسب نبود و این چنین جلساتی بود که ما می‌توانستیم در این رشته‌ها تدریس کنیم و یکی از آقایان به نام «فیروزیان» رحمت کشید و با جمع کردن بانوایی را که محجبه بودند، در منزل خودشان جلسه درسی ایجاد کرد و خودشان اقدام کرد که به این شاگردان ادبیات عرب بیاموزد، این توفیق نصیب بنده شد که خدمت وی برسیم و درس بیاموزم.

وی در ادامه سخنانش بیان این‌که این مطالبی که گفتم مربوط به قبل از سال ۱۳۴۰ بود، تأکید کرد: بعد از این‌که چند سالی خدمت آقای فیروزیان ادبیات عرب را خواندم، در خدمت بانو مجتهده امین بودم و بانو همایونی را شناختم، چون بانو همایونی اولین شاگرد بانوی

یکی از شاگردان برجسته بانو همایونی در معرفی وی گفت: بانو همایونی به دو نفل اکبر و اصغر توجه داشت، همان طوری که ما را با قرآن آشنا کرد جان ما را با ولایت عجین کرد و این حقیقت است که هر کس که می‌خواهد قرآن را بفهمد باید از طریق الممه معصومین (ع) باشد.

«فخر السادات قلمکاربان»، مدرس حوزه و شاگرد بانو همایونی، ضمن بیان این مطلب در مورد آشنایی خود با بانو مجتهده امین و بانو همایونی گفت: از دوران ابتدایی و آغاز دوران تحصیل در خدمت بانو همایونی بودم و تحصیلاتم را پیش وی و دیگر اساتید ادامه دادم و از ابتدای تأسیس مکتب فاطمه (س) مدرس مکتب بودم.

وی افزود: از زمانی که تحصیلات ابتدایی بنده به پایان رسید، با توجه به علاقه‌ای که به علم‌آموزی داشتم و با توجه به فضای آن زمان که نمی‌شد دخترها با حجاب وارد محیط‌های مدرسه شوند و به دنبال تحصیل علم بروند و به جهت این‌که خانواده ما هم خانواده با ایمانی بودند و علاقه‌مند به فهم معانی قرآن و دین بودیم، خدمت بانو مجتهده امین رسیدم و این توفیق را خداوند به من داد تا در خدمت ایشان باشم. این مدرس حوزه در ادامه سخنانش تصریح کرد: در جلسات درسی عمومی که روزهای چهارشنبه برگزار می‌شد خدمت بانو مجتهده امین می‌رسیدم، همچنین در جلسات تفسیر قرآن شرکت می‌کردم، البته در مورد معرفی شخصیت بانو مجتهده امین سال‌ها وقت لازم است و در زمان قبل از انقلاب اسلامی که خفقان حاکم بود، کلاس‌های ایشان جلسات فوق‌العاده‌ای بود که در روزهای چهارشنبه محضر بانو امین می‌رسیدیم و وی تفسیر قرآن را به شکل عالمانه و عارفانه بیان می‌کرد و بسیار استثنائی بود، حتی در هیچ کدام از حوزه‌های ویژه آقایان هم اینچنین جلسه عالمانه‌ای نسبت به قرآن وجود نداشت.

وی تصریح کرد: حوزه‌های بانوان در گذشته به این گستردگی اکنون نبود و تأسیس آن از بانو مجتهده امین شروع شد و حوزه‌های ویژه آقایان هم بیشتر در رشته‌های فقه، اصول و حدیث کار می‌کرد و اگر

ایرانی بود و در تمام معارف و شاخه‌ها در خدمت ایشان حاضر بود.

قلمکزیان افزود: بانو امین وقتی دید که بانو همایونی زمینه مساعدی دارد سعی کرد آن چه از معارف می‌تواند در جان ایشان بریزد که بعدها بنده وی را شناختم و توفیق خدمت به خانم همایونی را پیدا کردم که این‌ها هم مربوط به سال ۱۳۴۰ بود که چند سالی درس خوانده بودیم و بعد بانو همایونی را دیدم. آقای افروزیان کار بسیار مهمی انجام داد، وی کاری کرده بود که اصلاً در آن زمان مرسوم نبود و کلاس‌های درسی در منزل ایجاد کرد که دخترهای متدین و باحجاب بتوانند با معارف اسلامی آشنا شوند و در ابتدا دروس را به صورت عمیق شروع به تدریس کرد که تقریباً مثل کلاس‌های دانشگاه بود.

وی تأکید کرد: خدمت اساتید دیگر آقا هم می‌رسیدیم، اما آن چه که در جان ما بود و آن عشقی که بانو مجتهده امین در ما ایجاد کرده بود، باعث شده بود که در کلاس‌های دیگر غنی نمی‌شدیم، بعد که ما خدمت بانو همایونی رسیدیم، متوجه شدیم که کم‌کرده خود را در حضور این بانو می‌توانیم پیدا کنیم، چون بانو همایونی تقریباً معارف خود را از بانو مجتهده امین گرفته بودند، یک زلاله‌ای و نور و حکمتی در وجود ایشان بود همانند آن که در حدیثی آمده است «علم نوری است که خداوند بر قلب هر کسی که می‌خواهد ایجاد می‌کند، وی همچنین حالتی داشت و وقتی که به خدمت ایشان رسیدم، وی اینها را برای ما جلسه درس گذاشت.

این محقق و مدرس حوزه در ادامه سخنانش

گفت: درس‌های منطلق را نزد اساتید آقا

خوانده بودم، ولی به طور عمیق درس

منطلق، حکمت، اسرار الحکم ملا

هادی سبزواری و

محبوبه البیضاء، ملا محمد

سن فیض کاشانی و

کتاب‌هایی از این

دست‌ها که پر از

معارف بود،

نزد وی

خواندم و بانو همایونی جلسه درس در منزل خود داشت و عمیقاً این درس‌ها را به ما تدریس می‌کرد. شاخصه دیگری که وی داشت این بود که در قرآن یک تبحری داشت که روح ما را با قرآن آشنا و گسترده کرد. وی تصریح کرد: شاگردهایی که در منزل خدمت بانو همایونی می‌رسیدند، علاوه بر درس‌های منطقی، حکمت و ادبیات که می‌دادند، با روح قرآن آشنا می‌شدند و خانم همایونی این حقیقت را به ما فهماند که از هر چه بگذریم سخن دوست خوش‌تر است و سخن دوست را فقط قرآن می‌دانست، نه فقط به این معنا که قرآن را حفظ کنیم و یا معنایش را بدانیم، بلکه اصلاً با قرآن زندگی کنیم.

این مدرس حوزه در مورد ویژگی‌های شخصیتی بانو همایونی گفت: بنده در عرض پنجاه سالی که در خدمت بانو همایونی بودم، استثنائاتی در وجود ایشان دیده‌ام؛ یکی از این استثنائات این بود که وی همواره سعی می‌کرد غالب مطالبی را که در جان و روح خود درک کرده بود، در جان افراد دیگر بریزد.

وی افزود: بانو همایونی ما را با قرآن عجین کرد، همان طور که قرآن می‌فرماید: «لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ» وقتی بانو همایونی لب به قرآن باز می‌کرد و یا احادیث ائمه (ع) را می‌خواند روح این‌ها را متوجه می‌شد. چیزی نبود که بانو همایونی در ظاهر یاد گرفته باشد و بخواند به ظاهر به دیگران یاد دهد، همان طور که با جان خود درک می‌کرد. چون وی در عین حال عارف هم بود با دل و جان به دیگران آموزش می‌داد.

این مدرس حوزه در ادامه سخنانش تصریح کرد: کسانی که درس‌های حوزوی می‌خوانند، در فقه، اصول و احادیث متبحر می‌شوند، ولی کسی که روح عرفان داشته باشد، همان طور که قرآن می‌فرماید: «وَمَنْ يُؤْتَ

قلمکاریان تأکید کرد: اکنون می‌گویند که قرآن را به صحنه آوردند، در واقع بانو همایونی قرآن را به صحنه آورد و ما را با قرآن عجین کرد، زندگی ما طوری شد که در هر شرایطی و در هر موقعیتی از زندگی، آیه‌ای از قرآن به ذهن ما می‌رسید. تقریباً سال‌ها از تاریخ و مکتب و درس‌های حوزوی گذشت تا این که آیت‌الله العظمی جوادی آملی تفسیر را وارد حوزه کردند که تفسیر را در متن حوزه آوردند و مبتکر تفسیر موضوعی هم ایشان بودند، قبل از آن تفسیر موضوعی قرآن اصلاً باب نبود. وی تصریح کرد: بانو همایونی در زمانی که تفسیر موضوعی متداول نبود، روح ما را با تفسیر موضوعی آشنا کرد، یعنی ما هر مطلبی که می‌خواستیم بیان کنیم و توضیحی دهیم و یا یک رویه‌ای را در زندگی مان پیاده کنیم یاد آیه‌ای از قرآن کریم که با این موضوع مناسبت داشت می‌افتادیم.

الحکمة فقد أوتی خیراً کثیراً» بانو همایونی حکمت داشت، یعنی وی واقعاً روح حکیمانه‌ای داشت و در این زمینه‌ها کار کرده بود.

مدیر سابق حوزه علمیه ویژه بانوان خوراسگان افزود: همان طور که خود بانو همایونی گفته بود، غیر از کتاب‌های حکمت، منطقی و فلسفه را هم خوانده بود و با حکمت متعالیه هم آشنا بود، غیر از آن روح بانو همایونی، روحی حکیمانه بود و در عین حال شاگرد شخص عارف و حکیمی مانند بانو مجتهده امین بود. برای شناخت شخصیت بانو مجتهده امین خیلی باید غور و تلاش کرد تا او را شناخت. قلمکاریان در ادامه سخنانش گفت: بانو امین یک شخصیت بسیار استثنائی بود، یعنی موازی و هم‌وزن او می‌توان به علامه طباطبائی و شهید مطهری (ره) اشاره کرد و که وی در عین حال که فقه و فیلسوف بود، در عین حال عارف هم بود. عرفان وی نه این‌که عرفان تحصیلی باشد، بلکه عرفانی بود که جانانش با عرفان عجین شده بود.

وی در مورد تحصیلات خود اظهار کرد: ادبیات، منطقی، حکمت سبزواری، اسرار الحکیم و... را بانو امین و بعد کتاب تفسیر را هم خواندیم و کتاب‌های فقه و اصول (رسائل و مکاسب) را نزد اساتید آقا خواندم. در ادامه درس، تفاسیر قرآن و بررسی مسائل و کتاب‌های حکمت و عرفان را مطالعه کردم و یا نزد اساتید پی‌گیری کردم.

این محقق و مدرس حوزه در ادامه سخنانش گفت: انگیزه تأسیس مکتب ویژه بانوان توسط بانو همایونی در بانو مجتهده امین ایجاد شد، چون وی خیلی دلسوز بانوان بود و همیشه به این موضوع فکر می‌کرد که چرا بانوان به آرزوهای خود نمی‌رسند و نمی‌توانند جایگاه مناسب اجتماعی خود را پیدا کنند. مکتب بانوی ایرانی از سال ۱۳۴۳ تأسیس شد و آن زمان با دوستانم بانو «حکیمیان» چون سابقه علمی در مکتب را داشتیم و از شاگردان اولیه بانو همایونی بودیم، جزو اساتید انتخاب شدیم و ادبیات تدریس می‌کردم، البته بانوان دیگری بودند که دروس دیگر را تدریس می‌کردند.

وی افزود: بعدها دروس اخلاق، تفسیر، نهج البلاغه و سایر درس‌ها را تدریس می‌کردیم، تقریباً بیست سال در آن جابنده استاد بودم و بعد در تربیت معلم و دانشگاه و در حدود هفت سال در حوزه خوراسگان که مؤسس آن آیت‌الله مقتدایی بودند - که اکنون رئیس حوزه علمیه قم هستند - بودم. خوراسگان موقعیت خاصی داشت که خیلی از جهت معارف فقیر بودند و خیلی اصرار داشتند که این چنین حوزه‌ای احداث شود. آیت‌الله مقتدایی چون به دنبال مدیر توانمندی می‌گشتند، بانو همایونی بنده را معرفی کردند.

قلمکاریان در پایان گفت: البته بنده مسئولیت را نپذیرفتم، چون کارهای اجرایی دارای مسئولیت زیادی است، ولی به دستور بانو همایونی مسئولیت را پذیرفتم، وقتی به خوراسگان رفتم دیدم از جهت معنوی خیلی فقیر هستند و واقعاً کسی را می‌خواهند که دلسوزانه در این مسیر قدم بردارد، البته در این زمینه خداوند مرایاری کرد و با جان خود احساس کردم که خداوند قدم به قدم مرایاری می‌کند که در این مدت در آن جا درسی که از بانو همایونی آموخته بودم، یعنی آن چه که خداوند در جانشان ریخته بود را می‌خواستند در جان شاگردان بریزند ما هم سعی کردیم که این کار را انجام دهیم و اکنون این حوزه غنی است.

«همایونی» اصلاح جامعه را در ارتقاء سطح علمی بانوان می‌دانست

«صدیقه‌السادات حکیمیان» از شاگردان زینت‌السادات همایونی با اشاره به این‌که همایونی زندگی خود را برای آگاهی دادن به بانوان صرف کرد، گفت: «همایونی» اصلاح جامعه را در ارتقاء سطح علمی بانوان می‌دانست.

«صدیقه‌السادات حکیمیان» از شاگردان زینت‌السادات همایونی، با بیان مطلب فوق گفت: شخصیت قرآنی خانم همایونی اظهر من الشمس است و از ویژگی‌های اخلاقی ایشان تواضع مثال‌زدنی، حتی در مقابل شاگردانشان است.

وی ادامه داد: ایشان عاشق علم‌آموزی به ویژه کسب علوم دینی است و دوست دارند، این شوق به آموختن را در همه بانوان تسری دهند و در زمان مدیریت مکتب فاطمه (س) - که مدیریت آن چندین سال به عهده ایشان بود - در این راه بسیار تلاش کردند، ایشان معتقد به این امر بودند که بانوان را به وظایف دینی‌شان آگاه سازند و بر این باور هستند که این‌گونه خانم‌ها بهتر بنیان خانواده را حفظ خواهند کرد و تربیت فرزندان را انجام می‌دهند.

حکیمیان با اشاره به این‌که همایونی زندگی خود را برای آگاهی دادن به بانوان صرف کرده و همچنان با وجود کهولت سن در این راه قدم برمی‌دارد، گفت: ایشان همیشه اظهار می‌کنند که خانم‌ها بسیار تلاش کرده و زحمت می‌کشند، اما چون به مسائل شرعی و وظایف خود آشنا نیستند، در کارها اشتباه کرده و به خطا می‌روند و اگر بانوان ارزش واقعی خود را بفهمند و در جهت فراگیری احکامی که مورد نیازشان است، تلاش کنند، کوچکترین عمل آن‌ها در زندگی و در محیط خانه بهبود خواهد بود و حتی در همین کارهای روزمره می‌توانند، به قرب الهی برسند.

وی در ادامه سخن همایونی را درباره جایگاه بانوان در اصلاح جامعه چنین بیان کرد: اگر خانم‌ها با وظایفشان آشنا باشند، آن‌گاه جامعه اصلاح می‌شود، چون همه چیز از خانواده آغاز می‌شود و اگر خانم‌ها وظایف خود را درست اجرا کنند، به طور حتم اجتماع اصلاح می‌شود، چون همه انسان‌ها از خانواده پایه می‌گیرند.

حکیمیان عنوان کرد: اخلاق حسنه و گرمایی که در کلامشان موج می‌زد، جاذبه زیادی از ایشان برای شاگردان ایجاد کرده بود؛ خانم همایونی به مقوله تشویق شاگردان بسیار اهمیت می‌دادند و از کوچکترین رفتار و یا عمل اطرافیان بی‌تفاوت عبور نمی‌کردند و به گونه‌ای رضایت خود را از آن فرد اعلام کرده و در مقابل جمع از وی تقدیر می‌کردند.

وی افزود: ایشان بسیار به ترویج و تبلیغ قرآن کریم اهمیت می‌دهند و برای بیان احکام و دستورات آن احساس تکلیف می‌کنند و خود نیز به احکام قرآن بسیار پای‌بند هستند، همچنین اهمیت زیادی به تدریس و برقراری کلاس تفسیر قرآن کریم می‌دهند.

مدرس سابق مکتب فاطمه (س) عنوان کرد: تخصص ایشان در حکمت و فلسفه است و برای تدریس آن از زبانی بسیار ساده و روان استفاده می‌کنند، با وجود این‌که با تمامی الفاظ مباحث فلسفی آشنا هستند، اما برای این‌که شاگردان بهتر درس را بفهمند، اصراری بر استفاده از این لغات ندارند.

حکیمیان در پایان معرفی چنین بانوان تلاش‌گر و پیش‌تاز در زمینه‌های علمی را مهم ارزیابی کرد و گفت: خوشبختانه طی این سال‌ها آن‌هایی که علاقه‌مند به علوم دینی و مباحث قرآنی بودند به ویژه بانوان اصفهانی از محضر این بزرگوار بهره‌مند شدند و نتیجه این تلمذ را در زندگی فردی و اجتماعی‌شان به عینه مشاهده کردند.

تأکید همیشگی «همایونی» شناخت بانوان از هویت و ماهیت خود است

زمینه‌ای برای حضور زنان نبود - و با مدیریت خانم همایونی تشکیل شده بود. موفق به حضور شدم.

وی این حوزه را نخستین مرکز آموزش علوم اسلامی در سراسر جهان نامید و افزود: ایشان شاگرد ۵۰ ساله بانو مجتهده امین و از نزدیکان ایشان به حساب می‌آمد؛ مکتب فاطمه (س) با نام مبارک بانوی دو عالم فاطمه زهرا (س) متبرک شده بود و نیز روح بنیانگذار آن خانم امین نیز معنویت خاصی به این مدرسه دینی داده بود و در مرتبه بعد، خلوص و ویژگی‌های ممتاز خانم همایونی در موفقیت این مکتب برای پرورش بانوانی فرهیخته تأثیر زیادی داشت.

این مدرس حوزه در پاسخ به این پرسش که معرفی خادمان قرآن چه تأثیری در پیاده کردن فرهنگ قرآنی خواهد داشت؟ گفت: در جامعه امروز که موارد فساد زیاد مشاهده می‌شود، یک بانوی مسلمان باید مظهر خلیفه‌الله باشد و فقط خداوند مرد را خلیفه‌الله نامیده و همانطور که امام خمینی (ره) در روز زن به بانوان گفتند، همان‌طور که آقایان در حوزه علمیه مشغول هستند، بانوان نیز باید در این امور و برای پاری اسلام فعالانه حاضر شوند؛ خانم همایونی بر روی شناخت زن از هویت و ماهیت خود بسیار تأکید داشتند و در جامعه‌ای که این قدر به سوی مادیات می‌رود، معرفی این افراد مانند خانم همایونی که نماد استقامت و ایثارگری است، الگویی بسیار شایسته است.

مدرس هاشمی در ادامه ویژگی‌های استادش را این‌گونه بیان کرد: ایشان بر روی مسئله تقوی بسیار تأکید دارد و از سفارشات همیشگی ایشان به بانوان، توجه به ارتباط با نامحرم و چشم را از نگاه آلوده نگه

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی» یا اشاره به این‌که در جامعه‌ای که این قدر به سوی مادیات در حال حرکت است، باید چنین خادمان قرآن که نماد استقامت و ایثارگری هستند، معرفی شوند، گفت: تأکید همیشگی «همایونی» شناخت بانوان از هویت و ماهیت خود است.

«فردوس‌السادات مدرس هاشمی». یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، در مورد نحوه آشنایی خود با این خادم قرآن گفت: اواسط دهه ۴۰ بود که در اولین حوزه علمیه بانوان که در زمان حیات «بانو مجتهده امین اصفهانی» - سیده نصرت بیگم امین در سال ۱۳۶۵ ه.ش در شهر اصفهان دیده به جهان گشود و به مراتب بالای علمی دست یافت، در زمانی که بالاتر از سطح روحوانی قرآن هیچ مجال و

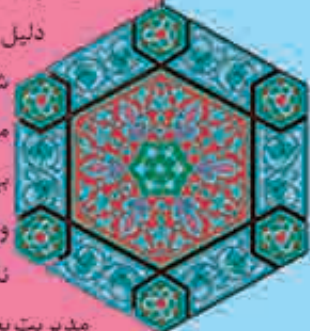
داشتن است. در مکتب فاطمه (س) برای تدریس برخی دروس، آقایان نیز حضور داشتند و ایشان از شاگردان می‌خواست به نحوی شایسته بنشینند و در زوبه روی استاد نباشند که البته خود استادان افرادی باتقوا بودند؛ خانم همایونی می‌گوید، اگر چنین مسائلی رعایت نشود، نزول رحمت الهی محقق نخواهد شد.

وی از خلوص استادش در برابر باری تعالی گفت و افزود: خانم همایونی شاگردان را به نحوی تربیت می‌کردند که همه کارهایشان برای رضای خدا باشد که این دو چیز رمز موفقیت طالب علم و سالك الی‌الله است و به همین دلیل مکتب فاطمه (س) از معنویت خاصی برخوردار بود و من در حوزه‌های دیگر هم بوده‌ام که هیچ حوزه‌ای را به معنویت این جا سراغ ندارم.

این مدرس حوزه اظهار کرد: ایشان بر روی مباحث درسی که برای شاگردان ارائه می‌کرد، بسیار تسلط داشت و می‌خواست تا شاگردان روی درس‌ها عمیق و درست کار کنند و از کنار درس‌های مطرح شده سطحی و در حد یادگیری تئوری عبور نکنند و به خوبی بیاموزند.

وی افزود: همایونی با عشق، شوق و ایمان به یک هدف مقدس و در عین داشتن قاطعیت و جدیت در مکتب فاطمه (س) بیش از ۳۰ سال فعالیت کرد و در حال حاضر به دلیل کهولت سن قادر به مدیریت نیست؛ ایشان مشوق بسیار خوبی برای شاگردانشان بودند و همین تشویق‌ها، شاگردان را بر سر ذوق می‌آورد و محیط مکتب را شاد و پر حرارت می‌ساخت و احساس می‌کردیم که در بهشت بسر می‌بریم و همایونی در زمان مدیریت مکتب، نه تنها یک مدیر و معلم بود، بلکه مانند یک مادر شاگردان را تربیت می‌کرد و هنوز هم نسبت به ما مادرانه و دلسوزانه رفتار می‌کند، ایشان علاوه بر سمت مدیریت بعضی از دروس مانند: تفسیر قرآن، اربعین‌الیهاشمیه، اخلاق ابن مسکور را تدریس می‌کرد.

شاگرد زینت‌السادات همایونی در پایان یاد آور شد: کلاس تفسیر قرآن ایشان که هنوز بر پا می‌شود، بسیار دلنشین است و برکات، نورانیت خاصی در کلاس تفسیر ایشان حس می‌شود؛ هدف اصلی از تشکیل حوزه این است که مردم با قرآن آشنا شوند و از این حیث حوزه‌های علمیه بسیار باید فعال باشند.

بانو «همایونی» در تدریس، امور معقول را به محسوس تبدیل می‌کرد

یکی از شاگردان بانو همایونی با تأکید بر ویژگی‌های اخلاقی بالای بانو همایونی گفت: تدریس بانو همایونی چنان بود که باعث می‌شد مسائل برای ما باز شود و درس را خوب متوجه شویم، یعنی درس را از معقول به محسوس تبدیل می‌کرد.

«ضدبینه اعظم»، از شاگردان بانو همایونی، ضمن بیان این مطلب در مورد میزان آشنایی خود با بانو همایونی گفت: بنده از سال ۱۳۵۰ با بانو همایونی آشنا شدم و به مکتب فاطمه (س) رفتم، البته قبل از آن خواهران و خاله‌ام به این مکتب می‌رفتند و خدمت بانو همایونی و اساتید دیگر بودند، یعنی حدوداً از زمان تأسیس مکتب فاطمه (س) خاله و خواهرانم به آن جا می‌رفتند، همچنین اقوام ما هم در این مکتب مشغول به تحصیل بودند.

وی افزود: بنده از سال ۱۳۵۰ وارد مکتب فاطمه (س) شدم و قبل از آن مدت دو سال در کنار خواهرانم درس خوانده بودم و بعد دوره ابتدایی را گذرانده بودم که در مکتب فاطمه (س) مشغول تحصیل شدم. در مکتب فاطمه (س) خدمت خود بانو همایونی بیشتر تفسیر را می‌خواندیم.

اعظم در ادامه سخنانش تصریح کرد: اگر احياناً یکی از اساتید به دلایلی نمی‌توانستند سر کلاس حاضر شوند، بانو همایونی به جای آن مدرس در کلاس حاضر می‌شد. اتفاقاً آن درسی که بانو همایونی تدریس می‌کرد، طوری تدریس می‌کردند که در ذهن ما باقی ماند و مثال‌ها را طوری بیان می‌کرد که مثال‌ها در ذهن ما می‌ماند و درس را برای ما ملموس می‌کرد، یعنی درس را از معقول به محسوس تبدیل می‌کرد.

چنان بود که باعث می‌شد مسائل برای ما باز شود و درس را خوب متوجه شویم. مثلاً یادم است که یکی از درس‌های ناسخ و منسوخ را چنان زیبا برای ما توضیح می‌داد که هنوز در ذهنم هست. در رابطه با درس تفسیر هم تفسیر چند سوره قرآن را نزد وی بودم، از جمله تفسیر سوره طه را که به قدری باز و شفاف و صریح بیان می‌کرد و عبارات آن برای ما ملموس بود که احساس می‌کردیم، آن جریان‌ها را از نزدیک می‌بینیم و یا در شرایط نزول آن هستیم.

اعظم در ادامه در مورد تفسیر سوره مریم توسط بانو همایونی گفت: با این‌که در آن زمان در صغر سنی بودیم، اما بانو همایونی این مسائل را چنان باز و دقیق بیان می‌کرد که عشق به قرآن در همان زمان در قلب به وجود آمد و به طرف قرآن و معارف اسلامی کشیده شدم. همچنین با بیان سلیس و روان و ساده آشنا شدیم و بیشتر توانستیم با قرآن مانوس شویم.

وی در ادامه سخنانش با بیان این‌که بنده از شاگردان ویژه بانو

این شاگرد سابق بانو همایونی اظهار کرد: تدریس بانو همایونی

همایونی بودم، تأکید کرد: در چند سالی که در خدمت بانو همایونی بودم و الحمدلله از اساتید خوبی هم بهره گرفتم، اخلاق و ویژگی های اخلاقی بانو همایونی بسیار زیانزد بود و بدون اغراق این ها را بیان می کنم. یکی از مهم ترین این ویژگی ها اخلاص بود، خلوص بانو همایونی به گونه ای بود که از طریق این خلوص ما جذب سخنان وی می شدیم، همه کارهای او برای رضای خدا بود.

اعظم تأکید کرد: بانو همایونی فرد دیگری را در کارهایش به غیر از خداوند در نظر نمی گرفت، همچنین دوست می داشت که شاگردانش پرورش پیدا کنند، از جمله کارهایی که انجام می داد پرورش قبل از آموزش بود که به قول قرآن «وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ» و همچنین با شاگردان دوست بود و به عنوان مادر برای ما بود و اگر زمانی هم اشتباهی می کردیم مادرانه به ما توصیه می کرد و ما هم می پذیرفتیم.

وی تصریح کرد: دلسوزی بانو همایونی نسبت به شاگردان خیلی چشم گیر بود و سعی می کرد تا آن جایی که امکان دارد با شاگردان ارتباط برقرار کند و اگر مشکلی دارند بتوانند مشکلات خود را با او در میان بگذارند. بانو همایونی مشاوری برای شاگردانش بود. موضوع دیگری که برای ما مشهود بود، جرأت دادن بانو همایونی به شاگردانش بود، به قول بانو همایونی بنده از کسانی بودم که در سن ۱۵ سالگی به من اجازه داد که بتوانم تدریس کنم.

این مدرس حوزه در مورد تأثیر بانو همایونی بر شاگردانش گفت: واقعاً این جرأت را کمتر کسی دارد که به یک شاگرد ۱۵ ساله اش اجازه دهد که در مکتب فاطمه (س) تدریس کند. این جرأت دادن بانو همایونی به شاگردان باعث افزایش قدرت اعتماد به نفس شاگردانش می شد، به ما جرأت می داد که ما می توانیم در این راه موفق شویم و

مسئولیت دادن بانو همایونی به شاگردان باعث می شد که شاگردان رشد کنند، این جرأت دادن باعث پیشرفت ما شد، یعنی در صدد برآمدیم که آن چیزی را که خوانده بودیم به دیگران هم آموزش دهیم.

صدیقه اعظم در مورد ویژگی های اخلاقی بانو همایونی گفت: پرورش دانش شاگردان از ویژگی های مهم بانو همایونی است، وی با شاگردانش دوست بود و اگر شاگردان اشکال درسی داشتند به خود بانو مراجعه می کردند و وی شخصاً آن ها را راهنمایی می کرد و شاگردان از پرسیدن او خجالت نمی کشیدند و بانو همایونی با شاگردانش دوست بود.

وی افزود: یکی دیگر از خصیصه های اخلاقی بانو همایونی این بود که به همه شاگردان توصیه می کرد که زندگی برای شما مهم تر است از درس است و هیچ گاه نباید درس لطمه ای به زندگی تان بزند. الحمدلله با توصیه های بانو همایونی تا آنجایی که بنده سراغ دارم با توجه به سابقه سی و هفت ساله آشنایی هیچ کدام از شاگردان بانو مشکل مهمی در زندگی پیدا نکردند.

این شاگرد بانو همایونی در ادامه سخنانش تصریح کرد: همه شاگردان بانو همایونی توانستند طوری در زندگی خود مدیریت کنند که هم فرزندان خوبی را تحویل جامعه دهند و هم همسران خوبی برای شوهرانشان باشند و هم تا آن جایی که بنده سراغ دارم منشا اثر بودند، کسانی که در مکتب فاطمه (س) زیر نظر بانو همایونی تحصیل کردند، نمونه و شاخص هستند و افراد مفیدی برای جامعه شدند.

وی در مورد فعالیت فارغ التحصیلان این مکتب تأکید کرد: شاگردان این مکتب یا در مدارس و حوزه های مختلف تدریس می کنند و یا به هر شکل توانستند در موقعیت هایی که هستند مفید باشند و حداقل چند نفری

همایونی به شما در فکر بودم، که کتاب اربعین الهاشمیه بانو مجتهده امین را باز کردم که بانو همایونی آن را ترجمه کرد. دیدم که بانو امین تعریف قشنگی از بانو همایونی دارند و می‌گوید: «مجلله عالمه فاضله از سادات حسینی بانو زینت هاشمی در عنقوان جوانی و موقع شباب که هر جوانی خصوصاً بانوان و دوشیزگان دنبال آرایش و جلوه‌گری می‌باشند در صورتی که برای ایشان موقع هم مساعد بود و مانعی در راه نبود و یا اصالت و سیادت که جلی ایشان بود طریق سعادت را اختیار نموده و در اولین وهله که او را ملاقات نمودم از وجنات صورت او آثار سعادت و استعداد کمال را مشاهده نمودم و به نظرم آمد که خداوند متعال در سوره اعراف آیه ۵۶ که فرمود: «وَالَّذِي الطَّيِّبُ يُخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبُثٌ لَا يُخْرِجُ إِلَّا نَجَسًا»... و با توجه به این که شکر کردم که تربیت این بزرگوار را

اعظم تأکید کرد: بانو امین تا آن جا ادامه می‌دهد که می‌نویسد: «یک‌سری از علوم را به ایشان آموختم و از جمله کارهای برجسته این بزرگوار مؤسسه‌ای است به نام مکتب قاطمه (س) که زیر نظر ایشان دایره گردیده و بانوان دوشیزگان نورسیده به سرپرستی ایشان به کمال رسیدند و نیز از جمله زحمات ایشان در ترویج دین اسلام ترجمه همین کتاب حاضر که اربعین الهاشمیه باشد است» و امضای بانو امین به تاریخ چهارم خردادماه ۱۳۵۴ است.

اعظم در پایان گفت: تخصصی اصلی بانو همایونی بیشتر در اصول عقاید و فلسفه بوده، همچنین تفاسیر او هم به دل می‌نشست و طوری بیان می‌کرد مثل این که امور را برای ما ملموس می‌کرد، به طوری که حس می‌کردیم وارد آن صحنه که آیات برای ما بیان کرده می‌شدیم. تفاسیر بانو یادداشت برداری شده، اما اطلاعی ندارم که تدوین شده باشد.

را به دور خود جمع کنند و برای آن‌ها جلسات مذهبی داشته باشند و یا حداقل این است که در منزل خود زن و مادر موفق باشند.

اعظم، در مورد ویژگی‌های اخلاقی بانو همایونی تصریح کرد: یکی دیگر از ویژگی‌های اخلاقی بانو همایونی تواضع وی نسبت به شاگردان و همچنین نسبت به استادان خود است. تواضع نسبت به استاد امری طبیعی است که بانو همایونی همیشه ابراز می‌کرد و همیشه پادی از اساتید خود خصوصاً بانو مجتهده امین دارد، اما علاوه بر این با شاگردان خود هم خیلی متواضع است. وقتی ما خدمتشان می‌رفتیم با وجود این که بلند شدن برایش مشکل بود، بلند می‌شد و به استقبال ما می‌آمد.

وی افزود: همچنین موقع رفتن تا دم در ما را بدرقه می‌کرد و به طوری خالصانه همانند مادری دلسوز با ما رفتار می‌کرد و وقتی که حالشان مساعد باشد استقبال و پذیرایی می‌کند و از دیگر خصوصیات بانو همایونی این است که واقعا درس زندگی به همه ما داد، یعنی عرفان را امری جدا از زندگی حساب نکرد، یعنی ما در کنار بانو همایونی عرفان را در زندگی حس کردیم.

این مدرس حوزه با هشدار از وجود مبلغان ناآگاه تأکید کرد: بعضی از افراد که فکر می‌کنند با منزوی شدن می‌توانند به مراحل عرفانی برسند و کلاس‌هایی برای بانوان می‌گذارند و این خرافات و اندیشه‌های نادرست را تبلیغ می‌کنند و توصیه می‌کنند از اجتماع، زندگی، فرزند، همسر و مشغولیتی که لازمه زندگی است بهره نبرند. بانو همایونی توصیه می‌کرد که زندگی معمولی خود را داشته باشیم و در کنارش خداشناسی و معرفت به خداوند را هم داشته باشیم.

این شاگرد بانو همایونی اظهار کرد: ما واقعاً نمی‌توانیم معرف خوبی برای بانو همایونی باشیم، در مورد معرفی بانو

نباید خادمان قرآن را افرادی غیر قابل دسترس برای جامعه معرفی کرد

به طور حتم برای نسل جوان کشورمان بسیار مفید خواهد بود، البته باید به این نکته توجه داشت که نباید از این خادمان قرآن افرادی مقدس و غیر قابل دسترس ایجاد کرد، خانم همایونی و استادشان «بانو مجتهده امین» زندگی عادی داشتند و این زندگی معمولی و ساده باید به نمایش گذاشته شود و به شدت باید از این که شخصیتی ایده آل و آرمانی از این افراد ساخته شود، پرهیز کرد.

کربلایی افزود: نحوه قدردانی از این شخصیت بسیار مشکل است، زیرا امثال خانم همایونی دل بستگی به دنیا ندارند تا بتوان قدردانی مادی از آن ها صورت گیرد و لوح تقدیر نیز برای آن ها مهم نیست و به طور حتم معرفی افکار و عقاید این شخصیت ها به

شکلی صحیح برای جامعه مفید و به طور حتم برای آن ها نیز اهمیت دارد و این قدردانی و معرفی می تواند به صورت ارائه زندگی ایشان به صورت آثاری نمایشی باشد.

وی ادامه داد: ایشان روی طیفی از بانوان اصفهانی که شاگردان وی بودند به طور مستقیم تأثیرگذار بودند و ایشان در زمینه همسرداری تأکیدات خاصی دارند و اولویت خانم ها را مدیریت خانواده می دانند.

کربلایی عنوان کرد: کلاس تفسیر قرآن ایشان دنباله کلاسی تفسیر استادشان بانو مجتهده امین است و نیز ایشان به حفظ قرآن کریم نیز اهمیت می دهند و توجه ایشان عاملی شد تا بخش اعظمی از قرآن را حفظ کنم و به خاطر دارم زمانی که سوره اسراء را حفظ کردم و برای ارائه محفوظاتم پیش خانم همایونی رفتم، ایشان بسیار خوشحال شدند، البته در حال حاضر تمامی کلاس های درس ایشان تعطیل شده است به جز کلاس تفسیر قرآن که هم چنان ادامه دارد.

یکی از شاگردان «زینت السادات همایونی» معتقد است: نباید خادمان قرآن را افرادی آرمانی و غیر قابل دسترس معرفی کرد بلکه باید زندگی معمولی و ساده این افراد برای مردم در جامعه به نمایش گذاشته شود.

«زینب کربلایی»، از شاگردان بانو همایونی، با اعلام مطلب فوق گفت: پس از دریافت مدرک دیپلم به دلیل علاقه به دروس دینی و معارفی وارد (حوزه علمیه) مکتب فاطمه (س) شدم که مدیریت آن به عهده خانم همایونی بود.

وی ویژگی شاخص استادش را که عاملی شد تا در کنار ایشان دروس معارفی را بیاموزد، این گونه شرح داد: تقوا، پرهیزگاری و خدانشناسی ایشان باعث شد تا جذب روحیات معنوی ایشان شوم و در کلاس حکمت و تفسیر قرآن کریم نیز حضور مستمری داشتم و ویژگی تدریس خانم همایونی طرح و پیاده کردن مفاهیم قرآنی به طور کاربردی است.

کربلایی اظهار کرد: کمتر فردی را دیدم که قرآن را در زندگی مجسم کند، به ویژه ایشان آیات مرتبط با بانوان را به شایستگی برای شاگردانشان مطرح و تبیین می کردند و توصیه همیشگی ایشان این بود که همیشه و در هر حال خشنودی خدا را در نظر داشته باشید و هر عملی را خالصانه برای خدا انجام دهید و در همه رفتار و اعمالشان خلوص را به وضوح می توان دید و لحظه به لحظه حضور در کنار ایشان برای من خاطره انگیز است.

وی در پاسخ به این پرسش که معرفی افرادی همانند خانم همایونی چه تأثیراتی در جامعه خواهد داشت؟ گفت: این شناخت

خانم همایونی و استادشان «بانو مجتهده امین» زندگی عادی داشتند و این زندگی معمولی و ساده باید به نمایش گذاشته شود و به شدت باید از این که شخصیتی ایده آل و آرمانی از این افراد ساخته شود، پرهیز کرد

توصیه همیشگی «همایونی» به شاگردان حفظ استواری پایه‌های خانواده بود

یکی از شاگردان «زینت السادات همایونی» گفت: تمامی لحظاتی که در کنار خانم همایونی بودم، برایم خاطره است و توصیه همیشگی و مکرر ایشان بر حفظ استواری پایه‌های خانواده بود و به ویژه برای تربیت فرزند بسیار سفارش می‌کردند.

«منصوره نجفی»، از شاگردان بانو همایونی، با بیان این مطلب گفت: پس از پایان مقطع متوسطه قصد ادامه تحصیل در رشته پزشکی را داشتم، اما علاقه‌ام به آموختن معارف الهی مرا به سمت مجالس دینی سوق داد که این لطف الهی شامل من شد تا با یکی از اولین مراکز آموزش دینی و ویژه بانوان در کشور که به نام مکتب فاطمه (س) شناخته می‌شد و مؤسس آن خانم همایونی بود، آشنا شوم.

وی بیان کرد: پس از مدتی که در مکتب حضور داشتم، ایشان به من توصیه کردند که در کنار دروس حوزه خود را برای ورود به دانشگاه نیز آماده کنم و من تحصیلاتم را در رشته الهیات در دانشگاه ادامه دادم و هر موقع که به دلایل مختلف در محیط دانشگاه حضور نداشتم که یک بار نیز به دلیل وقوع انقلاب فرهنگی بود، در مکتب فاطمه (س) خدمت خانم همایونی حضور می‌یافتم و از وجود ایشان بهره می‌گرفتم.

نجفی افزود: ایشان در مکتب فاطمه (س) بیشتر دروسی چون فلسفه و تفسیر قرآن را آموزش می‌دادند و بقیه دروس حول و حوش این دو موضوع تنظیم و توسط سایر استادان مکتب ارائه می‌شد، چند کلاس بود که هر کدام حدود ۲۰ نفر شاگرد داشت، روزهای چهارشنبه حضور در کلاس تفسیر قرآن برای عموم آزاد بود و کلاس تفسیر قرآن با حضور شاگردان قدیم خانم همایونی هم چنان با برجاست.

وی خلوص و صداقت همایونی را عامل جذب شاگردانش دانست و گفت: به حدی در کلاس درس تحت تأثیر سخنان ایشان قرار می‌گرفتم که بسیاری از مطالبی که آموزش می‌دادند با گریه یادداشت می‌کردیم و تمامی لحظاتی که در کنار این وجود نازنین بودم، برایم خاطره است و توصیه همیشگی و مکرر ایشان بر حفظ استواری پایه‌های خانواده بود و به ویژه برای تربیت فرزند بسیار سفارش می‌کردند و تأکید دارند که کودکان را کوچک نشمارید، این‌ها بزرگند و فرشته‌هایی هستند که خداوند به ما امانت سپرده است، اگر عملی اشتباه انجام دادند، با دید حقارت به آن‌ها نگاه نکنید. برای او ارزش قائل شده و به افکار او اهمیت دهید؛ در میان شاگردان تحت تعلیم

ایشان يك مورد طلاق مشاهده نشده است و این از خلوص لبت ایشان در برابر خداست که نصیحتشان اثرگذار است.

نجفی با اشاره به این‌که بالا بردن معنویت در میان جوانان آن‌ها را طالب شناسایی افرادی چون «همایونی» می‌کند، گفت: نسل جدید شهر اصفهان ایشان را خوب نمی‌شناسند، ما از شدت طلبی که در این راه داشتیم این راه را انتخاب کردیم، اگر روی جوان‌ها کار کنیم و معنویت آن‌ها را بالا ببریم آن‌ها خودشان طلب هم‌نشینی با این افراد را خواهند کرد؛ معرفی این افراد زمینه الگوبرداری جوانان را از این خادمان قرآنی مهیا می‌کند. افرادی چون همایونی در شرایطی سخت و با مشکلاتی عدیده گام‌های بلند و تأثیرگذاری را برداشتند و در حال حاضر که این قدر زمینه رشد برای بانوان فراهم است پس بیشتر و بهتر می‌توان، فعالیت داشت و جای هیچ‌گونه بهانه‌ای نیست.

وی افزود: به طور حتم یکی از وظایف مهم شاگردان این خادمان قرآنی، احترام و تواضع در برابر این افراد و سپس معرفی این عزیزان به جامعه است؛ قدردالی از این افراد کافی نیست چون این‌ها در این راه عمر خود را صرف کرده‌اند.

این شاگرد بانو همایونی اظهار کرد: ایشان دارای تیزی و دقت زیادی در مباحث سیاسی هستند و هیچ‌گاه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی موضع‌گیری اشتباهی نداشتند و همیشه در خط امام عظیم‌الشان (ره) و مقام معظم‌رهبری بوده و ما را توصیه به ادامه این راه می‌کردند و مقید بودند تا اخبار ایران و جهان و به ویژه خطبه‌های نماز جمعه تهران را دنبال کرده و آن را با آیات قرآن، روایات معصومین (ع) و سخنان رهبر انقلاب تطبیق می‌دادند.

بقاء نهضت مجتهدہ امین با تلاش بی شائبہ بانو «همایونی» امکان پذیر شد

شدن حقوقشان را پذیرا بودند، اما ایشان در ادامه راه بانو مجتهدہ امین، به دنبال احقاق حقوق خانم‌ها هستند و بر این باورند که اگر بانوان با جایگاهی که اسلام برایشان در نظر گرفته است، آشنایی پیدا کنند، بسیاری از چالش‌های فرارویشان قابل برطرف شدن است؛ اگر حجاب اسلامی برای بانوان نهادینه نشده است، چون تشخیص نداده‌اند که کمال زن نهفته در حفظ حجاب و عفتش است و هنوز در جایی دیگر به دنبال ارزش‌هایشان می‌گردند.

مدرس حوزه فاطمة الزهراء (س) خوراسگان ویژگی شاخص بانو همایونی را قدم برداشتن فراتر از زمانش برشمرد و تصریح کرد: به افرادی که دستی در تألیفات داشتند، یادآور می‌شد که کتابی که به جامعه می‌خواهید ارائه کنید، باید برای ۱۰۰ سال آتی نوشته شده باشد تا آن کتاب طی نسل‌های متمادی قابل استفاده باشد و به دنبال یافتن ابتکار و نوآوری در طبع اثرتان باشید.

وی افزود: ایشان به هنگام تدریس و در مقام یک معلم فقط بُعد علمی را در نظر نمی‌گرفتند بلکه با تمام وجود تدریس می‌کردند و علوم دینی را آمیخته با وجود خود منتقل می‌کردند و سعی داشتند روی جان و روان شاگردان تأثیر بگذارند و در متن زندگی طلاب ورود داشتند و با مشکلات زندگی آن‌ها آشنا بودند و برای رفع موانع پیش‌روی تحصیل بانوان در مدرسه علمیه، پیشنهادات خوبی نیز ارائه می‌کردند و هنوز با وجود کهولت سن ارتباطی صمیمانه با شاگردان دارند.

منآنی درباره شیوه اداره این مدرسه علوم دینی توسط بانو همایونی گفت: تنظیم طرح درس دروسی که در مدرسه فاطمه (س)

یکی از شاگردان «زینت السادات علویه همایونی» خادم قرآن و مؤسس مکتب فاطمه (س) در اصفهان علت بقاء نهضت «بانو مجتهدہ امین» در میان بانوان اصفهانی را تلاش بی‌شائبه بانو همایونی دانست که به حق، ادامه دهنده راه اسناد خود بوده است.

«فرشته منآنی» یکی از شاگردان «زینت السادات علویه همایونی»، نظر خود را درباره تأثیر این خادم قرآن در شهر اصفهان چنین بیان کرد: علت بقاء نهضت «بانو مجتهدہ امین» در میان بانوان اصفهانی، تلاش بی‌شائبه بانو همایونی است که توانستند به حق، ادامه دهنده راه استادشان باشند در صورتی که این مجتهدہ، شاگردان دیگری هم داشتند.

وی یکی از قدم‌های مهم و تأثیرگذار خانم علویه همایونی را تأسیس مدرسه‌ای دینی برای بانوان دانست و افزود: مدرسه فاطمه (س) به منظور تعلیم معارف الهی به بانوان در اوایل دهه ۴۰-۵۰ ش به پیشنهاد خانم همایونی و در زمان حیات بانو مجتهدہ امین اصفهانی تأسیس شد.

این مدرس حوزه و دانشگاه تصریح کرد: علت این پیشنهاد را می‌توانم به خاطر علاقه و دغدغه‌ای بدانم که ایشان به فعالیت‌های دینی و قرآنی بانوان داشتند و ایشان همیشه خانم‌ها را به جایگاه اصلی و ارزشی که اسلام برایشان در نظر گرفته است، متذکر می‌شوند و زندگی خود را صرف نشان دادن جایگاه واقعی بانوان کردند.

منآنی ادامه داد: این یک واقعیت تلخی بود که خانم‌ها پایمال

مبلغ علوم دینی در سطح شهر حضور دارند، از روی علاقه‌ای که به استادشان دارند، با حضور در منزل خانم همایونی گزارشی از فعالیت‌های تبلیغی خود ارائه می‌کنند و ایشان نیز به آن‌ها راهکار نشان داده و مواردی را متذکر می‌شوند.

شاگرد خانم همایونی در پاسخ به این پرسش که معرفی چنین افرادی چه تأثیری در جامعه خواهد داشت، گفت: عده‌ای تشویق به قدم گذاشتن در راه این افراد می‌شوند و وظیفه شاگردان ایشان این است که متویات این افراد را ارج بگذارند و معرفی بانوان سخت‌کوشی که نه تنها خود بلکه سیل عظیمی از افراد و حتی نسل‌های آینده را به راه صحیح کشاندند، تجلی بسیار اندک است.

وی در پایان گفت: از ستین نوجوانی در خدمت ایشان بودم و در سال ۱۳۵۶ وارد مدرسه فاطمه (س) شدم و در همین محل مشغول به تدریس شده و سال ۱۳۷۲ در حوزه علمیه فاطمه الزهرا (س) خوراسگان که مدیریت آن بر عهده «قلمکاریان» یکی از شاگردان خانم همایونی بود، وارد شدم و از سال ۷۷ تا الان در این حوزه مشغول تدریس هستم و در کنار آن نیز از سال ۸۰ در دانشگاه خوراسگان رشته مبانی نظری اسلام و آئین زندگی را تدریس می‌کنم و هنوز این افتخار را دارم که از حضور بانو همایونی بهره ببرم و آثار ایشان در تمامی لحظات زندگی‌ام تأثیرگذار بوده است و ایشان با معرفی سیره عملی و جایگاه حضرت زهرا (س) توانستند ما را با افق وجودیمان آشنا کنند.

تدریس می‌شد، با خودشان بود که بیشتر در شاخه‌های تفسیر قرآن، تاریخ اسلام، عرفان، فلسفه، اخلاق، فقه و اصول دروس مدرسه ارائه می‌شد، اما برای هر درس سعی می‌کرد تا شاگردان از وجود استادان مبرزی بهره‌مند شوند و قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، توجه ویژه‌ای به فراگیری زبان انگلیسی و عربی داشتند و خودشان بیشتر دروس فلسفی و عرفانی را تدریس می‌کردند و بیشتر دیدگاه‌هایشان منتهی به بحث‌های عرفان بود.

این مدرس حوزه و دانشگاه عنوان کرد: خانم همایونی از فاصله گرفتن بانوان به دلیل مشغله‌های کاری و اجتماعی و کم‌توجهی آن‌ها به کانون خانواده، رنج می‌برد و خواستار این بودند که ساز و کاری معتدل در جامعه شکل گیرد تا هم از خدمات اجتماعی بانوان استفاده شود و هم خانم‌ها در اجتماع جایگاهی شایسته داشته باشند.

وی افزود: ایشان طبق اصولی که از زمان بانو مجتهده امین باقی مانده بود کلاسی ویژه تفسیر قرآن را روزهای چهارشنبه برگزار می‌کردند و مد نظرشان بود تا تمامی مفاهیم قرآن را در این جلسات به مرور ارائه کنند، البته ایشان در حال حاضر به دلیل مشکلات جسمی نمی‌توانند این کلاس‌ها را ادامه دهند؛ اما شاگردان قدیمی‌شان به ویژه افرادی که به عنوان

انس با قرآن زندگی متعادلی را برای «همایونی» به ارمغان آورد

نوشته آیت الله «حسن زاده آملی» که خانم همایونی تدریس می‌کردند، بهره‌مند شده‌ام.

پورمعمار در پاسخ به این پرسش که ویژگی‌های ممتاز شخصیت خانم همایونی چیست؟ گفت: معرفی خانم همایونی از زبان مرحومه «بانو مجتهده امین» بسیار شنیدنی است؛ خانم همایونی کتاب «اربعین الیهاشمیه» بانو مجتهده امین را از زبان عربی به فارسی ترجمه کردند که در سال ۱۳۵۴ ه. ش به چاپ رسید که بانو مجتهده امین داخل کتاب با

چنین جملاتی از خانم همایونی قدردانی می‌کنند: «در وهله اول که ایشان را ملاقات کردم از وجنات صورت و آثار سعادت و استعداد کمال را مشاهده نمودم و به نظرم آمد این آیه قرآن که «وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا» از زمین پاک روئیده نمی‌گردد، مگر نباتات و

اشجار طیب، همین‌طور از قلب و دل پاک روئیده نمی‌گردد، مگر گل‌های دانش و علوم؛ ایشان واقعا سرشار از علم بودند. وی ادامه داد: من ایشان را مثل این آیه شریفه می‌دانم که «مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ» همایونی با وجود این که فرزندی ندارد، اما شاگردانی را تربیت کرده‌اند که همگی مفید به حال جامعه هستند و ایشان در مورد طلاب مکتب فاطمه (س) می‌گویند هیچ کدام از شاگردانم مایه سرافکندگی من نبودند و همگی موجب

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی» - خادم قرآن و مؤسس مکتب فاطمه (س) - این آیه را در وصف استادش قرائت کرد که «وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبثَ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نَكِدًا» و گفت: انس همیشگی با قرآن زندگی متعادلی را برای «همایونی» ایجاد کرد.

«مرضیه پورمعمار» یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، درباره این خادم قرآن، گفت: در سنین نوجوانی

این لطف الهی نصیب من شد تا به حضور این معلم قرآن و بانویی فرزانه شرفیاب شوم و در مکتب فاطمه (س) که توسط ایشان مدیریت می‌شد، حضور یابم و آن چنان ارتباطم با خانم همایونی گسترده شد که ایشان را همانند مادر خود می‌دانستم و به درستی که ایشان نیز در حق من و همه شاگردانشان مادری کردند و دلسوزانه علوم دینی را به ما آموختند.

وی افزود: این شیفتگی من اول بار زمانی رخ داد که تفسیر آیه شریفه «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ الْمِصْبَاحُ فِي زُجَاجَةٍ الزُّجَاجَةُ...» را از زبان ایشان شنیدم که خانم همایونی برای جذب دختری نوجوان یکی از زیباترین آیات الهی را انتخاب و تفسیر کرد و این خادم قرآن مرا این‌گونه با قرآن آشنا و مانوس ساخت و از درس تفسیر قرآن و نیز کلاس بررسی کتاب «معرفت نفس»

همایونی از شاگردانش انتظار دارد که پیرو سیره حضرت فاطمه (س) باشند، همان‌طور که اسم این مکتب نیز به نام این بانوی دو عالم است و همیشه این نکته را یاد آور می‌شوند که حدیث کساء در شأن اهل بیت (ع) است

آبروی من هستند.

معمار پور اظهار کرد: ایشان در صراط مستقیم قدم برمی دارد که در این راه، افراط و تفریطی نیست و در همه کارها چه در امر تدریس یا زندگی خانوادگی متعادل هستند و به طور حتم این تعادل از انس با قرآن کریم است، سند همه سخنانشان آیه‌ای از قرآن بود و با توجه به مباحث درسی و یا موضوع سخنرانی‌شان سندی از قرآن را ارائه می‌کردند و سخنانشان را با عرضه کردن آن به قرآن، تأیید می‌گرفتند.

وی تصریح کرد: از خصوصیات اخلاقی ایشان این است که بسیار به بانوان اهمیت می‌دهند و بانوان را به این‌که قدر و منزلت خود را بشناسند، سفارش می‌کنند و از این‌که قدر خودشان را نمی‌دانند، رنج می‌برد و تأکید می‌کند تا خانم‌ها به دنبال کسب دانش مفید بروند و ایشان کتابی با عنوان «زن مظهر خلاقیت الله» دارند که در آن بسیار از وجود زن تعریف شده است و تعریفی که خداوند از بانوان ارائه کرده است در این کتاب بیان می‌شود و

تأکید دارند که معرفت نفس باعث می‌شود خدا را بهتر بشناسیم و اگر بانوان خودشان را بهتر بشناسند، دیدشان نسبت به سایر موجودات عالم تغییر می‌کند.

معمار پور اظهار کرد: ایشان به زندگی خانوادگی بسیار اهمیت می‌دهند و به خانم‌ها توصیه می‌کنند تا مطلع امر

همسرشان باشند، چون این از اوامر الهی است و نیز اهمیت فراوانی به تربیت شایسته فرزند می‌دهند و می‌گویند هر چقدر در این دنیا رنج ببری به اندازه تربیت قرآنی یک بچه اهمیت ندارد و با همین نصایح شاگردانشان زندگی‌هایی قرآنی و سالمی دارند، خودم در زمان برقراری مکتب فاطمه (س) در آن جا تدریس می‌کردم و مدتی در حوزه علمیه خوراسگان درس می‌دادم، اما اهم فی‌الاهم کردم و با توجه به تأکید همیشگی خانم به تربیت فرزند، تربیت فرزندانم را مهم‌تر دانستم و ایشان به من گفت اگر حقی از شوهر و فرزندان به گردنت نیابد مصداق این شعر قرار می‌گیری که خوش‌آتان که دائم در نمازند.

شاگرد زینت‌السادات همایونی وظیفه شاگردان را در مقابل این

بانوی فرهیخته چنین بیان کرد: همایونی از شاگردانش انتظار دارد که پیرو سیره حضرت فاطمه (س) باشند، همان طور که اسیم این مکتب نیز به نام این بانوی دو عالم است و همیشه این نکته را یادآور می‌شوند که حدیث کساء در شأن اهل بیت (ع) است، یعنی در شأن خانواده‌ای که محبت و صمیمت در آن موج می‌زند، اگر خانم‌ها بر اساس دینداری و قرآن زندگی کنند، ملانکه در خانه‌های آن‌ها ورود خواهند داشت. پور معمار در پایان افزود: از آثار ایشان کتاب «نسیم ولایت» است که دارای احادیثی در شأن فضائل حضرت مولی‌الموالی حضرت علی (ع) است و کتاب «عشق دوی‌القربی» درباره حدیثی است در شأن حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س)، و نیز «اسرار آیات» را ترجمه کردند. همچنین زندگی‌نامه خودشان را نوشته‌اند.

«همایونی» در انتقال مفاهیم عمیق دینی، گوشش ساده‌ای را انتخاب می‌کرد

کلاس برای طلاب می‌گفتند، توجه ویژه‌ای به بالا بردن مقام بانوان داشتند و این مطلب را دلسوزانه و همانند یک مادر به شاگردان منتقل می‌کردند و در نگارش کتاب «عشق ذوی القربی» که توسط خانم همایونی تألیف شده، افتخار داشتم تا با مراجعه به کتب منبع، احادیثی که ایشان برای تألیف کتاب نیاز داشتند، استخراج کنم.

وی تصریح کرد: خانم همایونی کتاب «معرفت نفس» آیت‌الله حسن زاده آملی را تدریس می‌کرد و مطالب فلسفه و منطقی که در این کتاب فراوان بود، با توجه به تسلطی که بر دروس داشتند، برای ما راحت و روان و با زبانی ساده شرح می‌دادند، همچنین مطالب کلاس تفسیر قرآن ایشان نیز برای من بسیار جالب و اثرگذار بود.

خواجه گفت: ایشان توصیه می‌کردند که اگر مادر تقوا داشته باشد، آن‌گاه می‌توان انتظار داشت که فرزندان با تقوا و دین‌مدار تربیت کرده و به جامعه تحویل دهد و به شدت مخالف یا سپردن خردسالان به مهدهای کودک بود و دلیل آن را احتیاج همیشگی کودک به محبت والدین می‌دانست. همایونی نیز خود رفتاری با محبت داشت و بسیار کریمانه از کنار اشتباهات شاگردان خود عبور می‌کرد.

وی ادامه داد: سفارش همیشگی ایشان به خانم‌ها این بود که در برابر همسران نافرمانی نکنید، می‌گفتند، اگر یک لیوان آب به دست همسران دهید، فکر نکنید که این کار کوچک و بی‌ارزشی است، خداوند ثواب زیادی برای این عمل می‌نویسد و ما در برابر صحبت ایشان می‌گفتیم که این عمل از شخصیت ما می‌کاهد، اما ایشان مخالفت می‌کردند و اینقدر ارزش این کار را بالا می‌بردند که خانم‌ها فکر نکنند کار خانه بی‌اهمیت است و حضور خانم‌ها در امور اجتماعی خارج از منزل را در زمانی بلاشکال می‌دانستند که بی‌تقوایی در آن انجام نشده و کانون خانواده حفظ شود.

خواجه در پایان گفت: شخصیت ایشان و حتی استادشان مرحوم «بانو مجتهده امین» که از مفاخر اصفهان به شمار می‌رود، برای بانوان اصفهانی نیز مجهول و ناشناخته باقی مانده است و وظیفه شاگردان ایشان معرفی آثار و بیان مطالب این خادم قرآن کریم است.

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی» خادم قرآن کریم با اشاره به این‌که شخصیت ایشان و حتی استادشان، مرحوم «بانو مجتهده امین» که از مفاخر اصفهان به شمار می‌رود، برای بانوان اصفهانی نیز ناشناخته باقی مانده است، گفت: همایونی در انتقال مفاهیم عمیق دینی گوشش ساده‌ای را انتخاب می‌کرد.

«محبوبه خواجه» از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، درباره استادش گفت: نخستین روزهایی که به منظور فراگیری علوم دینی در مکتب فاطمه (س) حضور یافتم در همان برخورد اول، جذب معنویت و مهربانی خانم همایونی - که مدیریت این حوزه دینی را برعهده داشت - شدم.

وی ادامه داد: این معنویت چنان در مکتب حکم فرما شده بود که شاگردان خانم همایونی خود را مقید ساخته بودند که در بدو ورود به ساختمان حوزه به بانوی دو عالم فاطمه زهرا (س) سلام دهند؛ این احساس که حضرت فاطمه (س) توجه به این مکتب دارد، برای همه شاگردان به وجود آمده بود که به طور حتم ناشی از توجه خانم همایونی به معرفی سیره دخت رسول‌الله (ص) بود و طلاب را با این بانوی دو عالم مأنوس کرده بود.

خواجه که بیش از هجده سال است افتخار شاگردی زینت‌السادات همایونی را دارد، عنوان کرد: ایشان در تمامی سخنان و مطالبی که در

بانو «همایونی» نه تنها مدرس قرآن، بلکه معلم زندگی شاگردان است

یکی از شاگردان بانو «زینت‌السادات همایونی» گفت: حضور بانو همایونی در زندگی خصوصی ما هم بسیار مؤثر بود، وی غیر از این‌که استاد درس قرآن و معارف مکتب فاطمه (س) بود، بلکه استاد زندگی ما هم است.

«عصمت‌زاهدی» از دوستان و آشنایان بانو «زینت‌السادات همایونی»، ضمن بیان این مطلب در مورد چگونگی ارتباط و آشنایی خود با بانو همایونی گفت: بنده جزو اولین شاگردهای مکتب فاطمه (س) بودم، یعنی در حدود ۲۴ سال است که با بانو همایونی در ارتباط هستم.

بنده مدرسه نرفتم، در این جا درس های ریاضی و انگلیسی و ... را نیز فرا گرفتم.

وی در مورد ویژگی های بانو همایونی تصریح کرد: زبان بنده از تعریف بانو همایونی قاصر است و مدت زمان زیادی نزد بانو همایونی بودم و شبانه روز قبل از ازدواج و بعد از ازدواج خدمت وی بودم و آرامشی بانو همایونی به ما می دهد که هر چه بگویم قابل بیان نیست، هر چه ناراحتی در وجود ما باشد وقتی ایشان را می بینیم ما را تسکین می دهد.

این مدرس حوزه در ادامه سخنانش گفت: نزد بانو «قلمکاربان» و «حکیمیان» درس عربی و نزد بانو «همایونی» درس تفسیر و منطقی را می خواندیم و بانو مجتهده امین هم هفته ای یک بار به مکتب فاطمه (س) می آمدند و تفسیر قرآن می گفت. از آن جایی که بنده دبستان هم نرفته بودم، فهم بچه هایی که دبستان رفته بودند بالاتر از

وی افزود: البته بعد از این که هشت سال در مکتب مشغول تحصیل بودم، ازدواج کردم و زمانی فاصله افتاد، اما به هر حال بعد از ازدواج و تشکیل خانواده و بزرگ کردن فرزندان هنوز بانو همایونی را تنها نگذاشتم. بنده در آن زمان غیر از دروس عربی، دینی، معارف، احکام شرعی و ... درس اخلاق را هم در خدمت بانو همایونی بودیم که واقعاً بر روی ما تأثیر گذاشت.

زاهدی در ادامه سخنانش در مورد چگونگی ورود خود به مکتب فاطمه (س) اظهار کرد: بنده دختر یازده ساله ای بودم که به کلاس های درس بانو همایونی رفتم، با توجه به فضای آن موقع کشور که دختران محجبه نمی توانستند به مدرسه بروند در ابتدا پیش بانویی قرآن را فرا گرفتم و سپس این بانو واسطه شد که به مکتب فاطمه (س) بیایم که هر چه اکنون دارم از این مکتب دارم، چون اصلاً

ما بود، اما بانوان و اساتید با زحمت به ما درس دادند. وی با تمجید از بانو همایونی به خاطر این که وی فقط استاد درس ما نبود، بلکه استاد زندگی ما بود، تأکید کرد: حضور بانو همایونی در زندگی خصوصی ما هم بسیار مؤثر بود، در اطرافیان و خانواده و آشنایان تغییر حالات و رفتار ما دیده بودند و می پرسیدند که چگونه رفتار و کردار شما تغییر کرد و این ها را امید یون بانو همایونی هستیم و وی بود که غیر از استاد معارف، استاد زندگی ما هم بود، یعنی از هر نظر برای ما استاد بود.

زاهدی تصریح کرد: از نظر شوهرداری، بچه داری، رابطه با همسایه ها، دوستان، فامیل ها و ... بانو همایونی برای ما نمونه و الگو بود، بانو همایونی فقط استاد علمی ما نبود، در نقطه نقطه زندگی ما استاد و راهنما بود و خیلی از اراضی و شکرگذار هستیم و خداوند به او عمر طولانی با صحت و سلامت بدهد.

این محقق و مدرس حوزه در ادامه سخنانش گفت: بانو همایونی با متانت خاصی در سر کلاس درس حاضر می شد و رابطه ای با شاگردان خود برقرار می کرد که هر کسی وارد کلاس می شد جذبش می شد، کسانی که برای بار اول سر کلاس های درس وی وارد می شدند مشتاق این بودند که بار دیگر در کلاس های بانو همایونی حاضر شوند.

وی افزود: در سالی که بانو همایونی به عنوان خادم القرآن معرفی شد به ما شاگردان چیزی نمی گفت، زاهدی در پایان سخنانش گفت: مسئولان باید از خدمات و فعالان قرآنی تجلیل کنند و به ارائه نظرات و مشورت های این افراد گوش دهند، به نظر من باید بیشتر از این، حرف و نظر این افراد مانند بانو همایونی را گوش دهند، همه زندگی امرامدیون بانو همایونی هستیم، زحمت زیادی برای ما کشید و ما هر چه داریم از وی داریم.

ولی از ظاهرشان معلوم بود که خیلی خوشحال است، چون در این کار موفق شده بود و با همکاری بانو مجتهده امین این کار را کرده بود خیلی خوشحال بودند و اظهار شکر می کرد.

زاهدی در ادامه سخنانش در مورد تلاش های بانو همایونی برای ادامه تحصیل دخترهای محجبه تصریح کرد: چون در دوران شاهنشاهی زمینه تحصیل دخترها فراهم نبود و چون اولین مکتبی بود که در سطح اصفهان بانو همایونی راه اندازی کرد، همه استقبال کردند، مسلماً خانواده های مذهبی خیلی استقبال کردند.

وی در ادامه تأکید کرد: بانو همایونی رابطه خیلی خوبی با شاگردانش داشت و بنده هیچ وقت ندیدم که وی عصبی و ناراحت شود، اموری بود که برخلاف عقیده وی در جریان بود و یا اتفاق می افتاد، ولی وی هیچ وقت عصبی و ناراحت نمی شد و از هر نظر دیدشان بالا و بلند است، یعنی حتی یک جوان تحصیل کرده امروزی هم دید و نظر بانو همایونی را خیلی بلند خواهد دید.

رفتار همایونی تأثیری ژرف بر شاگردانش دارد چون خود عامل به قرآن است

خانواده‌ها، خوشایند نبود که دخترانشان در دبیرستان حضور یابد، اما من و بسیاری از دختران هم‌سن و سالم با این‌که بر حفظ حجابمان تأکید داشتیم، ولی علاقه‌مند به ادامه تحصیل بودیم و خوشبختانه از وجود چنین مرکزی که برای ارائه درس دینی به بانوان تشکیل شده بود، مطلع شدیم که هم عطش ما را برای کسب علوم برطرف می‌ساخت و هم با حضور در این مکتب ایمانمان تقویت می‌شد.

چوب‌چینی افزود: از این‌که بهترین دوران زندگی‌ام را در این حوزه دینی گذراندم و با افرادی هم‌کلاس بودم که همگی دخترانی خوش استعداد بوده و داوطلبانه برای کسب معارف الهی حضور داشتند، احساس رضایت خاطر دارم و خداوند را شاکرم.

وی تصریح کرد: البته آن موقع که به حوزه رفت و آمد می‌کردیم، مجبور بودیم تا توهین‌هایی را بشنویم، اما با بیانات و تشویق‌های خانم همایونی این صحبت‌های تلخ، رنگ می‌باخت و حتی بعضی شاگردان مکتب فاطمه (س)

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، مدرس و خادم قرآن کریم، با اشاره به تأکید همایونی بر این نکته که اعمالتان باید نماد امر به معروف و نهی از منکر باشد، گفت: رفتار همایونی تأثیری ژرف بر شاگردانش دارد چون خود عامل به قرآن است.

زهرا چوب‌چینی، یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، در ابتدای سخن و برای معرفی استادش، او را مصداق آیه «وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتًا يَأْكُلُ رُبَّهُ وَالَّذِي خَبِثَ لَا يَخْرِجُ إِلَّا نَجَسًا» دانست و گفت: در سال ۱۳۴۴ که مکتب فاطمه (س) به دستور بانو مجتهده امین اصفهانی و به اهتمام بانو همایونی دایر شد، دختر نوجوانی بودم و به دلیل موانعی که بر سر راه تحصیل دختران محجبه بود، بسیاری از خانواده‌ها از جمله خانواده‌من از ادامه تحصیل‌ام بعد از مقطع ابتدایی ممانعت کردند.

وی ادامه داد: قبل از پیروزی انقلاب اسلامی برای

فاطمه (س) هستیم. در آن موقع تعداد افرادی که بتوانند به بانوان درس بدهند، اندک بود و درس‌های مهم را خود بانو همایونی تدریس می‌کردند مثلاً درس منطق را با این‌که بسیار مشکل بود، اما چنان ایشان مطالب را می‌شکافتند و بیان می‌کردند که دیگر موضوعی مهم برای شاگرد باقی نمی‌گذشت و همه چیز حل شده بود و مفاهیم را کاملاً موشکافانه بررسی می‌کردند.

وی تصریح کرد: ایشان در زندگی نامه‌شان به زیبایی بیان کردند که تمام مراحل زندگی را با قرآن طی کرده‌اند و دنبال رو کلام خداوند بودند و خانواده ایشان نیز از ابتدا فرزند خود را با قرآن پرورش دادند و در زمانی که فردی با علوم قرآن آشنا نبود، ایشان تأکید داشتند، قرآن را بخوانید و حفظ کنید و سعی داشته باشید تا با زبان قرآن با یکدیگر مکالمه کنید؛ به برکت انقلاب اسلامی و خون پاک شهیدان، قرآن در ایران جایگاه خوبی پیدا کرده، اما آن زمان حتی به سختی می‌شد فردی را پیدا کرد که روحوانی قرآن را بداند و ایشان آن موقع اصرار به این مطلب داشتند که بچه‌ها حتی با آیات قرآن صحبت کنند.

چوب‌چینی گفت: در برهه‌ای از زمان که تعداد مراجعان برای حضور در مکتب فاطمه (س) فراوان بود، تعداد مدرسان خانم اندک بود و بانو همایونی برای تعدادی از شاگردان ممتاز کلاس‌های فوق‌العاده برگزار کرد تا آن‌ها را برای

تدریس آماده‌سازد، من نیز در این کلاس‌ها حضوری جدی داشتم. اما زمانی که این توانایی را یافتیم که در مکتب تدریس کنیم، دو فرزند خردسال داشتم که مانعی برای حضورم در کلاس درس می‌شد و بانو همایونی پیغام می‌فرستاد که شما زحمت فراوانی در این راه کشیدید و چرا ادامه نمی‌دهید و من شرم داشتم از این‌که بروی صحبت ایشان حرفی بزنم، تا این‌که ایشان روزی مرا با دو فرزندم دیدند و گفتند بهتر است فعلاً در خانه بنشینید و بچه‌هایتان را نگاه‌داری کنید.

وی در پایان خاطر نشان کرد: بیان این خاطره برای بانوانی مناسب است که بدون دلیل و نیاز کارهای بیهوده‌ای در بیرون از منزل برای خود ایجاد می‌کنند و کودکان را به مهد کودک می‌سپرنند؛ تربیت فرزند برای ایشان بسیار اهمیت داشت و این موعظه‌ای برای خانم‌هایی است که فرزندان خود را به دلایل واهی رها می‌کنند و کانون خانواده را بر هم می‌زنند.

بودند که با وجود عدم موافقت خانواده‌هایشان برای حضور در حوزه، مشتاقانه سر جلسات شرکت می‌کردند، چون خودشان طالب بودند؛ در حال حاضر در سراسر ایران شاگردان بانو مجتهده امین و بانو همایونی در کسوت معلم و مدرس حضور دارند و واقعاً همه مدیون این دو بانوی بزرگوار هستند. من طی این سال‌ها که با ایشان مراوده داشتم، شاهد بودم که زندگی خود را برای نشر اسلام و راهنمایی دختران جوان صرف کردند و به لطف الهی این تلاش‌هایی نتیجه نبود و به لطف الهی ایشان شاهد به ثمر رسیدن تلاش‌های خود بودند.

وی در ادامه از اولین روزهای حضورش در مکتب فاطمه (س) گفت و بیان شیرین و رفتاری که نشان از ایمان این بانو می‌داد، عامل تداوم بودنش در این حوزه دانست و گفت: ایشان با هر فردی که برخورد داشت، او را جذب خود می‌ساخت و آن فرد شیفته اخلاق ایشان می‌شد، خانم همایونی علاوه بر مسئولیت اداره مکتب،

مدرس برخی از درس‌ها بود و نیز مانند یک مادر دلسوز در کنار شاگردان حضور داشت، ایشان به دلیل این‌که خود عامل بود، سخنانشان نیز اثر می‌گذشت، ایشان مواردی را که به شاگردان متذکر می‌شد خود قبلاً آن راه را عمل کرده بود و دوست داشت تا دختران جوان نیز مسیری را که انتخاب می‌کنند، دانسته و شایسته باشد.

چوب‌چینی اظهار کرد: مهم‌ترین سرمشق شاگردان مکتب فاطمه (س) اعمال و رفتار بانو همایونی بود و ایشان تأکید داشتند که اعمال شما معرف امر به معروف و نهی از منکر است و می‌گفتند، سعی کنید با اعمالتان امر به معروف کنید؛ چون قصد ایشان رضای الهی بود، رفتار ایشان نیز بر روی شاگردان مؤثر می‌افتاد.

وی ادامه داد: ساده‌زیستی در زندگی ایشان موج می‌زند و زندگی ایشان می‌تواند سرمشقی برای سایر بانوان باشد، ایشان بیهوده وقت خود را تلف نمی‌کردند و خود را با زیورات سرگرم نمی‌ساختند، با این‌که بسیار ارباب رجوع داشتند، اما ایشان با موعظه‌هایشان فردی را دست خالی بر نمی‌گرداندند و شاگردان وقتی با ایشان تماس داشتند، همه ناراحتی‌هایشان برطرف می‌شد و بسیار خوش‌برخورد همه را پذیرا هستند.

این شاگرد همایونی افزود: از شاگردان اولین دوره تشکیل مکتب

ساده‌زیستی در زندگی ایشان موج می‌زند و زندگی ایشان می‌تواند سرمشقی برای سایر بانوان باشد. ایشان بیهوده وقت خود را تلف نمی‌کردند

ارادت «همایونی» نسبت به اهل بیت (ع) در «اربعین الهاشمية» و «نسیم ولایت» مشهود است

یکی از شاگردان بانو همایونی گفت: ارادت بانو همایونی راجع به اهل بیت (ع) زیاده بود و در ترجمه «اربعین الهاشمية» و «نسیم ولایت» مشهود است، زمانی که «اربعین الهاشمية» را برای ما شرح می داد، واقعا شمریسی و محبت به اهل بیت (ع) را به ما می چشاند.

«لطیفه ابطحی» از شاگردان بانو در بیت السادات همایونی، ضمن بیان این مطلب، درباره چگونگی آشنایی خود با بانو همایونی گفت: مادر بزرگ بنده - بانو مدرس خاتون آبادی - (که دختر آیت الله مدرس خاتون آبادی است و ایشان در کتاب زندگی بانو مجتهده امین به عنوان شاگرد و هم دوره بانو «قلمکارین» آمده است، که اکنون مریض است و در منزل بستری است و همچنین خاله آیت الله دکتر بهشتی است)، یکبار مرا به جلسه تفسیر قرآن که توسط بانو «معینان» که از شاگردان مکتب فاطمه (س) بوده و بانو همایونی در آن جاتفسیر می گفت، برد و تفسیر وی را شنیدم، همانجا جذب بانو همایونی شدم و روحیه ام دگرگون شد.

وی افزود: بعدها که دیلم گرفتم، دو سال در مکتب فاطمه (س) خدمت بانو همایونی رسیدم و مدتی دروس عقیداتی را گذراندم و بنده به واسطه مادر بزرگم که خودش چندین سال - حدود ۱۰ سال - در این جا درس خوانده بود، به مکتب فاطمه (س) راه پیدا کردیم.

ابطحی در ادامه سخنانش اظهار کرد: تا اوایل انقلاب اسلامی، که در دوران انقلاب کلاسیک ها چند ماه تعطیل شد و اکنون حدود ۱۰ سال است که گاهی بطور هفتگی به منزلش می روم و یکسری از درس های اہم سیاسی، تفسیر قرآن و ... را با چند تن از دوستان در خدمت ایشان هستیم.

این مدرس حوزه با تأکید بر اینکه در ترجمه تعدادی از احادیث نسیم ولایت همراه بانو همایونی بوده است، تصریح کرد: زمانی که بانو همایونی مشغول ترجمه کتاب «نسیم ولایت» بودند، چون دید چشمی ایشان ضعیف شده بود از من خواستند که در کنارش باشم، البته همه کارهای ترجمه را خودش انجام می داد. حدیث ها را انتخاب می کرد و در حقیقت بنده شاهد ترجمه وی بودم.

ابطحی در ادامه سخنانش گفت: این نکته را باید بگویم که بانو

همایونی خیلی در ترجمه «اربعین الهاشمية» که مادر بزرگم برای بنده شرح می داد، با تک و سواست و دقت زیادی این کار را انجام می داد، بارها مکتب می آورد و نزد اساتید می برد تا آن ها ترجمه را تأیید می کردند و بعداً آن را به چاپ رساند.

وی تعهدش در ترجمه را از صفات بارز بانو همایونی خواند و افزود: بانو همایونی خیلی به ترجمه آثار متعهد بود و این نسیم ولایت که قبلاً با بست حدیث و جلد زده منتشر شد، بعدها بانو همایونی تصمیم گرفت که این را به جهت حدیث برساند که بنده از نزدیک شاهد بودم که با چه سختی این کار را انجام داد و واقعا متعجبانه کار ترجمه را انجام می داد، چنان فشار کاری را تحمل می کرد تا هر عبارتی را به درست ترین شکل ترجمه کند.

ابطحی در ادامه سخنانش تأکید کرد: بانو همایونی زحمت فراوانی برای غلطگیری کشیدند و انتشار آن چند نوبت با دقت و خیلی دقیق، مخصوصاً احادیثی که راجع به اهل بیت (ع) بود خیلی با دقت کار می کرد که دقیق و درست باشد. اخلاص بانو همایونی راجع به اهل بیت (ع) زیاده بود و بنده از نزدیک شاهد این ها بودم، زمانی که «اربعین الهاشمية» را برای ما شرح می داد، واقعا شمریسی و محبت به اهل بیت (ع) را به ما می چشاند.

شد که یکبار به بانو همایونی گفتم که بنده در زن بودن خودم واقعا خوشحالم که خداوند مرا زن خلق کرده است. نظریات خود را در باره ی زن و جایگاه او در جهان آفرینش و وظایف او در مورد خانواده و تربیت فرزند را در کتاب «زن مظهر حلاقت الله» ارائه داده اند که می توان گفت از پر بها ترین تحقیقاتی است که در این مورد صورت گرفته است.

وی در ادامه سخنانش گفت: بانو همایونی وظایف ما را به دقت برای ما شرح می دهد؛ رابطه با شوهر و فرزندان، چقدر قشنگ بانو همایونی آیات جهاد را روی شوهرداری زن پیاده کرد و مشکلات احتمالی که زنان در زندگی خود تحمل می کنند را تشریح کرد که واقعا از خصوصیات بانو همایونی و از افتخاراتش این بوده که در میان شاگردانش تا حالا طلاق نبوده است، چون ایشان معتقدند که در هر کاری باید با خداوند معامله کرد و خدا را شاهد دانست.

ابطحی تأکید کرد: تمام خانواده هایی که یکی از فرزندانشان شعاعی از افکار بانو همایونی را به آن ها انتقال داده باشند، (بوی گل را از چه جوئیم از گلاب)، شخصیت بانوی ایرانی را در وجود بانو همایونی متجلی می دانند، هر جا که اسم بانو مجتهده امین می آید بلافاصله اسم بانو همایونی برای همه تداعی می شود.

وی در پایان سخنانش گفت: مخصوصا در خانواده های اصل اصفهانی که معمولا یکی، دو تا از شاگردان بانو همایونی در آن ها وجود دارد و آن هایی که ازدواج کردند با شوهر و فرزندانشان بسیار خوب هستند و سفارش می کند که رابطه عادلانه ای با خانواده همسر خود داشته باشند.

هر چیزی که بنده از عشق به اهل بیت (ع) دارم از رهنمودها و درس های بانو همایونی است.

این محقق و مدرس حوزه در ادامه سخنانش در مورد ویژگی ها و شخصیت استادی بانو همایونی، گفت: بانو همایونی تمایل داشت که شاگردها باید در کلاس حضور داشته باشند، همیشه بنده نزدیک وی می نشینم که در سر کلاس به من می گویند متن کتاب را بخوان، چون چشمشان ضعیف شده است، اگر بنده چند دقیقه ذهنم از کلاس بیرون برود، بانو همایونی متوجه می شوند و می پرسند که در کلاس حضور ذهن و روحی داری؟ به شکلی عجیب بانو همایونی حساس است که شاگردان دقیق در سر کلاس به حرف های او گوش دهند، چون از روز قبل درس را مطالعه کرده است، دقیق تدریس می کند و چشم به راه است که همه شاگردان درس را خوانده باشند و به دقت هم توجه کنند.

وی در ادامه سخنانش تصریح کرد: به همه دوستان توصیه می کردم که قبل از کلاس، درس را مطالعه کنند و هم در سر کلاس به دقت گوش دهند، تا فرصت را از دست ندهیم، چون بانو همایونی خیلی باهوش است و با توجه به این که سنان بالاست، دقیق و باهوش کوچک ترین حرکت را تشخیص می دهند که در چه راستایی است، یعنی فوق العاده باهوش است و خصوصیات شاگردان را خیلی خوب تشخیص می دهد. ابطحی به اهمیت و جایگاه مقام زن در اندیشه بانو همایونی پرداخت و گفت: ایشان ارزش خاصی برای جایگاه زن قائل است و آن شخصیت واقعی زن را که به شاگردان نشان می دهد، باعث

وی اظهار کرد: تدریس ایشان بیشتر حول محور خداشناسی، اخلاقیات و دروس کلامی بود و شاگردان را با ولایت آشنا می‌کردند و می‌گفتند که از طریق ولایت می‌توان، خداوند را شناخت و راه آشنایی با ولایت را به ما آموزش می‌دادند و برای ارائه سایر دروس از حضور استادان دیگری دعوت می‌شد.

این مدرس حوزه و دانشگاه با اشاره به این‌که برای مقابله با ارائه الگوهای کاذب برای جوانان، حتماً باید در راه شناسایی زوایای مختلف زندگی این سخت‌کوشان عرصه دین و قرآن تلاش کرد، گفت: افرادی که زندگی سالمی داشتند، باید معرفی شوند و نشان دهیم که در این عصر نیز افرادی هستند که قدم به راه ائمه هدی (ع) بگذارند تا بتوان از آن‌ها خط گرفت و این افراد الگوهای شایسته‌ای برای بانوان هستند.

وی در پایان افزود: از ایشان در شهر اصفهان بسیار به نیکی یاد می‌شود و اگر بانوان اصفهان مطلع شوند که بانو همایونی در مجلسی حضور خواهد داشت، سیل عظیمی از جمعیت برای دیدن ایشان در این محفل حضور پیدا می‌کنند، تا ایشان را از نزدیک ببینند و زمانی که به منزل ایشان می‌رویم بسیار صمیمانه رفتار می‌کنند و این صداقت و بی‌ریایی بانو همایونی برای اطرافیان بسیار جالب است؛ این افراد تا زنده هستند، باید به دیگران معرفی شوند و بخشی از کتاب‌های ایشان به ویژه قسمت‌هایی که مطالب آن تناسب با مسائل روز جامعه دارد، ارائه شود.

معرفی «همایونی» به جوانان، در راه مقابله با ارائه الگوهای کاذب مؤثر است

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی» خادم و مدرس قرآن کریم، با اشاره به ویژگی‌های شخصیتی و علمی استاد خود، گفت: معرفی «همایونی» در راه مقابله با ارائه الگوهای کاذب به جوانان مؤثر است.

«رضوان پورسینا» یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، نحوه آشنایی خود را با این خادم قرآن کریم این‌گونه بیان کرد: سال ۱۳۵۴ و در سن ۱۴ سالگی به مکتب فاطمه (س) که توسط مرحوم بانو مجتهده امین اصفهانی تأسیس شده بود، وارد شدم و بانو همایونی که مدیریت حوزه را بر عهده داشت، مرا شیفته خلوص و رفتار حسنه و اخلاقی نیک خود کرد به صورتی که هم چنان دوست دارم از کنار این بانوی عالمه کسب فیض کنم.

این مدرس حوزه و دانشگاه تصریح کرد: ایشان با محبت فراوان و همانند یک مادر، تمامی شاگردان را فرزندان خود خطاب می‌کرد و در موقع لزوم آن‌چه را که باید به شاگردان متذکر می‌شد، با زبانی شیرین و از روی صفای لبت بیان می‌داشت و به شاگردان اعتماد به نفس می‌داد تا آن‌ها را برای برداشتن گام‌های محکم‌تر و بلندتر در راه رسیدن به عالی‌ترین سطوح علمی آماده کند.

وی ادامه داد: سال سومی که در مکتب فاطمه (س) درس می‌خواندم و با این‌که دختری کم سن و سال بودم، ایشان به من گفتند خود را برای تدریس در سر کلاس آماده کن، برای من این پیشنهاد بسیار غیرمنتظره بود و در خود این توانایی را نمی‌دیدم که بتوانم در این سن کم از عهده این کار بایم، اما ایشان بسیار مرا تشویق می‌کرد.

پورسینا افزود: ایشان به شادابی و فعال بودن جوان‌ها بسیار اهمیت می‌دهند و به شاگردان توصیه می‌کردند که از لباس‌هایی با رنگ‌های خاکستری و کدر و روسری‌های تیره در سر کلاس و محیط حوزه استفاده نکنند و دوست داشتند، شاگردان در مکتب با لباس‌های رنگ روشن حضور داشته باشند تا نشاط را در این محیط دینی حاکم کنند و در جشن‌هایی که به مناسبت اعیاد مذهبی در مکتب فاطمه (س) برپا می‌شد، تأکید داشتند که با بهترین لباس خود حضور داشته باشید.

بانو «همایونی» پاسدار مقام و حق بانو مجتهده امین است

بودم، تصریح کرد: بنده در منزل، شاگرد بانو همایونی بودم، ابعاد شخصیتی بانو همایونی بسیار وسیع است، در این مورد هر چه دوستان گفتند و بنده بخواهم بگویم شاید هرگز نتوانیم حق این استاد عزیز را ادا کنیم، ولی آن چیزی که برای بنده جالب توجه بوده است، در سه بعد می توانم در مورد شخصیت بانو همایونی عرض کنم.

ویژگی های شخصیتی بانو همایونی

وی دیدگاه خاص بانو همایونی نسبت به جایگاه و مقام زن را یکی از مهم ترین ویژگی های شخصیتی بانو همایونی دانست و اظهار کرد: یکی از ابعاد شخصیتی بانو همایونی حساسیتی است که وی نسبت به مقام و شخصیت زن دارد و معتقد بود که زن در تاریخ مظلوم است و گاهی اشاره می کرد که ظلمی که زن ها به خودشان کردند، بیش از همه است به خاطر جهلی که نسبت به شخصیت و مقام خود دارند.

دهقان افزود: بیش بانو همایونی نسبت به شخصیت زن، یک بینش بسیار والا است، گویا این که می خواهند زن را گوهر هستی معرفی کنند و اشتیاق زیاد دارند که تالو آن را به همه بشناسانند و زنانی که تحت شعاع تربیت بانو همایونی قرار گرفتند یک بینش والایی نسبت به زندگی، زن و فرزندانشان در زندگی دارند، تحت تأثیر بودن شاگردان بانو همایونی از وی در این ابعاد خودش را نشان می دهد، یعنی این بینش خیلی در زندگی آن ها تأثیرگذار بوده است.

وی بینش عمیق بانو همایونی را از دیگر ویژگی های شخصیتی وی دانست و تصریح کرد: نکته دیگری که باز جالب توجه است و در برخوردها و مصاحبت هایی که با بانو همایونی داشتم، بینش عمیق و وسیعی است که وی نسبت به مسائل دارد، از جریانات اجتماعی، از مسائلی که می بینیم، وی با یک بصیرتی نسبت به مسائل نظر می دهند که از بایگاه فلسفی عرفانی اش نشأت می گیرد.

دهقان در این باره افزود: وسعت و عمق بینش بانو همایونی با

یکی از شاگردان «زینت السادات همایونی» خادم و مدرس قرآن کریم، با اشاره به این که قائل بودن به جایگاهی والا برای زن، بینش عمیق و حساسیت و تعصب به مقام استاد از مهم ترین ویژگی های شخصیتی بانو همایونی است گفت: وی واقعا پاسدار مقام و حق استاد خود بانو مجتهده امین است.

محبوبه دهقان، شاگرد بانو همایونی، ضمن بیان این مطلب در مورد نحوه و زمان آشنایی خود با بانو همایونی گفت: از سال ۱۳۷۰ در خدمت بانو همایونی هستم و در روزهای اولیه به عنوان همسایه در جلسه های قرآن شرکت کردم و با برخورد بسیار جذاب و گرم بانو همایونی روبرو شدم.

وی افزود: به دعوت بانو همایونی همانند مادری که فرزند خود را دلسوزانه و مهربانانه پرورش می دهد، دست ما را گرفت و از من خواست که سیند اطلاعات دینی ما تا چه اندازه است و مناسب با ظرفیت به آموزش بنده اقدام کرد، به الحمدلله در مدت این ۱۸ سال از فیوضات بانو همایونی بهره بردم.

این شاگرد بانو همایونی در ادامه سخنانش در مورد درس هایی که پیش بانو همایونی گذرانده است، تصریح کرد: بنده از موقعی که خدمتشان رسیدم، بعد از ارزیابی بانو همایونی، کتاب اسرار الحکم حاج ملاهادی سبزواری را به بنده پیشنهاد داد که با هم بخوانیم و در جلسات تفسیر قرآن، امام شناسی، اسرار آیات و از بعضی الهاشمیه نزد وی شرکت کردم.

وی سبک مطالعه و تحقیق بانو همایونی را ستود و تأکید کرد: گاهی توفیق بود که موقع نوشتن آثار در جوار بانو همایونی باشم که واقعا از سبک مطالعه و تحقیق بانو همایونی خیلی الگو گرفتم و بسیار برای ما آموزنده بود، همچنین سبک نوشتار و دقتی که در نوشتن داشتند و دقتی که در امانت داری نسبت به احادیث و منابعی که استفاده می کردند، بسیار جالب توجه بود.

دهقان در ادامه سخنانش با بیان این مطلب که بنده شاگرد مکتب فاطمه (س) که بانو همایونی در آن جا تدریس می کرد،

وجود این‌که با سنی حدود ۹۰ سال اکنون در منزل هستند، بالاست. تجزیه و تحلیلی خوبی نسبت به مسائل دارند؛ بصیرت بانو همایونی در این زمان با توجه به این‌که اکنون شرایطشان طوری است که از لحاظ تصویری هم تلویزیون را نمی‌بیند اما همان اخباری که می‌شنود و یا به او می‌رسد چنان تجزیه و تحلیل می‌کنند و چنان جالب و جذاب و دقیق است که واقعاً برای ما اعجاب‌آور است.

دهقان در ادامه حساسیت و تعصب به مقام بانو مجتهده امین را از دیگر ابعاد شخصیتی بانو همایونی دانست و تأکید کرد: جنبه دیگری از شخصیت بانو همایونی که برای بنده جالب و مورد توجه است، حساسیت و تعصبی است که نسبت به مقام استاد خود دارد، وی واقعاً پاسدار مقام استاد خود بانو مجتهده امین است، این‌ها را ما بارها و بارها به عینه دیده‌ایم، نمونه‌اش مقاله‌ای است که در یکی از روزنامه‌ها به صورت سریالی نوشته می‌شد و بانو همایونی آن را با شئونات بانو امین مطابقت نمی‌دید، یعنی جاهلیی راجع به شخصیت بانو امین غلو شده بود و یا یک جاهلیی حقش ادا نشده بود، بانو همایونی چنان با پشتکار وارد صحنه شد و شانه سردبیر روزنامه را وادار کرد که از ادامه این مطالب خودداری کنند.

وی در این باره تأکید کرد: اگر مقاله یا مطلبی بود که با شئونات بانو امین تطبیق نداشت، بانو همایونی به شدت با آن مقابله می‌کرد، اگر قرار باشد ترمیمی از شخصیت بانو همایونی داشته باشیم، وی یک‌تنه از حقوق، مقام و شأنیت استاد خود دفاع می‌کند و اجازه نمی‌دهد که کسی در هیچ قالبی چه در قالب علمی و پژوهشی، چه در قالب قصه و زندگی‌نامه و چه در قالب فیلم‌نامه به حریم و مقام والای استادش تعرض کند.

این شاگرد بانو همایونی اذعان کرد: بارها دیده‌ایم که فیلم‌نامه‌هایی تا مرحله اجرا آمده، ولی بانو همایونی آن را تعطیل کرد، چون می‌گوید این‌ها قادر نیستند که حق استاد را ادا کنند، پاسداری بانو همایونی از حق استادش واقعاً برای ما چشم‌گیر است، رفتار بانو همایونی در همه شرایط زندگی برای ما آموزش عملی است به خصوص در مورد شرایط استاد و شاگردی که ان‌شاء‌الله ما شاگردان بانو همایونی بتوانیم امانتدار باشیم و چنین حقی را در مورد بانو همایونی ادا کنیم.

■ ضرورت تجلیل از خادمان قرآن

وی در مورد ضرورت تجلیل از خادمان قرآن گفت: در مورد تجلیل از خادمان قرآن برای این‌که افراد مختلف جامعه خصوصاً زنان با بانوان خادم قرآن مانند بانو همایونی آشنا شوند، خوب و مفید است. خود بانو هنوز اجازه ساخت مستند از زندگی بانو مجتهده امین را نداده است. چون بارها توصیه شده است، اما بانو همایونی معتقد است کدام هنر پیشه می‌خواهد نقش بانو امین را بازی کند، کدام هنر پیشه شأنیت و منزلت مناسب را دارد که نقش بانو امین را بازی کند، اگر معرفی بانو امین و به تع بانو همایونی در کتاب‌های درسی باشد این اشتیاق در میان جوانان و دختران برای شناخت بانوان خادم قرآن بیشتر می‌شود.

دهقان در ادامه سخنانش گفت: حقیقت این است که هیچ وقت نمی‌توان در سطور کتاب و در فیلم‌نامه‌ها و یا در قالبی شخصیت و معنویت این بانوان را نشان داد. یک دل آماده‌ای باید باشد که از نزدیک این‌ها را ببیند تا بتواند تأثیر لازم را بگیرد، تا کسی از نزدیک حضور روحانی بانو همایونی را نبیند و آن قابلیت را خودش نداشته باشد، قطعاً نمی‌تواند این دریافت‌ها را داشته باشد. نکته دیگری که سایر بانوان اشاره کردند و خیلی چشم‌گیر است و همیشه به چشم می‌خورد این است که بانو همایونی دوست دارد که هر کسی به محضر وی می‌رسد، یک پذیرایی معنوی علاوه بر پذیرایی مادی که همیشه بسیار بزرگ، منشانه است، داشته باشد.

وی در پایان سخنانش تأکید کرد: اگر ساعتی در خدمت بانو همایونی بودیم، وی نمی‌توانست صحبت، موعظه و اندرزی داشته باشد، به طور خصوصی به ما می‌گوید که امروز نتوانستم چیزی بگویم و ما در پاسخ می‌گوییم آن درسی که ما باید از شما بگیریم در رفتار و گفت‌وگوی شما با دیگران گرفتیم ما توشه خود را گرفته‌ایم و اکنون منزل شما را ترک می‌کنیم. این نکته خیلی جالبی است که بنده همیشه در خاطر اتم است و به حمدالله تأثیر این نینش اعجاب همه را بر می‌انگیزد. بانو همایونی همیشه می‌گوید که ما ناقل هستیم، ان‌شاء‌الله که امانتدار باشیم، این‌ها عقاید، افکار و بین‌های بانو مجتهده امین است که خدمت شما بازگویی کنیم.

«همایونی» ادامه تحصیل تا درجه اجتهاد را به شاگردان خود توصیه می‌کند

اهل بیت (ع) دارند و بانوان را به انس با قرآن و عترت (ع) تشویق می‌کنند، شاگردان کوشا و پرتلاش خود را توصیه به ادامه تحصیل و رسیدن به درجه فقاہت و اجتهاد می‌کنند، اما در عین حال خیلی توجه به بنیان خانواده دارند و جایگاه بانوان در اسلام را بسیار رفیع می‌دانند؛ ادامه تحصیل برای بانوان را در درجه بعد از مسئولیت مادر بودن، می‌دانند.

موحدیان تصریح کرد: بانو همایونی تأکید دارند که قرآن به معنای واقعی و همراه با توجه به ترویج فرهنگ اهل بیت (ع) در جامعه بیان شود و ایشان تلاش زیادی دارند تا احکام و نکاتی را که در قرآن کریم اشاره شده است، ابتدا خود عامل به آن باشند و بعد در ترویج آن می‌کوشند، ایشان مثال‌های متنوع و قابل تجسم و محسوس برای بیان نکات قرآن کریم می‌زنند تا هیچ‌گاه مباحث از ذهن شاگردان پاک نشود.

وی در ادامه بخشی از نصایح بانو همایونی به شاگردانش را بیان کرد: ایشان به بانوان توصیه می‌کردند، بهتر است که وقت بیشتری برای امور خانواده اختصاص دهند و کمتر خارج از منزل حضور داشته باشند؛ از ایشان پرسیدم که چه کار کنیم تا هر شب موفق به خواندن نماز شب شویم و ایشان پاسخ می‌دادند که نماز شب بانوان، مراعات حقوق همسرشان است و اگر هم موفق به خواندن نماز شب می‌شوید، این نماز را به همراه همسرتان بخوانید.

موحدیان در پایان گفت: به دخترم که علاقه زیادی به ایشان داشت، توصیه می‌کرد که قبل از این‌که به دانشگاه برود، ازدواج کند و تأکید داشت که بانوان باید فعال باشند و هنرهای زیادی را بگیرند تا به سطوح بالایی علمی، عرفانی، اخلاقی و اجتماعی برسند.

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی» با اشاره به علاقه زیادی که این خادم قرآن به علم‌آموزی و پژوهش در مفاهیم قرآن و فرهنگ اهل بیت (ع) دارند، گفت: «همایونی» ادامه تحصیل تا رسیدن به درجه اجتهاد را به شاگردان خود توصیه می‌کند.

«موحدیان» یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، در راستای معرفی شخصیت این خادم قرآن کریم، گفت: نخستین بار در مکتب فاطمه (س) که توسط بانو مجتهدہ امین اصفهانی تأسیس شده بود، توفیق یافتم تا با بانو همایونی آشنا شوم و در کلاس حکمت ایشان حضور یابم. همایونی با بیان شیوا و با آن لهجه زیبای اصفهانی، بسیار مسلط دروس منطق را توضیح می‌دادند، همچنین در کلاس تفسیر قرآن کریم با علاقه بسیار شرکت می‌کردم و استفاده‌های زیادی از محضر ایشان بردم.

این فعال حوزه ادامه داد: ایشان بسیار مهربان و صمیمی هستند، علاقه زیادی به علم‌آموزی و پژوهش در مفاهیم قرآن و فرهنگ

بانو «همایونی»

فراتر از زمان خود می اندیشد

فاطمه (س) که به همت بانو مجتهده امین تأسیس شده بود و بانو همایونی مدیریت آن را به عهده داشت، شوم و به حق، بانو امین منشأ خیری برای دختران اصفهان و پایه‌گذار مدارس دینی ویژه بانوان بود. اعظم تصریح کرد: بانو همایونی به صورت شبانه‌روزی و با فداکاری و از خودگذشتگی زیاد برای پایداری و ادامه فعالیت مکتب فاطمه (س) از مال، وقت و حتی آبروی خود، صرف و با مدیریتی مثال‌زدنی این مکتب را اداره می‌کرد.

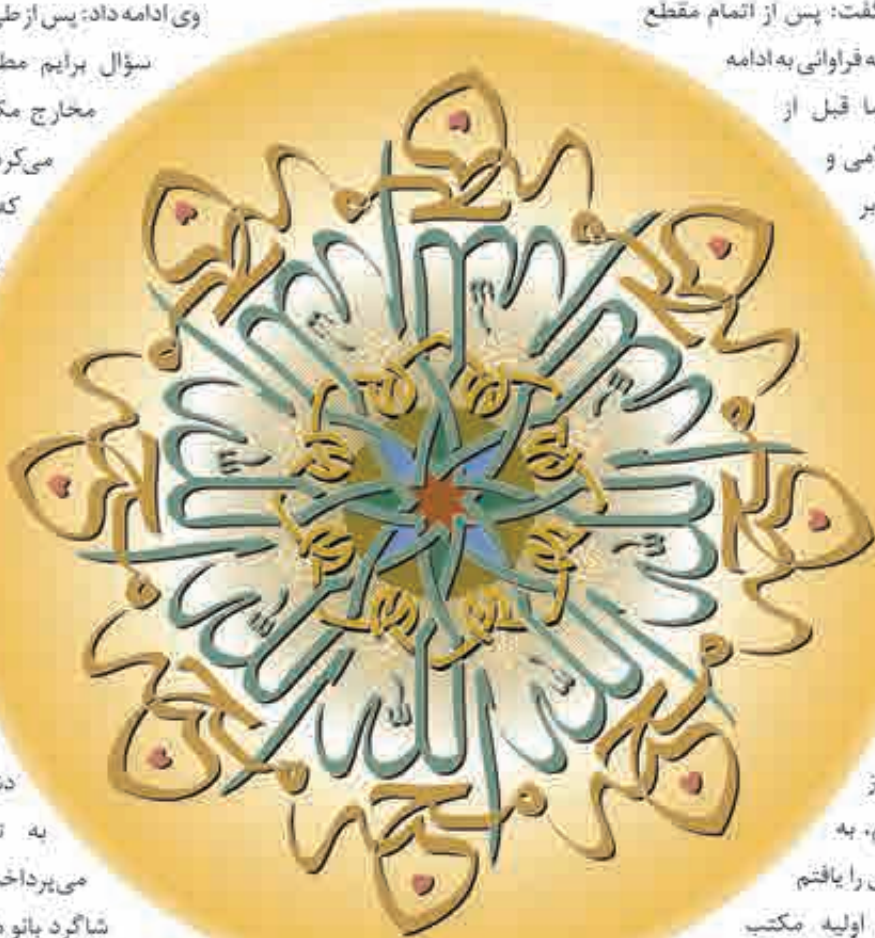
وی ادامه داد: پس از طی این سال‌ها هنوز این سؤال برایم مطرح است که ایشان مخارج مکتب را از کجا تأمین می‌کردند، حتی می‌شنیدم که ایشان لوازم منزلشان را با این‌که به آن‌ها احتیاج بود، برای مکتب استفاده می‌کرد؛ بانو همایونی در عین این‌که از لباس‌های ساده و بدون آرایش استفاده می‌کرد، اما بسیار تمیز و منظم بود و اصلاً به دنبال خودنمایی نبود و به تعالی روح و فکر می‌پرداخت. شاگرد بانو همایونی تصریح کرد:

یکی از شاگردان بانو «زینت‌السادات همایونی» از خصوصیات اخلاقی و رفتاری استادش این‌چنین می‌گوید: بانو همایونی فراتر از زمان خود می‌اندیشد؛ با از خودگذشتگی برای پایداری و فعالیت حوزه دینی «مکتب فاطمه (س)» از مال، وقت و حتی آبروی خود، صرف می‌کرد و مدیریتی مثال‌زدنی داشت.

«فخر الزمان اعظم» یکی از شاگردان بانو «زینت‌السادات همایونی»

با بیان این مطلب گفت: پس از اتمام مقطع دبستان با این‌که علاقه فراوانی به ادامه تحصیل داشتم؛ اما قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و به دلیل جو حاکم بر دبیرستان‌های دخترانه، برای خانواده‌ام خوشایند نبود که دخترشان وارد مقطع دبیرستان شود. وی ادامه داد: از این بابت بسیار ناراحت و منتظر رحمتی از جانب خداوند بودم. به لطف الهی این توفیق را یافتم تا جزء شاگردان اولیه مکتب

در ازدواج فرزندانمان صالح تراشی نمی‌کردند، تقدیر می‌کرد و والدینی که فرزندان شایسته‌ای تربیت می‌کردند، مورد تشویق قرار می‌داد، این تشویق را یا به صورت لفظی و یا با نوشتن جمله‌ای در دفتر شاگردش ابراز می‌کرد.

اعظم ادامه داد: حاجیه بانو همایونی حتی با نوشتن يك كلمه در دفتر شاگرد او را مورد لطف قرار می‌داد و یا وقتی که استادی را به مکتب دعوت نمی‌کرد، از صفات حسنه شاگردانش می‌گفت: بانو «کاتوزیان»، از مدرسان علوم دینی تهران، هر از چند گاهی برای دیدن بانو همایونی به اصفهان می‌آمد و بانو همایونی برای ایجاد روحیه در شاگردان خصوصیات آن‌ها را در مقابل بانو کاتوزیان می‌گفت و یا از شاگردان ترم بالاتر کمک می‌گرفت تا به شاگردان سطوح پایین‌تر آموزش دهند تا این‌گونه اعتماد به نفس به‌آن‌ها دهد.

وی افزود: اگر شاگردان راه استادشان را ادامه دهند، بهترین کمک و قدردانی از این خادمان الهی است و مسئولان اگر بتوانند از نظر مالی به این افراد کمک کنند که بتوانند تمامی آرزوهای معنوی خود را در قید حیات محقق سازند، خود بزرگ‌ترین تحلیل است.

شاگرد همایونی در پایان گفت: با این‌که طنی این سال‌ها به خاطر مشغله‌های زندگی از درک وجود ایشان محروم بودم، اما همیشه جویای احوال این عزیز هستم و از کوچک‌ترین فرصت‌های زندگی‌ام برای ملاقات ایشان استفاده می‌کنم.

ایشان قدرت تشخیص بالایی در استعدادیابی شاگردان داشت و در بحث تعلیم و تربیت به مقوله تشویق بسیار اهمیت می‌داد و اگر متوجه می‌شد که شاگردی از استعداد و توانایی بالایی برخوردار است برای او در منزل خود کلاسی فوق‌العاده تشکیل می‌داد و یا حتی او را به دیگر استادان معرفی می‌کرد.

وی ادامه داد: بانو همایونی فراتر از زمان خود می‌اندیشید و در زمانی که تعداد زیادی از بانوان سواد نداشتند، ایشان کلاس ادبیات فارسی و زبان انگلیسی را روزهای پنج‌شنبه برای شاگردان برپا می‌کرد و اگر به این نتیجه می‌رسید که شاگردی توانایی ادامه تحصیل را ندارد، او را به سمت علاقه‌اش سوق می‌داد، مثل رشته‌های هنری و ما شاهد بودیم، وقتی آن فرد وارد رشته هنر می‌شد، پیشرفت چشم‌گیری داشت.

وی با اشاره به این‌که همایونی به مقوله ازدواج اهمیت فوق‌العاده‌ای می‌داد، افزود: ایشان تأکید داشت که در عین درس خواندن می‌توان خاله‌داری کرد و به دختران علاقه‌مند به تحصیل یادآور می‌شد که منافاتی بین تحصیل و ازدواج نیست و می‌توان هر دو را در زندگی پیش برد و ایشان حتی ازدواج با مردانی که در زندگی شکست‌خورده‌اند و یا دارای فرزند هستند، بدون اشکال می‌دانست و می‌گفت رن و وظیفه تربیت دارد و می‌تواند برای فرزند دیگری، مادری کند.

وی گفت: همایونی از پدر و مادرهای شاگردانش که

حفظ کیان خانواده و تربیت فرزندان سفارش همیشگی «همایونی» است

یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی» می‌گوید: دو سفارش همیشگی استاد همایونی، درباره داشتن خلوص نیت در کارها و حفظ کیان خانواده و تربیت فرزندان است.

«فاطمه اعظم» یکی از شاگردان «زینت‌السادات همایونی»، نحوه آشنایی خود را با این مدرس و خادم قرآن کریم این‌گونه بیان کرد: آشنایی من با این بانوی فاضله، هم‌زمان با سال‌های اولیه تأسیس مکتب فاطمه (س) بود که آن موقع حدود ۱۲ سال سن داشتم. قبل از من، دو نفر از اقوام نیز با حضور در جلسات هفتگی این حوزه، مشغول به فراگیری علوم دینی بودند و مرا برای حضور در مکتب تشویق می‌کردند. وی ادامه داد: این مجالس توسط بانوی بزرگوار مرحومه مجتهده نصرت‌بیگم امین - استاد خانم همایونی - برگزار می‌شد که عده زیادی از بانوان اصفهانی در آن شرایط سخت، با علاقه فراوان و مضمم به حضور در این جلسات بودند.

اعظم ویژگی‌های استادش را این‌چنین بیان کرد: خانم همایونی از نظر اخلاقی انسان بسیار وارسته و عاطفی هستند و با روحیه مادرانه با شاگردان رفتار می‌کنند. اما در زمانی که عهده‌دار اداره مکتب فاطمه (س) بودند، از قاطعیت لازم نیز برخوردار بوده و هم‌چنان که با شاگردان باب دوستی را باز کرده بودند، اما به موقع و به بهترین نحو تذکرات و نصایح را یادآور می‌شدند.

وی افزود: تفهیم درس به شاگردان برای ایشان بسیار حائز اهمیت است و به‌گونه‌ای رفتار می‌کنند که افراد را جذب سخنان خود می‌سازند و می‌توان این ادعا را داشت که مستمعان جلسات خانم همایونی با جان و دل پذیرای مطالب ارائه شده از سوی ایشان هستند.

اعظم در پاسخ به این پرسش که همایونی تا چه حد در برابر قرآن کریم احساس تکلیف می‌کند؟ گفت: به طور حتم هدف اصلی از تشکیل حوزه دینی برای بانوان که خانم همایونی در تشکیل آن نقش مؤثری داشتند، احساس تکلیف در قبال قرآن کریم بود، چون در اوایل دهه ۴۰ هجری شمسی، اکثریت مردم به ویژه بانوان از آشنایی با قرآن

محروم بودند؛ البته ایشان با عمل خود تکالیف را به اطرافیان یادآور می‌شدند، به طوری که اگر جمع زیادی از شاگردان و دوستانشان به دیدن خانم همایونی بیایند، اما ایشان نماز اول وقت را به هر کار دیگری ترجیح می‌دهند.

وی خلوص نیت در کارها به ویژه در کسب علم و حفظ کیان خانواده و تربیت فرزندان را از سفارش‌های همیشگی استادش دانست و افزود: از حضور در محضر ایشان خاطرات بسیاری دارم، اما آن ویژگی دلسوزانه و مادرانه که به آن اشاره کردم، همیشه در خاطر من هست، پسر من که خردسال بود، همراه من به دیدار خانم می‌آمد و آنقدر رفتار پسندیده‌ای ایشان با فرزندم داشتند که هنوز خاطره آن رفتار در ذهن فرزندم دیده می‌شود و همیشه جویای احوال خانم همایونی است.

شاگرد همایونی اظهار کرد: معرفی شایسته این بزرگواران و چنین افراد عالم و زحمتکش در عرصه دین، تأثیر زیادی در جامعه خواهد داشت. شوق افراد دیگر را برای پا گذاشتن در این مسیر افزایش می‌دهد و وقتی جوانان از شرایط سخت و دشواری‌هایی که این افراد برای تحصیل داشتند، مطلع می‌شوند، انگیزه کسب علم و فعالیت بیشتر برای آن‌ها به وجود می‌آید.

وی در پایان گفت: وجود ایشان و مهمتر از آن وجود استاد بزرگوارشان حاجیه خانم امین، اثرات زیادی از نظر تربیتی، نه تنها بر روی بانوان اصفهانی داشت، بلکه با حضور طلاب مکتب فاطمه (س) در سایر شهرهای ایران این تأثیر گسترش هم یافت.

کلام بانو «همایونی» نشان از ارتباطی محکم با خداوند سبحان دارد

در همه حال، اخلاق خود را موشکافانه نگاه می‌کند و در معاشرت‌هایش ملاحظه شدیدی بر رعایت آداب دارد و اظهار کرد: معرفی و شناخت ویژگی‌های اخلاقی ایشان ثمرات زیادی دارد، زیرا بسیاری از بانوان حتی در اصفهان هستند که بانو همایونی را ندیده‌اند و ایشان را نمی‌شناسند.

زمانی اظهار کرد: از برخی شهرهای استان اصفهان، خانم‌ها به شهر اصفهان می‌آیند که فقط ایشان را ببینند، ایشان الگویی ایمانی هستند و باید به عنوان نمونه یک بانوی باتقوا به جامعه شناسانده شوند و با معرفی ایشان نشان دهیم که یک زن تا چه میزان می‌تواند از نظر علمی پیشرفت کند، در این معرفی حتماً باید معرفت، شناخت و عرفان ایشان و به ویژه کتب عرفانی بانو همایونی معرفی شود.

وی تصریح کرد: معرفی بانو همایونی ثابت می‌کند که یک زن تا چه میزان می‌تواند از نظر علمی و عرفانی رشد کند تا به این مقامات برسد که به خداوند سبحان نزدیک شود و این قرب الهی است که عاملی می‌شود تا انسان، بسیاری از امور را انجام دهد و نیازی نیست خیلی تلاش فیزیکی کند، چون فقط حضورش باعث برکت می‌شود.

مسئول سابق حوزه علمیه امیرالمؤمنین (ع) اصفهان در پایان گفت: ایشان به دختران جوان این سفارش را دارند که می‌توان با تشکیل خانواده و در کنار داشتن فرزند به علم‌آموزی نیز پرداخت و تأکید داشتند که این واجب را نباید رها کرد و به تربیت صحیح فرزندان بسیار توصیه می‌کردند.

یکی از آشنایان و دوستان «زینت‌السادات همایونی» با اشاره به این‌که وقتی فردی سخن می‌گوید به خوبی نشان می‌دهد که در چه وادی قرار دارد، گفت: کلام همایونی، این خادم قرآن کریم، نشان از ارتباطی محکم با خداوند سبحان دارد.

«طلیبه زمانی» از دوستان و آشنایان «زینت‌السادات همایونی»، با بیان این مطلب گفت: ایشان بانویی عالمه است و به رعایت اصول اخلاقی بسیار مقید است و در معاشرت با اطرافیان خود بسیار با احتیاط سخن می‌گوید و مراقب کلامشان هستند و از هرگونه خطا در رفتارشان ممانعت می‌کنند و من به عنوان یکی از دوستانشان، همایونی را چنین فردی یافتیم.

وی ادامه داد: در محضر بزرگی چون «بانو مجتهده امین»، استاد بانو همایونی - چنین عالمه‌ای پرورش می‌یابد، همایونی هر کلامی را که بیان می‌کند، سرشار از علم و ایمان است؛ وقتی فردی سخن می‌گوید به خوبی نشان می‌دهد که در چه وادی قرار دارد و کلام این خادم قرآن نشان از ارتباطی محکم با خداوند سبحان دارد.

زمانی افزود: هم‌نشینی با بانو همایونی این حس را در طرف مقابل ایجاد می‌کند که ایمان او ایمانی نیست که چند روزه به دست آمده باشد و به تازگی مؤمن شده باشد، بلکه کاملاً مشهود است که ایشان از ایمانی راسخ برخوردار است. وی همایونی را مسلمانی خطاب کرد که با ذره‌بینی به دست

هم‌نشینی با بانو همایونی این حس را در طرف مقابل ایجاد می‌کند که ایمان او ایمانی نیست که چند روزه به دست آمده باشد و به تازگی مؤمن شده باشد

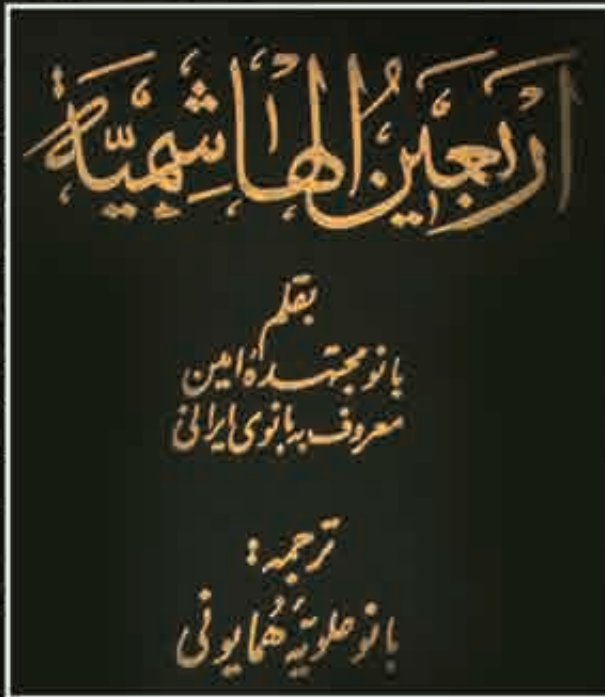
نگاهی به آثار بانو علویه همایونی

شرح احادیث وارده از معصومین (ع) در «اربعین الهاشمیه»، ترجمه بانو همایونی

کتاب «اربعین الهاشمیه» در شرح احادیث وارده از معصومین (ع) است که توسط بانو مجتهده امین نوشته شده و توسط بانو زینت‌السادات همایونی ترجمه شده است.

مترجم در مقدمه این اثر پس از بیان دغدغه همیشگی خود درباره وضعیت بانوان می‌نویسد: آیا از بین زنان، کسی نمی‌تواند علم و ایمان حقیقی و روشنائی عرفانی به دست آورد؟ آیا به جرم زن بودن باید از تحصیل علم و ایمان محروم بود؟ پس این حدیث که از پیامبر (ص) نقل شده است: «طلب العلم فریضة علی کل مسلم» چیست؟ چرا برای بانوان وسیله‌ای نیست تا خود را به زبور علم و ایمان بیاریند و با تقوا و پرهیزگار شوند.

کتاب «اربعین الهاشمیه» اولین اثر قلمی بانو مجتهده امین است. وی این کتاب را در سال ۱۳۱۵ شمسی در ۵۰ سالگی به نگارش درآورد.

اربعین الهاشمیه به تفسیر چهل حدیث از احادیث اهل بیت (ع) می‌پردازد. مباحثی همچون روش دعوت به ایمان، روش تزکیه، تشویق به عبادات، روش اسوه و الگوسازی و... از مسائل مورد بررسی در این کتاب است. وی در آن به شرح و توضیح چهل حدیث از احادیث گران‌قدر اهل بیت (ع) می‌پردازد. به دنبال جاب این اثر بود که

وی می‌افزاید: آیا ما که زن هستیم نباید به فکر باشم بانوی اندیشه خودمان خدا را بشناسیم و با مفهوم «فَأَيُّهَا تَوَلَّوْا قَوْمًا» (سوره بقره/۱۱۵) همراه شدیم؟ یا قابلیت فهم چنین مطالبی را نداریم؟ در حالی که می‌دانیم که آسیه زن فرعون این گونه خدا را شناخت و حتی جان خود را فدای معرفتش گردانی و از همه چیز گذشت تا به قرب دوست واصل شد و یکی از چهار زن برگزیده عالم شد. همایونی در ادامه این مقدمه در معرفی بانو مجتهده امین و چگونگی آشنایی وی با این بانو می‌گوید: از همان ابتدا چنان مجذوب نورانیت «سیمایم» فی و خوهیم من اثر السخوده» (ایه ۲۹ سوره فتح) شدم که هنوز بهترین ساعت‌های زندگی خود را درک حضور ایشان می‌دانم. بد نیست شمه‌ای از شرح زندگانی ایشان را برای علاقه‌مندان بنویسم. البته نه این‌که تصور شود مقصود مدح و ثنای معظم لها باشد. این کتاب به شمارگان سه هزار نسخه به همت انتشارات نشاط اصفهان در خردادماه سال ۱۳۷۱ به مناسبت کنگره بزرگداشت بانو مجتهده امین منتشر شده است.

آن بانوی پرهیزگار دانش‌دوست به کسب درجه اجتهاد نائل شدند. مقدمه مترجم، شمه‌ای از شرح زندگی مؤلف، مقدمه مؤلف، بیان چگونگی حفظ چهل حدیث و فرموده‌ها و توصیه‌های نبی اکرم (ص) به امام علی (ع) بخش‌هایی دیگری از این اثر است. در بیان یاداش آن‌که چهل حدیث از احادیث ائمه (ع) را حفظ نماید. علم بر سه قسم است: خدا را به خودش بشناسید و رسول را بر رسالت و امام را به اقامه عدل و احسان؛ سؤال هشام بن حکیم از حضرت صادق (ع)، انبیاء و مرسلین بر چهار طبقه هستند و... از احادیث مورد نظر است. موضوعات و محورهای اصلی مباحث این اثر عبارتند از: روش دعوت به ایمان، روش تزکیه، تشویق به عبادات، روش اسوه و الگوسازی در احادیث، روش موعظه و انداز، روش تعلیم حکمت، روش فریضه‌سازی، مداومت و محافظت بر عمل، روش انذار، و قهر و مهر و... وی این کار را با هدف نشر احادیث معصومین (ع) و لیل به ثواب و برکات حفظ سخنان آن‌ها انجام دادند؛ چون پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «هرکس چهل حدیث

بررسی مباحث کتاب «زن مظهر خلاقیت الله» اثر بانو «همایونی»

فی البُرِّ وَالْبَحْرِ، این است ماهیت زن، شائیت و موقعیت زن در جهان هستی، وظیفه زن نسبت به جهان هستی، زن از دیدگاه حضرت امام خمینی (ره)، اوصاف مشترکه زن با جهان، بین زن و مرد فرق نیست، زندگی زن، زنان برگزیده و ... مورد واکاوی و بررسی قرار گرفته است.

در ابتدای این اثر در بخشی با عنوان «یادنامه»، مؤلف یادی از استاد خود بانو مجتهده امین کرده است، در قسمت‌هایی از این بخش آمده است: آری استادان و معلمان مظهر کامل زیبایی‌ها هستند، چرا که دید تازه‌ای به نوآموزان و شاگردان می‌بخشد و با عالم جدیدی آنها را آشنا می‌کنند. ذهن‌های تاریک را به نور خود روشن می‌سازند و روح و روان افسرده را به حرکت و نشاط وامی‌دارند و به

زن مظهر خلاقیت الله

با انضمام؛
شخصیت زن

نوشته: علویه همایونی

کتاب «زن مظهر خلاقیت الله» در واقع مجموعه مقالات بانو علویه همایونی درباره مقام زن است که با استفاده از آیات و روایات درصدد بیان شخصیت والای زن است.

این کتاب در ۱۲ بخش تنظیم شده است؛ در ماهیت زن، در وظائف مشترک زن و مرد و در وظائف خصوصی زن عناوین سه بخش موجود در جلد اول این کتاب است. در جلد دوم این اثر پس از مقدمه، بخش‌های بیان ماهیت انسان زن، شائیت و موقعیت انسان زن در جهان هستی، وظیفه زن نسبت به جهان هستی، اوصاف مشترکه زن با جهان

فضائل علم و تقوی می‌آریند و حیات می‌بخشند. همین است که در حدیث آمده چون عالم از دنیا برود تلمه‌ای در دین پدید آید که هرگز التیام نیابد و می‌توان گفت تلمه‌ای است که در دل عشاق و همراهان آن‌ها پدید می‌شود، چنانکه افلاطون را گفتند معلمت را عزیزتر داری یا پدر و مادرت را، گفت معلم را، پدر و مادر مرا از عالم عالی‌تر به عالم پست‌تر نزول دادند و معلم مرا از عالم ماده به عالم روح تعالی بخشید. آری استادان و معلمان روحانی رسولان خدایند که از شناخت تفسیر آیات قرآن و فقه و اصول و احکام و حکمت و اخلاق و نفحات رحمانی مردم را آگاه و مستفیض می‌نمایند، زیرا کلمات و نفس‌های آن‌ها آیه و اُزُسُلُنا

هستی کدام است؟ بیان اوصاف خصوصی زن، خطبه ۸۵ نهج البلاغه تدوین یافته که مباحث مورد نظر نویسنده مورد بررسی قرار می‌گیرد. در بخش اول این کتاب مباحثی مانند حضرت زهرا (س) مرضیه پروردگار و زینت بخش جامعه زنان، تحقیق در ماهیت زن از طریق آیات شریفه قرآن، بیان مختصری از زبان فطرت و تحیر از نظام آفرینش و دریافت یگانگی، یگانگی آفریننده جهان از راه عقل ... زن و مرد را از یک چیز آفرید، آباتی که تفاوت کار و وظیفه زن و مرد را می‌رساند، قرآن احترام به پدر و مادر را همواره بزرگ می‌شمارد و ... مورد بررسی قرار می‌گیرند. در جلد دوم این اثر هم مباحثی مانند ماهیت انسان زن، وَحَمَلْنَاكُمْ

الرياح لواقع فلزلنا من السماء ماء» را تفسیر می‌کند، چون بعد از حامله شدن مغزها به بدر معرفت استحقاق پیدا می‌شود.

بعد از این یادنامه، شعری از سبیده کاشانی سروده سال ۱۳۶۲ آمده است. در مقدمه ای که درباره حضرت زهرا(س) مرضیه پروردگار و زینت بخش زنان نوشته شده است، مؤلف به بررسی ابعادی از شخصیت این بانو و سرور زنان عالم می‌پردازد و می‌نویسد: با تحیر عالم عقول و تسبیح عالم قدس و بانشاط و شادی ملکوتیان و اهتزاز جهان هستی و تنزل عالم جبروت و صعود عالم ملک، تجلی مبدأ خلاق به مظهر خلاقیت متجلی شود. آری وجود فاطمه زهرا(س) تجلی حق بود در دامن خدیجه کبری که خیر کثیر به شخص نبی اکرم(ص) اختصاص یافت.

وی در بخش دیگری از این مطلب می‌نویسد: اگر نبی اکرم(ص) فاطمه(س) را ام‌اینها می‌نامید، از نظر آن بود که ام به معنی هدف و مقصود است و وجود فاطمه(س) مقصود حقیقی جهان هستی و ثمره نبوت است. بلی فاطمه(س) انسان کامل و نمونه بارز و الگوی کامل زن است که فضائل حضرتش در خور این مختصر نیست، زیرا مراد از این مقاله بیان ماهیت زن به طور کلی است، ولی چون وجود آن بزرگوار شامل تمام کمالات و دارنده تمام مراتب و فضائل و خصوصیات انسانی یک زن کامل است... بسی مایه افتخار و زینت بخش مقام زن و بیان گسترده‌ای از جهان زن است.

این محقق در فصل اول این کتاب در بخش «در ماهیت زن» به بررسی موضوع تحقیر کردن زنان در ادیان و مکاتب مختلف می‌پردازد و می‌نویسد: یکی دیگر از نظریات تحقیر آمیزی که نسبت به زن وجود داشته است، طرفداری از تجرد و بدبینی به جنس زن است که محبت زن را جزء مفاسد بزرگ اخلاقی به حساب می‌آورند. اسلام با این خرافه سخت نبرد کرده است و ازدواج را مقدس و تجرد را پلید شمرده است. اسلام دوست داشتن زن را جزء اخلاق انبیاء(ع) معرفی کرده است.

در بخش دوم جلد اول نویسنده در بخش وظائف

مشترک زن و مرد پس از بررسی این وظائف، می‌نویسد: درجات معنوی در هر رشته‌ای که باشد نامتناهی است و نفس انسان نیز بالقوه دارای استعداد نامتناهی و از جهاتی نامتناهی است، یعنی به شرط آن که مقتضی موجود و موانع مفقود باشد می‌تواند درجات معنوی غیر متناهی را در ابعاد گسترده‌ای انسانی حائز شود.

همایونی در بخش سوم جلد اول این کتاب در بحثی چنین می‌نویسد: نقص ما همین بی‌اطلاعی از قرآن کریم است و الاهی دانستیم که خدای تبارک و تعالی هیچ موضوعی را به اندازه موضوع زن حملیت نفرموده و اصالت نبخشد، چنان که به عناوین مختلف مردها را نسبت به حقوق آن‌ها هشدار می‌دهد و گاهی با تهدیدها آن‌ها سخن می‌گوید و مخصوصاً در حقوق معنوی زن‌ها تذکر می‌دهد و مردها را مسئول می‌کند و برای اظهار نبوغ زن، زن‌های بسیاری را به اسم و اوصاف نام می‌برد.

نویسنده در جلد دوم این کتاب در مقاله‌ای با عنوان بیان ماهیت زن، بار دیگر به موضوع بی‌اطلاعی و ناگاهی از قرآن کریم در نتیجه‌گیری اشاره می‌کند و این ناگاهی را عاملی برای نتیجه‌گیری نادرست می‌خواند و می‌نویسد: تأسف از آن است که بعضی از زنان ما چون از بیانات قرآن شریف ناگانه‌اند، سخنان تحقیر آمیز و تضعیف‌کننده را باور می‌دارند و چون از قدر و منزلت خویش مأیوس می‌شوند، دست به کارهایی می‌زنند که شایسته ماهیت انسانی و ایمان زن نیست مانند بی‌حجابی و بدحجابی.

نویسنده در مقاله‌ای با عنوان «خطبه ۸۵ نهج البلاغه» به بررسی این خطبه می‌پردازد و می‌نویسد: ملاک در شناخت قول الهی(ع) در احادیث و دعاها هماهنگ بودن مفاهیم و معانی آن‌ها با قرآن کریم و فرمایشات الهی است و با توجه به این که قرآن مجید شئونات زن را تا فوق تصور بالا برده و حتی به کلام و بیان تنها هم اکتفا نکرده و از هر بعد انسانی زن الگوها و مصادیقی را به اسم و رسم یادآور شده و به نمایش گذارده است، امام علی(ع) در این خطبه به بیان مقام والای زن می‌پردازد.

یادآوری می‌شود، این کتاب در سال ۱۳۷۱ به چاپ سوم رسیده است.

کتاب «عشق ذوی القربی» تلاش بانو همایونی برای نشان دادن آیات قرآن و احادیث و روایات وارده در مورد اهل بیت رسول الله(ص) است که در هر مورد آیات و احادیث را تفسیر نیز می‌کند.

بانو همایونی در بخشی از مقدمه چاپ دوم این اثر می‌نویسد: در سال ۱۳۷۲ هجری شمسی عشق ذوی القربای حضرت رسول اکرم(ص) به ویژه توسل به یگانه محبوبه باری تعالی و رسول خدا(ص) مرا بر آن داشت که جزوه‌ای بنام «موده القربی» درباره محبت آن‌ها بنگارم و نیز در کتاب عوالم العلوم حدیثی از ابن شاذان مبتنی بر گفت‌وگو و مزاح امیرالمؤمنین با زوجه خود زهرا(س) به نظر رسید که مورد توجه واقع شد.

چون فرصت شرح و بسط آن نبود فقط عبارات آن درج شد و بعداً فرصتی بدست آمد و جملات آن مورد دقت و توجه قرار گرفت با خود گفتم صحیح است که آن بزرگواران با هم مزاح کرده‌اند. ولی تلویحا خود را به ما معرفی کرده و به شناسایی خود پرداخته‌اند و سخنان آن‌ها بی‌ماخذ و بی‌مبنا نیست، زیرا علی(ع) و فاطمه(س) دو نقطه حاوی حروف و کلماتند و سخنان آن‌ها مفید حکمت و گنجینه دانش است و عامل تعلیم و تعلم و سزاوار نیست از آن‌ها به آسانی بگذرم و باید به جست‌وجوی ماخذ و مبانی آن‌ها برآمد.

این گونه بود که هر جمله از آن‌ها مورد توجه و تحقیق قرار گرفت و تا

ارادت بانو همایونی به اهل بیت (ع) در «عشق ذوی القربی» نمایان است

کامل عملی شود، ولی چون به علت غارصه قلبی از مکتب کناره گرفتم کناره‌گیری از صاحب مکتب یعنی زهرا (س) مقدرم نبود و هر صبح احساس محرومیتی داشتم که سلام و توسلی از من فوت شده و از فیوضات وجود مقدس سرور گرامی فاطمه زهرا (س) مهجور مانده‌ام.

آری! هر روز سلام و اظهار ارادت خدمت آن حضرت و دو کلمه راز دل گفتن با آن یگانه محبوب الهی بسیار لذت و نشاط‌آور است و نیروی مخصوصی به انسان می‌بخشد و ترک آن تأسف‌آور و موجب نگرانی روحی و ملالت فراوان می‌شود و بالاخره پس از بررسی بعضی از آیات و روایات در رابطه با اوصاف بی نظیر آن حضرت، آیه «قُلْ لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ» (آیه ۲۳ سوره شوری) که وجه تسمیه کتاب را نیز معلوم می‌کند، توجه مرا به خود جلب نمود و عشق و

علاقه مرا به این آیه مبارک معطوف داشت.

طبق روال همشگی بانو همایونی با احترام به استاد خود بانو مجتهده امین را در این کتاب یاد می‌کند و مطلبی درباره او می‌نویسد و در بخشی از آن می‌آورد: چون به اعتقاد خود می‌دانم که استاد معظم بانوی مجتهده امین از نمایندگان حضرت زهرا (س) است، دروغ دارم که در کتابی که منسوب به حدیث فاطمه زهرا (س) است، او را یاد آور نشوم. در پایان این اثر هم اجازه روایت‌های بانو همایونی از استاد خود آمده است. کتاب عشق ذوی القربی تألیف بانو علویه همایونی به همت انتشارات کانون پژوهش در سال ۱۳۸۴ به شمارگان ۲ هزار نسخه و به بهای ۲۵۰۰۰ ریال منتشر شده است.

آن جا که امکانات یاری نمود و مقدر قابلیت و استعداد بود کوشش و پژوهش در آن‌ها به عمل آمد که حقیقت و واقعیتی درک شود و نورانیتی حاصل شود و نیز خلوص و صداقتی نسبت به اولیاء خدا و الیان حق تثبیت پذیرد. در هر حال گرچه جملات مقاله بیش از حد کلمه مستقل بود، ولی متأسفانه به شرح بسط بیش از نصف آن‌ها توفیق نیافتم.

چنانچه قبلاً گفته شد قسمتی که در سال ۱۳۷۲ نوشته شده بودم، به نام «مودة فی القربی» منتشر شد، ولی چون در ضمن تحقیقاتی که داشتم با کتابی به چنین اسم برخورد نمودم، نام این کتاب را با این‌که در واقع دنباله همان نوشته سال ۷۲ است به نام عشق ذوی القربی تغییر دادم.

در پیشگفتار این اثر که به قلم بانو همایونی نوشته شده است، آمده است: نزدیک به سی سال افتخار اداره کردن و خدمت‌گذاری مکتب شریفه فاطمه (س) را به عهده داشتم و هر صبح که وارد مکتب می‌شدم، مثل این‌که در محضر فاطمه زهرا (س) وارد شده و آن حضرت را می‌بینم سلام عرضه می‌داشتم و از وجود ذی‌جود ایشان استمداد می‌کردم و به عشق این‌که فعالیتیم زیر نظر آن حضرت است، با دقت هر چه تمام‌تر مشغول کار و تدریس می‌شدم، زیرا به دلایلی برایم ثابت شده بود که آن حضرت توجه ویژه‌ای به این مکتب معطوف داشته‌اند.

معتقدم که در این مکان مقدس نباید تخلف رخ دهد و باید با اخلاص

قُلْ لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا
إِنَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

عشق

ذَوِي الْقُرْبَىٰ

تألیف: علویه همایونی

نگاهی به ترجمه علویه همایونی از «اسرارالآیات» ملاصدرا

ترجمه «زینت السادات همایونی (علویه همایونی)» از کتاب «اسرارالآیات» ملاصدرا، ترجمه‌ای روان و بسیار زیباست که با توجه به سال ترجمه (۱۳۶۷) می‌توان گفت جزو اولین ترجمه‌های این کتاب به زبان فارسی محسوب می‌شود.

«اسرارالآیات» یکی از آثار و تألیفات محمد بن ابراهیم صدرالدین شیرازی (ملاصدرا) به زبان عربی است. موضوع این کتاب خداشناسی، جنبه‌های قرآنی و فلسفه اسلامی است. مؤلف آیاتی از قرآن کریم را بدون رعایت ترتیب به عربی تفسیر کرده، مبتنی بر اصولی که در فلسفه برای خود اتخاذ کرده است.

به عبارتی این رساله را به ظاهر برای اثبات عقاید فلسفی خویش تحریر و مطالب فلسفه یونان را از میان آیات قرآن استخراج کرده است، به این ترتیب که اگر ظاهر آیه‌ای اتفاقاً موافقتی داشته باشد فی‌المراحه و اگر نه با توسل به تاویلات آن را توجیه می‌کند.

ملاصدرا در باب اسرارالآیات می‌نویسد: «در این رساله انوار الهی، اسرار مسائل ربانی و مقاصد قرآنی را از آیات و سوره قرآن جمع‌آوری کرده و نشان داده‌ام که مباحث حیات انسانی بر کدام آیه یا سوره مبتنی است و عرض از فلان سوره کدام حکمت است.» و همچنین ملاصدرا در مقدمه با تقسیم فلسفه به ۶ قسمت علمی و عملی چنین می‌نگارد: «چون قواعد مسائل فرعی را دانشمندان گذشته چندین بار از قرآن استخراج کرده‌اند، فقط به مسائل اصولی می‌پردازیم.»

مؤلف در این رساله انوار اهلی و اسرار مسائل ربانی و مقاصد قرآنی از آیات و سوره قرآن جمع‌آوری کرده و نشان داده است که مباحث حیات انسانی بر کدام آیه یا سوره مبتنی است و مقصود از فلان سوره بیان چه حکمت یا مقصدی است، در واقع این نگاهشسته تفسیر بخشی از آیات قرآن بر اساس اصول و مبانی عرفانی، بدون مراعات ترتیب میان آیات و سوره است.

نویسنده مسائل فلسفه الهی را شروع و در ضمن آیات مرتبط با

آن بحث را تحت عنوان «مشهد» ذکر و تفسیر می‌کند. کتاب حاضر در یک مقدمه سه طرف ربوبیت، طرف دوم: در افعال خداوند، طرف سوم: در معاد، آخرین مشهد در سر شجره طوبی و شجره زقوم بیان شده است.

این کتاب مرتب بر یک مقدمه، سه طرف و هر طرف چندین مشهد، جمعا ۱۲ مشهد که آخرین آن در معنی شجره طوبی و زقوم است؛ مقدمه در بیان راه روندگان به سوی خدا (۷ قاعده)؛ طرف اول: در بیان علم ربوبی (علم ذات ربوبیت)؛ مشهد اول: در بیان شناخت حق تعالی (شامل ۵ قاعده)؛ مشهد دوم: در بیان صفات و اسماء حق تعالی (شامل ۱۳ قاعده)؛ مشهد سوم: در بیان تداوم الهیت و رحمت خداوند (شامل ۵ قاعده)

طرف دوم: در بیان افعال الهی و ظهور و بازگشت آنها بدو شامل مشهد اول: در حدوث عالم (شامل ۱ قاعده)؛ مشهد دوم: در تحقیق پایان دنیا و نبودی آن (شامل ۷ قاعده)؛ مشهد سوم: در احکام موجودات در رجوع به خداوند (۱۳ قاعده)؛ مشهد چهارم: در بیان نبوت و احکام آن (شامل ۴ قاعده)

طرف سوم: در بیان علم معاد و بیان برانگیخته شدن نفوس و بدن‌ها شامل مشهد اول: در بیان فطرت نخستین انسان و بازگشت بدان؛ مشهد دوم: در اشاره به علم قیامت (ساعت) و راز رستاخیز (شامل ۴ قاعده)؛ مشهد سوم: در تحقیق چگونگی قبر و عذاب و ثواب آن؛ مشهد چهارم: در بیان برانگیختن و حشر خلائق (شامل ۲ قاعده)؛ مشهد پنجم: در بیان صراط؛ مشهد ششم: در اشاره به دمیدن صور (شامل ۱ قاعده)؛ مشهد هفتم: در اشاره به پراکنده شدن نامه‌های اعمال؛ مشهد هشتم: در بیان میزان و حساب (شامل ۲ قاعده)؛ مشهد نهم: در بیان بهشت و دوزخ اشاره به درهای آن...؛ مشهد دهم: در اشاره به شماره‌های آتش و تعداد آن؛ مشهد یازدهم: در اشاره به مراتب بهشت و گودال‌های دوزخ؛ مشهد دوازدهم: در بیان راز درخت طوبی و درخت زقوم (شامل ۱ قاعده) همچنین در انتهای کتاب فهرست آیات آورده شده است.

ترجمه کتاب اسرار الآیات

اسرار الآیات

تألیف:

صدرالدین محمد بن ابراهیم شیرازی

با نغمه

تفسیر از تفهات و شجره نامر بانوی مجتهدین

ترجمه:

علویة هما یونی

یادنامه‌ای از استاد معظم بانوی ایرانی است و با گزیده‌هایی از کتاب نفحات الرحمانیه معظم‌لها ترین یافته است.

در مقدمه مؤلف که پس از حمد و ثنای پروردگار به بیان راه سالکین پرداخته و سرهن کرده که جهل رأس شقاوت‌هاست و کفر و محبت دنیا ملازم یکدیگرند و به دست آوردن علم توحید طلب شناخت الله و نشانه‌های او است و کسی که الله را نشاسد هیچ چیزی را نشناخته است.

این کتاب در سال ۱۳۶۰ توسط انجمن اسلامی حکمت و فلسفه ایران در تهران منتشر شده است و همچنین در سال ۱۳۸۵ توسط انتشارات حکمت در تهران با تصحیح سید محمد موسوی منتشر شده است. همچنین ترجمه و تعلیق کتاب بر عهده محمد خواجوی بوده است.

بانو علویه همایونی، این کتاب را ترجمه کرده است، کتابی که اکنون در دست ماست. چاپ دوم این کتاب است که در سال ۱۳۶۷ توسط

اوصاف و اسامی قرآن و اینکه کلام الله غیر از کتاب الله است، تفاوت نزول قرآن کریم با کتب سماوی دیگر و این که قرآن شریف کلام الله است و کتب سایر انبیاء (ع) کتاب الله. سر نزول قرآن و مقصد مهم آن که به منزله اصول و پایه است در سه بخش فوق‌الذکر می‌آید.

مترجم در مقدمه این اثر پس از توضیحاتی در مورد چگونگی دست‌یابی به این اثر و توفیق ترجمه آن می‌نویسد: «گرچه هر کسی را بهر کثرتی ساختند، و مهر آن را بر دلش انداختند، ولی بیشتر امید این بوده است که خدمتی به جامعه نسوان شده باشد، زیرا به فرموده رهبر عظیم‌الشان انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره) جماعت نسوان همواره مظلوم و محروم بوده و تبلیغات سوء آن‌ها را از خود به دور داشته و از خویش بیگانه کرده است.»

چاپ افسست نشاط اصفهیل منتشر شده است. وی در بخش ابتدایی کتاب می‌نویسد: چون اسرار آیات قرآن کریم از نفحات رحمانیه است بر آن شدم که یکی، دو صفحه از کتاب شریف نفحات الرحمانیه استاد معظم بانوی مجتهده امین را که حکایت از نفحات الرحمانیه و واردات قلبیه معظم‌لها است برای خوانندگان محترم یادآور شوم که روح بزرگ ایشان بیاد شاگرد حقیر خود شاد شود. این مطب به تاریخ ۱۴ آذرماه ۱۳۶۷ در کتاب درج شده است.

در فهرست این جزوه که به فرموده مؤلفش مطالب آن کلید درهای بهشت رضوان است و خزائن خدای رحمن یا آنها مکشوف می‌شود و جواهر عالم ملکوت به آن‌ها شناخته می‌شود، دو مقدمه کوتاه از مترجم که یکی مربوط به چاپ اول و دیگری در مورد چاپ دوم که قبل از آنها

«نسیم ولایت»؛ حاوی ترجمه و شرح چهل حدیث در منقبت امام علی (ع)

کتاب «نسیم ولایت» در واقع چهل حدیث درباره فضائل و مناقب امیرالمؤمنین علی (ع) است که به همت بانو علویه همایونی ترجمه و شرح شده است.

بانو همایونی در بخش پیش‌گفتار چاپ اول این کتاب می‌نویسد: عقاید قلبی و روشنفکری ایجاب می‌کند که دست زبان گویای آن باشد و عافی الضمیر ابراز شود، چنانکه گفته‌اند: ایمان، اعتقاد قلبی و اقرار زبانی و عمل به ارکان است؛ یعنی همه جوارح است که صداقت عقیده و اظهار زبانی را تصدیق می‌کند.

وی می‌افزاید: بنابراین اگر قلب آئینه مهر و محبت اولیاءالله است و عشق اهل بیت (ع) نبوت و ولایت را در باطن خود می‌پروراند و امید و آرزویی از آن‌ها متنا دارد، هم‌سویی سایر اعضا و جوارحش با او قابل تردید نیست.

همایونی در بخش دیگری از این پیش‌گفتار می‌نویسد: شیعیان از طینت ولایت آفریده شده، از بیرون و محبان اهل بیت (ع) نبوت هستند. همچنین آگاهند که باید مسیر دنیا را تحت ولایت آن‌ها به پایان برسانند و با شفاعت آن‌ها وارد بهشت شوند. از این رو لازم است هر کس به اندازه توانایی خویش تلاش کند که محبت خالصانه خود را نسبت به آن والیان حق و شیعیان مطلق به نحوی اظهار کنند تا شاهدهی برای عقاید افتخارآمیز خود داشته باشد.

همایونی تصریح می‌کند: آن‌چه در این کتاب نسیم ولایت از فضائل و مناقب اهل بیت عصمت و طهارت (ع) درج شده، شاهد بر توسل این حقیر به وجود مقدس آن‌هاست و امید داریم که از کرامت و بزرگواری ایشان از پذیرش این توسل مأیوس و ناامید نگردیم.

در بخشی از پیش‌گفتار چاپ دوم این اثر نیز آمده است: زمان گذرا انسان‌ها را به آخرین فرصت می‌کشاند و این رحمت بی‌پایان خدای متعال است که در هر لحظه بنده را به راه مستقیم خود هدایت و یاری می‌کند. در سال ۱۳۷۹ یعنی سالی که به نام امام علی (ع) نامیده می‌شود، از روی توسل به مقام مقدس آن حضرت (ع) احادیثی مربوط به فضائل و مناقب آن انسان کامل نگاشته شد، به امید آن‌که تا چهل حدیث ادامه یابد.

متأسفانه تا پیش از بیست حدیث توفیق حاصل نشد و اکنون که آخر اسفندماه ۱۳۸۱ هستیم و به نام سال عزت و افتخار حسینی نامیده شد، لطف خدا یار شد و بیست حدیث دیگر به رشته تحریر درآمده، در یک جلد به نام نسیم ولایت چاپ شد.

نویسنده در بخشی از مقدمه در تذکری می‌نویسد: اگر احادیثی از سایر اولیای الهی در متن کتاب ملاحظه می‌شود، اولاً چون وجود آن‌ها تحت الشعاع وجود مبارک امیرالمؤمنین علی (ع) است، از خود آن حضرت (ع) محسوب می‌شوند و ثانیاً از نظر تنوع بلامانع است.

نکته دیگر این‌که احادیث مذکوره، به جز دو عدد آن‌ها که از بحارالانوار است، تماماً از کتاب‌های امالی شیخ صدوق، و امالی شیخ طوسی نقل شد. چنان‌که شماره مجلس و صفحه آن‌ها شاهد است. در ابتدای این اثر شرح کوتاهی از زندگی بانو همایونی آمده است. این کتاب در سال ۱۳۸۶ به شمارگان ۲۰۰۰ نسخه و به همت انتشارات نشاط اصفهان به بهای ۳۰۰۰۰ ریال منتشر شد.

بانو علویه همایونی در کتاب
سفرنامه خاطرات زندگی
شخصی و علمی خود را از آغاز
تولد تا سال ۱۳۸۷ نوشته است.

این کتاب در واقع زندگی‌نامه
بانو همایونی است که از آغاز
خلقت تا اتفاقات و خاطرات
سال ۱۳۸۷ را شامل می‌شود. وی
در بخشی از آغاز کتاب
می‌نویسد: «سفر من به دنیا از
این جا شروع شد که حکم «وَاللّٰهُ
أَخْرَجَكُمْ مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَّا
تَعْلَمُونَ شَيْئًا» در باره من صادر
شد. ولی خوشبختانه افراد دلسوز
و مهربانی منتظر بودند و به پیشواز
آمده و همه وسایل را فراهم کرده بودند.

«سفرنامه»؛

بیان خاطرات شخصی و علمی

بانو همایونی

باش.

وی در بخشی از خاطرات
دوران کودکی می‌نویسد: در زمان
طفولیت گاهی دوست می‌داشتم
که با خود تنها باشم و گریه کنم،
مثل این‌که گرفتار محبوب و
معشوقی بودم که هرگز او را
نمی‌دیدم، ولی قادر به فراموشی
او هم نبودم. تدریجاً به کمک
بزرگ‌ترها به ویژه مادرم با قرآن
آشنا شدم و این آیه مبارکه توجه
مرا جلب کرد که آفریننده من
فرموده است: «قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا
جَمِيعًا فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى
فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ» با این تذکره و با این

نوید احساس آرامشی نمودم و همواره مترصد این بودم که آیا سخنی

نویدبخش تر از این هم خواهم شنید؟

همایونی در بخش‌های دیگری از این سفرنامه می‌نویسد: آری.
کشتی زمان در حرکت است و مرا با خود می‌برد، شب و روز به وضع
منظمی به وجود می‌آید و سپری می‌شود، زیرا عالم، عالم حرکت است
و از حرکت به وجود آمده، اگر متحرک نیستند، پس چگونه، سال، شب
و روز و ساعات و دقائق زمان سپری می‌شود و حرکت وضعی زمین
متجلی می‌شود و حرکت وضعی زمین متجلی می‌شود، معلوم می‌شود

همایونی در تعریف من در جمله بالا می‌نویسد: «زینت السادات
همایونی متخلص به علویه همایونی، نام پدر سیدرحیم همایونی و نام
مادر سلطان آغا همایونی، وی می‌افزاید: «کم کم به جایی رسیدم که
باید بعضی امورم را خودم انجام دهم، مثل این‌که یک ندای غیبی مرا
متذکر می‌نمود که انسانیت تحمیل به دیگران را شایسته نمی‌داند،
دست و پای خود را جمع کن و برای حرکت سریع‌تر آماده باش و بدان
که موضوع «لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا» به آخر رسید و برای موضوع دیگر آماده

نگارش «زندگانی بانوی ایرانی»؛ نشانه ارادت «همایونی» به بانو مجتهده امین

کتاب «زندگانی بانوی ایرانی»؛ بانوی مجتهده نصرت‌السادات امین» نوشته علویه همایونی در سال ۱۳۸۲ توسط انتشارات گلپه‌زار منتشر شده که نشانه ارادت نویسنده به استادش است.

این کتاب در سه بخش زندگانی بانوی ایرانی، مقالات برخی از شاگردان بانو و اسناد و مدارک تدوین شده است. بخش اول به قلم ناهید طیبی در ۵ قسمت با نام‌های پرتو منظم شده است. پرتو اول از تولد تا چهل سالگی، پرتو دوم از چهل سالگی تا شصت سالگی، پرتو سوم از شصت سالگی تا هشتاد سالگی (دیدارهای درس‌آموز) بانو مجتهده امین را شامل می‌شود و پرتو پنجم با عنوان عربی غمبار و یادگاری ماندگار به وفات این بانو اختصاص دارد.

بخش دوم شامل مقالاتی درباره بانو مجتهده امین به قلم شاگردان اوست. خورشید در حجاب، آینه عشق و عرفان، بانوی همه عصرها، ساحل نجات، قطره‌ای از دریای بیکران عناوین مقاله‌ای است که به ترتیب توسط لطیف ابطلحی، زهرا چوب‌چینی، محبوبه خواجه، صدیقه حکیمیان و بتول غازی نوشته شده است.

مقاله بانوی نور نوشته فخرالسادات قلمکاران، مقاله تقوی، عقل و علم نوشته زینب کربلانی، مقاله شمیم عشق نوشته محبوبه گلستانیان، مقاله بانوی شرافت نوشته فردوس مثقالی و مقاله بانوی حرم سر و عفاف اثر بدرالسادات مدرس خاتون‌آبادی، قلب سلیم، رمز موفقیت نوشته فردوس مدرس هاشمی و مدیریت در خانواده نوشته فرشته منانی از دیگر مقالات بخش دوم با عنوان مقالات برخی از شاگردان بانو است.

در ادامه این بخش ۵ مقاله با عناوین اعمال مدیریت در

که این حرکت تحت نظام احسن و حساب شده‌ای بدون تخلف انجام می‌گیرد. وی در بخش دیگری از سفرنامه در بیان خاطره‌ای از اولین سال روزه گرفتن بیان می‌کند که یادم می‌آید ماه مبارک رمضان اولین سالی بود که روزه می‌گرفتم، برای تشخیص اوقات سحر از حرکت ماه و ستاره‌ها استفاده می‌کردیم، زیرا هنوز برق و چراغ برق نبود و رواج نداشت و یا در ایران یا در اصفهان نیامده بود و ... چنان با ستاره‌ها انس گرفته بودم که کاملاً ستاره‌ها را می‌شناختم و اوقات شب به ویژه ماه مبارک رمضان را در حرکت ستاره‌ها یا مهتاب‌ها تشخیص می‌دادم.

همایونی در مورد آشنایی و شاگردی خود با بانو مجتهده امین می‌گوید: من اولین فردی بودم که به شاگردی قیوضات و جود معظم لها به خدمت ایشان راه یافتیم، زیرا حضرتش اهل تظاهر و فخر و مباحات نبود که مردم او را از جهت فضیلت باطنی بشناسند و فکر می‌کنم راز موفقیت ایشان همین گم‌نامی او بوده است، زیرا برای اهل فن پوشیده نیست که عاشقان راه حقیقت با از خودگذشتگی و تواضع و گم‌نامی درجات مقام را می‌پیمایند و هر چه مرتبه علمی و کمالات آن‌ها بالا می‌رود، معرفت و معنویت آن‌ها تعالی پیدا می‌کند.

وی می‌افزاید: بانوی ایرانی، حجتی بود بر زلن زمان خود و بر زلن امروز ایران اسلامی. بانوی ایرانی هوای نفس را بر اوامر و نواهی الهی و دستورات انسان‌ساز قرآن ترجیح نمی‌داد، معنای تقوا را به خوبی تشخیص داده بود و می‌دانست: «وَلْيَأْسَأَنَّ النَّفْسُ ذَلِكَ خَيْرٌ» یعنی چه؟ ارزش انسانیت را تعقل نموده و ایمان به مبدأ و معاد که تراوش عقل سالم و فطرت تو حیدی هر انسان است.

همایونی در قسمتی از این کتاب می‌نویسد: این منت پروردگار و توفیق الهی بود که هم‌زمان با مسئولیت دبستان و گرفتاری مکتب فاطمه (س) به ترجمه اربعین الهاشمیه و تألیف کتاب زن مظهر خلاقیت الله و نیز ترجمه جزئی از اسرار آیات ملاصدرا موفق شدم و به یقین می‌دانم این کرامت حضرت زهرا (س) و مکتب ایشان بود.

در بخشی از مقدمه ناشر این کتاب آمده است: خانم علویه همایونی یکی از شاگردان به نام حاجیه خانم امین بوده و دارای چندین اثر و ترجمه معتبر و مدرس پرافتخار مکتب شریف فاطمه (س) که بیش از ۳۰ سال در این مکتب مقدس به تدریس علوم دینی مشغول و شاگردان فاضله بسیاری در مکتب او پرورش یافته و هر کدام به نوبه خود دانشمندان فاضله‌ای می‌باشند.

اجازه روائی به علویه همایونی توسط بانو مجتهده امین و تقریظ و تشکر بانوی ایرانی از علویه همایونی به مناسبت ترجمه کتاب اربعین الهاشمیه و مقدمه ناشر بخش‌های دیگری از این اثر است. این کتاب در سال ۱۳۸۷ توسط انتشارات گلپه‌زار به شمارگان ۳۰۰۰ نسخه به بهای ۱۰۰۰۰ ریال منتشر شد.

زندگانی استاد گرانقدرم بانو مجتهده امین راه ندارد، زیرا مطالب نوشته شده مربوط به معظم لها تقریرات این جانب است به سرکار ناهید طیبی که خلاصه‌ای است از مدت پنجاه سال عمرم که افتخار شاگردی و پابوسی ایشان را داشته‌ام و عمری را در سایه مقام رهبری آن استاد یگانه گذرانده‌ام و یا از بعضی خاطرات مادرم است که از دل باختگان ایشان بود.

در بخش مقدمه این اثر که به قلم بانو علویه همایونی نوشته شده است، آمده است: آن چه مرا به تدوین و تنظیم این تاریخچه متوجه کرد، پژوهشگری مردم مؤمن اعم از نویسندگان، صداوسیما و دانشجویان شهرها و شهرستان‌ها و حتی خارجی‌ها بود که دائما در پی این بودند که درباره بانو مجتهده امین تحقیقاتی داشته باشند. بر این اساس چنین به نظر رسید که با تشکر از همه آن‌ها تاریخچه نسبتاً کاملی تهیه شود تا پاسخگوی سؤالات آن‌ها باشد.

وی می‌افزاید: چون لازم است که شخصیت‌ها با عصر و زمان خود معرفی شوند، معرفی بانو مجتهده امین نیز از این قاعده

مستثنی نبوده و باید از صد و ده سال قبل که زمان تولد معظم لها بوده شروع شود تا پژوهندگان متفکر از لطایف حکمت الهی و تدبیر صنع پروردگار بهتر استفاده کنند و بیاندیشند، چنان که لحظات و ساعات و زمان‌ها به یکدیگر متصل و مربوط هستند رشته و جود انسانیت نیز از یکدیگر گسسته و نامربوط نمی‌باشد.

در ادامه این مقدمه در بخش آثار علمی استاد، بانو همایونی به بررسی آثار استاد خود می‌پردازد. مثلاً می‌نویسد: «مخزن اللغای» را در فضیلت مولی الموائی، امیرالمؤمنین علی (ع) انشاء نمود تا ضمن تثبیت امام‌شناسی و ولایت خویش، شیعیان را به شناخت امامت و ولایت دوازده معصوم (ع) دعوت کرده و ولایت مطلقه آن‌ها را به مردم توصیه کند. در کتب سیر و سلوک، اسماء الحسنای الهی را شرح و توصیف کرده تا مردم به حقیقت، خدای خود را بشناسند و به ذکر او انس گیرند، نه این‌که عبادات آن‌ها «علی حرف» باشد و از این راستارفع مشکل کنند.

زندگی و خانواده، اعمال مدیریت به وسیله نماز، وظایف بانوان در خانواده، وظایف بانوان در جامعه، وظیفه زن نسبت به حجاب برگرفته از آثار و اندیشه بانو مجتهده امین آمده است. مقاله خورشید زمان نوشته منصوره نجفی و معلم خوبی‌ها نوشته مهتری نورصیحی دو مقاله پایانی این بخش هستند.

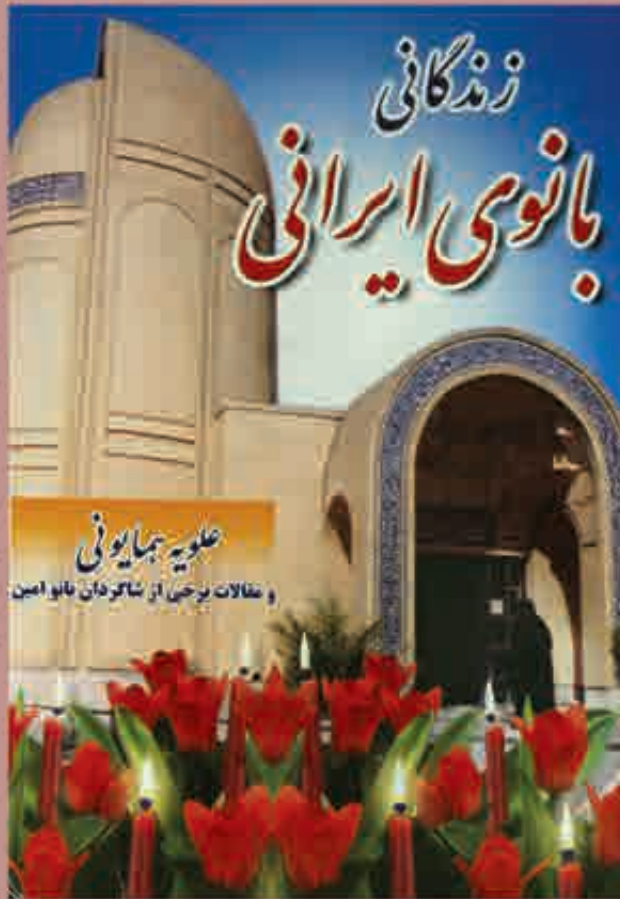
زندگی بانو به قلم خود بانو، اجازه‌های بانوی ایرانی از مراجع و فقهایی مانند آیت‌الله محمدکاظم شیرازی، آیت‌الله عبدالکریم حائری یزدی، آیت‌الله محمدرضا نجفی و اجازه‌های روانی بانوی ایرانی به علمایی مانند آیت‌الله مرعشی نجفی و علویه همایونی، نامه‌های بانوی ایرانی و بزرگداشت بانوی ایرانی دیگر بخش‌های بخش سوم این اثر با عنوان اسناد و مدارک هستند.

آشنایی با شیوه‌های شیرین و دلنشین اسوه‌های شایسته، چگونه زیستن را به ما می‌آموزد و پاسخی امیدآفرین و اطمینان‌بخش به الگو خواهی ما خواهد بود. زندگی بانوی ایرانی، بانو مجتهده امین اثری درس آموز و پر فروغ برای دستیابی به جلوه‌های جاودانگی و راه‌های کمال و تکامل است. این اثر که به قلمی از

شوق و ارادت نگاشته شده است نسل نو و حقیقت‌خواه را به سرچشمه زلال حیات می‌رساند و شیرینی آموزه‌های آسمانی را در کام جانشان می‌نشاند.

در ابتدای این کتاب در بخشی به عنوان تشکر و قدردانی به قلم مدیریت نشر سابقون آمده است: علویه همایونی قدیمی‌ترین و اصیل‌ترین شاگرد بانوی ایرانی، در جهت احیای متعالی و مکتب و مرام آن بانوی ملکوتی، مبتکر تهیه و تدوین این مجموعه نفیس و دقیق و ارزنده بود و همواره تلاش کرده تا مطالبی درست و واقعی و مستند بر مدارک صحیح و شواهد عینی، تنظیم و به عنوان معتبرترین سند تاریخی تقدیم علاقه‌مندان کند و تا آخرین مرحله قبل از چاپ، همه مطالب علمی و موارد نگارشی و... را زیر نظر داشته است و این مجموعه از جمیع جهات کاملاً مطابق نظر ایشان و با مسئولیت ایشان است.

بعد از این مطلب، بانو همایونی در یادداشتی درباره مستند بودن این اثر می‌نویسد: تردیدی در مستند بودن این کتاب یعنی تاریخچه

نگاهی به شخصیت و زندگی نامه بانو علویه همایونی

در قالب یک پایان نامه حوزوی

پایان نامه «بررسی شخصیت و زندگی نامه بانو علویه همایونی» در مقطع سطح دو مدرسه علمیه فاطمه زهرا (س) خوراسگان با تحقیق مرضیه بنایی اصفهانی و راهنمایی بانو قلمکار یان و با داوری منانی تهیه و تدوین شده است.

این پایان نامه در سه بخش آشنایی با زندگی بانو علویه همایونی، شخصیت علمی علویه همایونی و ابعاد شخصیتی بانو تنظیم شده است. بخش اول این تحقیق در دو بخش با عناوین فصل اول: کلیات و شخصیت و ویژگی های فردی به بررسی موضوعاتی مانند تعریف و تبیین موضوع، ضرورت و اهداف تحقیق، پیشینه موضوع، فرضیه و سوالات، روش تحقیق، تعریف واژه های کلیدی تحقیق، ساختار و محدوده تحقیق، مشکلات و موانع تحقیق، تعریف شخصیت، تولد و دوران کودکی و دوران نوجوانی می پردازد. همچنین در بخش دوم این پایان نامه با عنوان شخصیت علمی علویه همایونی، در سه فصل با عناوین شروع تحصیلات بانو، آغاز فعالیت های علمی بانو همایونی و مقدمه و فهرست بعضی از کتب علویه همایونی مباحث مختلفی مورد بررسی قرار گرفته است.

آغاز و محل تحصیل، اساتید بانو، رابطه علمی علویه همایونی با بانو امین، شرح حال بانو مجتهده امین، آثار و تالیفات بانو همایونی، ترجمه کتاب اربعین الهاشمیه، نظریه و تشکر، ترجمه کتاب اسرار آیات صدر المتألهین شیرازی، کتاب زن مظهر خلاقیت الله، یادنامه، مقدمه مؤلف، ماهیت زن، کتاب عشق ذوی القربی، کتاب نسیم ولایت، کتاب زندگانی بانوی ایرانی و مقدمه ترجمه کتاب اربعین الهاشمیه و... بخش هایی از موضوعات این بخش هستند.

در بخش سوم این تحقیق با عنوان ابعاد شخصیتی بانو، در سه فصل آغاز فعالیت های فرهنگی بانو علویه همایونی، فعالیت های سیاسی و اجتماعی بانو همایونی و بانو همایونی از زبان همایونی به بررسی مباحث مختلفی مانند شخصیت اجتماعی و فرهنگی، پایه گذاری مکتب علمیه بانوان به ابتکار علویه همایونی، فعالیت فرهنگی، نمونه ای از کارهای فرهنگی ایشان، نقص ایمن، نواقص الحفوظ، نمونه ای از نامه های بانو همایونی به مراجع و... پرداخته می شود. نویسنده این پایان نامه در بخشی از این پایان نامه می نویسد: بانو «علویه همایونی» نه تنها شیفته علم و علم آموزی بود، بلکه عاشق مردم جامعه خویش نیز بود، هیچ گاه مردم برای او بی تفاوت نبودند و نیستند، از زمان کودکی تا به حال و به خاطر همین موضوع او نه تنها به فراگیری علم مشغول بود، بلکه به فعالیت های اجتماعی به خصوص برای زنان هم حساسیت خاصی نشان می دادند و در واقع ایشان بازوی بانو امین بوده و تمام مسئولیت های اجتماعی به مدیریت بانو همایونی انجام می شده و اگر فعالیت های بی وقفه و خالصانه ایشان نبود، مطمئناً بانو امین از عهده آن بر نمی آمد.

وی می افزاید: «زینت السادات علویه همایونی»، ۳۰ سال عاشقانه زحمت

کشیده و حال که گرد خستگی های زمان بر چهره بانو نشانه تلاش های بی وقفه ایشان است، باز هم دست از فعالیت های علمی خویش برنداشته و این بار هم پیروز مندانه بر روزگار در خانه بر فعالیت های علمی خویش ادامه داده و نگذاشته است زمانه هر آن چه بخواهد بکند. مرضیه بنایی اصفهانی در مورد رابطه علمی علویه همایونی با بانو مجتهده امین می نویسد: از ابتدای شروع تحصیل علوم دینی استاد ایشان بانوی ایرانی بوده و تا ۵۰ سال به طور مستمر در خدمت ایشان بودند و ایشان را مصباح الهدایه در سر و سلوک خود می دانستند و در تمام امور از ایشان پیروی کرده و مریدی عاشق در جهت مراد خود بودند، برای این که گوشه ای از خلوص ایشان را نسبت به استاد خود بیان کنیم بی متاسب نیست که شرح کوتاهی را که از زندگی استاد خود نوشته اند، بیاوریم.

وی در مورد فعالیت های فرهنگی اجتماعی بانو علویه همایونی می نویسد: اول سال ۱۳۲۲ که همسر مرحوم فیض فوت شدند، به لحاظ این که مسئولیت خانه داری بر این سبک شده بود به فکر افتادم امتحان تربیت مدرس پنجم، به تهران رفتم و علی رغم تفکر آن زمان که خانم ها در درس طلبگی وارد نمی شدند اول زنی بودم که در امتحان مدرسی داوطلب و با معدل خوب قبول شدم و در سال ۲۳ هم وارد دانشگاه الهیات شدم و در حین ادامه تحصیل در دانشگاه دهم خلاق شد بر این که چرا خانم ها چنین دانشگاهی نداشته باشند (دانشگاه تربیت مدرس) به اصفهان آمدم و پیشنهاد کانون علمی را به حاج خانم امین دادم، لذا با امتیاز علمی ایشان در سال ۱۳۴۴ مکتب فاطمه (س) را تأسیس کردم.

این محقق در مورد فعالیت های فرهنگی بانو همایونی معتقد است: یکی از مبارزات فرهنگی بانو همایونی، پایه گذاری مکتبی بود که قبل از انقلاب و اوج تسلط بیگانگان که فراگیری از علوم عالی به رعایت شئون اسلامی میسر نبود زمینه تحصیلات عالی را در ادبیات عربی و فارسی و معارف اسلامی فراهم آوردند و دختران و بانوان با کمال نجابت و اخلاق اسلامی در این مکتب از چنان عمق علمی برخوردار شدند که هر کدام تاکنون برای ادامه تحصیل با آزمایش علمی یا تدریس در هر حوزه و دانشگاه و کانون علمی می روند ملیه افتخار و تحسین و تمجید قرار می گیرند و در پیشرفت علمی نامدرك دکتر او پژوهشگر و محقق رسیده اند.

بنایی اصفهانی تصریح می کند: ایشان در این مکتب زمینه رشد فکری را در مسائل اجتماعی و امور سیاسی برای بانوان فراهم می کردند و با ایجاد گرد همایی و دعوت مهمانان خارجی و داخلی و سخنرانی های متنوع بانوان را با مسائل روز آشنای می کردند. ایشان در جهت رشد فکری بانوان و جوانان و رفع موانع آن نهایت سعی خود را نموده، برای ارتقای سطح علمی خواهران در حوزه ها و رسیدن به درجه اجتهاد و قدرت استنباط در امور فقهی مربوط به خودشان به علما و مستولان مربوط نامه می فرستادند و درخواست می کردند که زمینه رشد علمی را برای آنان فراهم کنند. برای حقوق تصبیح شده بانوان به علما نامه می نوشتند تا آن حضرات با تجدید نظر و فتوا از حقوق آنان دفاع کنند.

هر مؤسسه قرآنی مردم نهاد؛ یک خبرنگار

اخبار موسسات قرآنی مردم نهاد را
در خبرگزاری قرآنی ایران (ایقنا) ببینید:

www.iqna.ir/pqi

شما هم می توانید اخبار فعالیت های موسسه قرآنی تان را در ایقنا منعکس کنید

مهلت ارسال آثار: ۲۰ اردیبهشت ماه ۸۹

دومین فراخوان دیدگاه‌های مدیریتی

سوره‌های قرآن کریم با محوریت سوره مبارکه کهف

جهت کسب اطلاعات بیشتر به بروشور و یا سایت فراخوان مراجعه فرمایید.

www.qclubs.ir   www.isqa.ir

آدرس دبیرخانه: تهران، خیابان انقلاب، خیابان قدس، خیابان بزرگمهر، شماره ۸۵

طبقه دوم، اداره پژوهش سازمان فعالیت‌های قرآنی دانشجویان کشور

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۵۶۶۳   فکس: ۰۲۱-۶۶۴۸۵۶۵۶-۷

